

#ปกป้องเด็กและเยาวชนจากภัยออนไลน์

ปกป้องเด็กและเยาวชนจากภัยออนไลน์
ประสบการณ์และบทเรียนจาก

10 จังหวัด

**CHILD ONLINE PROTECTION : ปกป้องเด็กและเยาวชนจากภัยออนไลน์
ประสบการณ์และบทเรียนจาก 10 จังหวัด**

ISBN	978-616-8178-08-9
บรรณาธิการ	พงศ์ธร จันทร์ศรีมี
กองบรรณาธิการ	ชาญชัย ทองสัมฤทธิ์ ชาญวิทย์ โกวหาร สุวลีย์ เมืองเจริญ
ออกแบบปก / รูปเล่ม	ณชน พชรชัยกุล
พิสูจน์อักษร	นัทธมน พุ่มรัตน์
พิมพ์ครั้งที่ 1	กันยายน 2563 พิมพ์ออนไลน์
พิมพ์ที่	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ
จัดพิมพ์โดย	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ 1168 ซอยพหลโยธิน 22 ถนนพหลโยธิน แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
สนับสนุนโดย	กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

คำนำ

ในช่วงระยะ 2 ทศวรรษที่ผ่านมา เทคโนโลยีดิจิทัลได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่ต้องการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารในทุกรูปแบบ ทุกช่องทางอย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ รู้เท่าทัน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้เท่าทัน และปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากภัยสื่อออนไลน์ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ระดับชาติปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ขึ้น และสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง ตลอดจนระดับพื้นที่ดำเนินการขับเคลื่อนงานตามแผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนผู้เป็นอนาคตของประเทศชาติ

สำนักกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และภาคีเครือข่ายได้ร่วมมือดำเนินงานโครงการพัฒนาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่ 10 จังหวัดทุกภูมิภาคของประเทศไทย และได้มีการจัดทำรายงานฉบับนี้ขึ้น โดยเป็นการสรุปผลประสบการณ์ และบทเรียนการดำเนินงานโครงการจาก 10 พื้นที่ดังกล่าว เพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากภัยสื่อออนไลน์ต่อไป ขอขอบคุณหน่วยงานภาคีทั้งในส่วนกลาง และระดับพื้นที่ทั้ง 10 จังหวัดที่ให้ความร่วมมือขับเคลื่อนดำเนินงานโครงการจนประสบผลสำเร็จด้วยดี

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร

6

10

ส่วนที่ 1

วิเคราะห์ภาพรวมบทเรียนแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศระดับจังหวัดเพื่อคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์

ส่วนที่ 2

ประสบการณ์และบทเรียนจาก 10 จังหวัด

44

45

จังหวัดเชียงราย :

ส่งเสริมเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์เก่าทันทันสื่อออนไลน์

จังหวัดสุโขทัย :

อำเภอสวรรคโลก : ประวัติศาสตร์สู่ความเป็นมา

56

68

จังหวัดพิจิตร :

พื้นที่ตำบลวังกรด ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งจัดการปัญหาการพนันออนไลน์

บทสรุป :

ขับเคลื่อนกลไกคุ้มครองเด็ก เพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์

78

อุบลราชธานี :

สานพลังเครือข่ายระดับจังหวัด ปกป้องเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์

87

100

กรุงเทพมหานคร :

สถาบันราชานุกูล เพื่อเด็กพิเศษ เหนื่อยแต่ทำได้

จังหวัดสมุทรสงคราม :

สภาเด็กและเยาวชนพลังสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์

114

125

นครนายก :

ประสานกลไกจังหวัดและบูรณาการภาคีเครือข่ายป้องกันเด็กเยาวชนจากภัยสื่อออนไลน์

สงขลา :

ถักทอเครือข่ายโรงเรียนสอนศาสนา ส่งเสริมเยาวชนนักสร้างสรรค์สื่อปลอดภัย

138

147

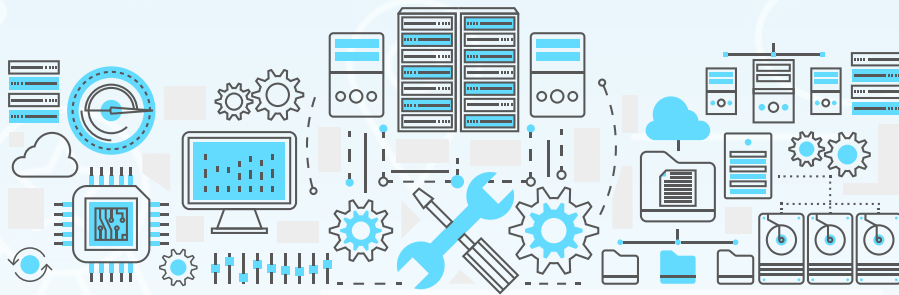
ปัตตานี :

เสียงเยาวชนในสถานศึกษา ปลูกเท่าทันสื่อออนไลน์

บทสรุปผู้บริหาร

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาเป็นยุคที่เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่ายข้อมูลอินเทอร์เน็ต และเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้มีการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว และขับเคลื่อนสังคมเข้าสู่ยุคสื่อหลอมรวม (Convergent Media) ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต และการสื่อสารของประชาชนในสังคมอย่างมาก จากข้อมูลล่าสุดพบว่าประชาชนทั่วโลกมากกว่าสามพันล้านคนใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสื่อสารและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้รูปแบบการสื่อสารแบบดั้งเดิมในโลกแห่งความเป็นจริงเปลี่ยนไปสู่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโลกเสมือนจริง (Virtual World) เกิดยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน และผลพวงการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดนวัตกรรมทางสังคมที่เรียกว่า **“สังคมออนไลน์ (Online Society) และเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)”** ขึ้นมา

สำหรับประเทศไทยข้อมูลจากหลายหน่วยงานยืนยันว่าประชาชนที่ใช้อินเทอร์เน็ตมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยในกลุ่มเด็กและเยาวชน ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2561 พบว่าเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 6-24 ปี ซึ่งมีอยู่จำนวนประมาณ 16.5 ล้านคน มีการใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 78.8 เป็นร้อยละ 84.0 โดยกลุ่มอายุ 15-17 ปี เป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด เฉลี่ย 5-6 ชั่วโมงต่อวัน โดยอุปกรณ์ที่ใช้ท่องอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่คือโทรศัพท์มือถือ รองลงมาคือคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์การใช้ส่วนใหญ่คือเพื่อสร้างความบันเทิง รองลงมาคือสื่อสารทางสังคมออนไลน์ และการเรียนหรือค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ตามลำดับ จากการสำรวจทัศนคติการใช้อินเทอร์เน็ต

หรือสื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชนพบว่า ส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีประโยชน์ แต่ขณะเดียวกันก็รับรู้ว่ามีภัยหรือปัญหาจากการใช้ด้วยเช่นกัน แต่ทั้งนี้เด็กและเยาวชนมีความมั่นใจว่าตนเองสามารถจัดการปัญหาและดูแลตนเองรวมถึงช่วยเหลือเพื่อนได้ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่สังคมได้รับรู้อยู่เสมอมาคือ มีเด็กและเยาวชนจำนวนมากได้รับผลกระทบทางลบจากการใช้สื่อออนไลน์ และหลายกรณีมีความรุนแรงจนเกิดเป็นโศกนาฏกรรมและความสูญเสียอย่างมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีเด็กและเยาวชนไทยอีกมากที่ยังขาดความรู้เท่าทันและมีความเสี่ยงสูงจากการใช้สื่อออนไลน์ มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทยได้จัดประเภทภัยการใช้สื่อออนไลน์ที่เด็กและเยาวชนพบไว้ 10 ประเภท คือ 1) การกลั่นแกล้ง

ทางออนไลน์ 2) การถูกติดตามคุกคามออนไลน์ 3) ถูกติดต่อสื่อสารเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสม 4) ถูกแบล็กเมลล์ทางเพศ 5) ถูกล่อลวงทางเพศ 6) เนื้อหาที่ผิดกฎหมายและอันตราย 7) เล่นพนันออนไลน์ 8) เสพติดเกมและอินเทอร์เน็ต 9) ใช้สื่อโดยอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ และ 10) เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป

รัฐบาลไทยได้เล็งเห็นความสำคัญปัญหาจากการใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชน จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ระดับชาติปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ขึ้นมา พร้อมให้จัดตั้งศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ เป็นหน่วยงานหลักในการเชื่อมประสานการทำงานกับหน่วยงาน องค์กร เครือข่าย ภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน ด้านสื่อออนไลน์ที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

โครงการพัฒนาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ เป็นความร่วมมือระหว่างมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ และภาคีเครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลไกบูรณาการในระดับพื้นที่เพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ สร้างความรู้และเท่าทันการใช้สื่อออนไลน์ให้แก่เด็กและเยาวชน ผู้แวดล้อม ตลอดจนบุคลากรหน่วยงานที่ทำงานด้านปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งกระบวนการดำเนินงานโครงการ ได้มีการสนับสนุนภาคีเครือข่ายระดับพื้นที่ทั้งหน่วยงานรัฐสภาเด็กและเยาวชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา และภาคประชาสังคม เป็นกลไกขับเคลื่อนงานโครงการในพื้นที่ 10 จังหวัดทุกภูมิภาคของประเทศไทย คือ ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงราย สุโขทัย และพิจิตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดนครพนม และอุบลราชธานี ภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา และปัตตานี ภาคกลางที่จังหวัดนครนายก สมุทรสงคราม และกรุงเทพมหานคร ซึ่งการดำเนินงานโครงการแต่ละพื้นที่ จะมีการออกแบบการดำเนินงานและกิจกรรมตาม

บริบทและสถานการณ์ของพื้นที่ เช่น ภาคเหนือจะเน้นเรื่องการกั้นกั๊วทางออนไลน์ และพนันออนไลน์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเน้นเรื่องเกม และพนันออนไลน์ ภาคใต้เน้นเรื่องข่าวลวงหรือข้อมูลที่เป็นเท็จ และการกั้นกั๊วทางออนไลน์ ภาคกลางเน้นเรื่องการกั้นกั๊วทางออนไลน์ และกรุงเทพฯ เน้นเรื่องการถูกล่อลวงทางเพศ หรือการถูกติดต่อสื่อสารเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสมในกลุ่มเด็กพิเศษ เป็นต้น ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายการดำเนินงานโครงการส่วนใหญ่จะสอดคล้องกัน กล่าวคือ กลุ่มเป้าหมายหลักคือกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงจากการใช้สื่อออนไลน์ และกลุ่มเป้าหมายรอง ได้แก่ ผู้แวดล้อมเด็กและเยาวชน คือผู้ปกครอง คุณครู และหน่วยงานในพื้นที่ที่มีบทบาทหน้าที่ปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว หน่วยงานด้านการศึกษา สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาคประชาสังคมในพื้นที่ และเครือข่ายสื่อมวลชน เป็นต้น ระยะเวลาดำเนินงานโครงการประมาณ 4 เดือน (ธันวาคม 2562-มีนาคม 2563) ทั้งนี้กระบวนการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการจะประกอบด้วย การประชุมชี้แจงข้อมูล สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อออนไลน์และแสวงหา

ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ การ
อบรมส่งเสริมความรู้การทำหนังสือออนไลน์แก่เด็กและ
เยาวชน การอบรมการผลิตสื่อสำหรับประชาสัมพันธ์

และรณรงค์ให้ความรู้ กิจกรรมนำเสนอผลงานสื่อ การ
ประกวดสื่อ และเวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงาน
โครงการและกำหนดแนวทางขยายผล

ผลการดำเนินงานโครงการใน 10 พื้นที่

พบว่าส่วนใหญ่บรรลุผลสำเร็จในระดับผลผลิต
ที่น่าพอใจ กล่าวคือ(1) เด็กและเยาวชนที่ร่วมโครงการมีความรู้และทักษะการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยและ
สร้างสรรค์ และในหลายพื้นที่เกิดผู้นำในลักษณะ Change Agent ที่สามารถจะขับเคลื่อนนำความรู้และทักษะ
ไปให้คำแนะนำแก่เพื่อนฝูงและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ (2) สามารถผลิตสื่อสำหรับใช้เผยแพร่ความรู้และการรณรงค์
ประชาสัมพันธ์ได้หลากหลายประเภท ทั้งสื่อคลิปวิดีโอ สื่อเสียง สื่อศิลปะ แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ และสุนทรพจน์
(3) เกิดแนวปฏิบัติในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ และแนวทางจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมความ
รู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ด้านผลลัพธ์ของโครงการที่สำคัญคือ (1) หน่วยงานในพื้นที่ได้รับข้อมูลและมีความตระหนัก
รู้ถึงความสำคัญของภัยจากสื่อออนไลน์ (2) เกิดกลไกความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ขับเคลื่อนการ
ปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ (3) สามารถผลักดันประเด็นงานสื่อออนไลน์เข้าสู่แผนงาน
ของหน่วยงานและแผนยุทธศาสตร์จังหวัดเพื่อสร้างความยั่งยืนได้

ทั้งนี้ ปัจจัยความสำเร็จในภาพรวมมาจากกระบวนการจัดการโครงการแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย
การออกแบบการส่งเสริมความรู้และกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินงานบนฐานข้อมูล การมี
ผู้นำที่เข้มแข็ง และการได้รับความร่วมมือและสนับสนุนด้วยดีจากหน่วยงานภาคีในพื้นที่และส่วนกลาง ปัญหา
อุปสรรคการดำเนินงานโครงการที่สำคัญ คือ ด้านการพัฒนาไกล พบว่าหลายพื้นที่ผู้ปกครอง ผู้แวดล้อมเด็กและ
เยาวชน และหน่วยงานในพื้นที่ยังขาดความตระหนักรู้ภัยจากสื่อออนไลน์ การสนับสนุนข้อมูลสถานการณ์สื่อ
ออนไลน์ และข้อมูลวิชาการจากหน่วยงานราชการส่วนกลางมีไม่เพียงพอ บางพื้นที่ไม่สามารถประสานความร่วม
มือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ครบถ้วน รวมถึงไม่สามารถผลักดันประเด็นงานสื่อออนไลน์ให้เข้าไปอยู่ในแผนงาน

ปกติหรือแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ ด้านการจัดการโครงการจะเป็นเรื่องข้อจำกัดด้านระยะเวลาและทรัพยากรดำเนินงานโครงการ ไม่มีข้อมูลสถานการณ์สื่อออนไลน์ในระดับพื้นที่มาสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ และขาดอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีทันสมัยในการผลิตสื่อ เป็นต้น ซึ่งทางหน่วยงานภาคีได้ดำเนินการแก้ไขเพื่อลดข้อจำกัดการดำเนินงาน เช่น การให้ความสำคัญการส่งเสริมความรู้และสร้างความตระหนักแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ก่อน บูรณาการงานโครงการกับงานพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านอื่น ๆ เพื่อให้มีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินงาน การคัดเลือกหลักสูตร กิจกรรมการส่งเสริมความรู้ที่เหมาะสมกับช่วงระยะเวลา และการประยุกต์ใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่แล้ว เช่น โทรศัพท์มือถือในการผลิตสื่อของเยาวชน

สำหรับแนวทางการขยายผลการดำเนินงานโครงการที่หน่วยงานภาคีใช้ ส่วนใหญ่จะเป็นการผลักดันประเด็นการพัฒนาปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์เข้าไปอยู่ในแผนงานประจำขององค์กรหรือหน่วยงาน รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลความรู้และแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมขยายผลการดำเนินงานให้ต่อเนื่อง

บทเรียนและข้อเสนอแนะที่สำคัญที่ได้รับจากภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนพัฒนาปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ในอนาคต คือ ด้านการพัฒนาทั่วโลก ควรมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่สนับสนุนข้อมูลสถานการณ์ และข้อมูลวิชาการแก่หน่วยงานและภาคีเครือข่าย เพิ่มพื้นที่ให้เครือข่ายเด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนการดำเนินงาน สนับสนุนการสำรวจวิจัยสถานการณ์สื่อออนไลน์ในระดับพื้นที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลการดำเนินงาน และเชื่อมโยงข้อมูลพื้นที่สู่ศูนย์ข้อมูลกลาง เพิ่มการสร้างความรู้เรื่องภัยสื่อออนไลน์แก่หน่วยงานภาคีในพื้นที่ พัฒนากลไกการทำงานแบบสามประสาน โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อนงานผ่านเครือข่ายเด็กและเยาวชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและภาคประชาสังคมเป็นกลไกสนับสนุนการดำเนินงาน และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด เป็นกลไกส่งเสริม โดยทำหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรการ และติดตามผลการดำเนินงาน ส่วนการบริหารจัดการโครงการนั้น หากมีการสนับสนุนการดำเนินงานต่อ ควรขยายระยะเวลาโครงการเป็นอย่างน้อย 2 ปี พร้อมขยายพื้นที่การดำเนินงานให้กว้างขวาง สนับสนุนทรัพยากรการดำเนินงานผ่านกลไกระดับจังหวัด บริหารงานโครงการแบบมีส่วนร่วมลักษณะ Project Management Unit กับภาคีเครือข่าย พัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนในการผลิตสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และเพิ่มเป้าหมายการผลักดันเชิงนโยบายเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ไปอยู่ในหลักสูตรการเรียนของนักเรียน เป็นต้น

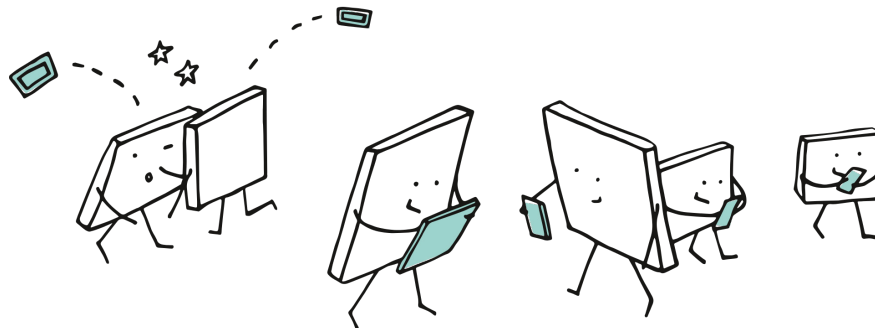
ส่วนที่ 1

วิเคราะห์ภาพรวมบทเรียนแนวทางการพัฒนาบุคลากร ระดับจังหวัดเพื่อคุ้มครองป้องกันเด็ก และเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์

1.1 สถานการณ์ภาพรวมเด็กและเยาวชนกับสื่อออนไลน์

พัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่ายข้อมูลอินเทอร์เน็ต และเครือข่ายสังคมออนไลน์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และได้เคลื่อนเข้าสู่ยุคสื่อหลอมรวม (Convergent Media) ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตและการสื่อสารของคนในสังคม จากข้อมูลของ Internet World Stats ปี พ.ศ. 2558 พบว่า มีการใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกสามพันกว่าล้านคน (Internet World Stats, 2015) อินเทอร์เน็ตได้เปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารแบบดั้งเดิมในโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโลกเสมือนจริง (Virtual World) ก่อให้เกิดยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน และทำให้คนจำนวนมากทั่วโลกมีการดำเนินชีวิตทั้งในสังคมของโลกแห่งความเป็นจริงและสังคมแห่งโลกเสมือนจริง ผลจากความก้าวหน้าของระบบอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีการสื่อสาร ก่อให้เกิดนวัตกรรมทางสังคม คือ เครือข่ายสังคมใหม่ หรือ “สังคมออนไลน์” (Online Society) หรือ “สังคมเสมือน” (Virtual Society) หรือ “เครือข่ายสังคมออนไลน์” (Social Network)

เด็ก เยาวชนไทย ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์มือถือมากขึ้น

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้รายงานผลการสำรวจการใช้ไอซีทีของเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2561 ซึ่งทำการสำรวจในช่วงระหว่างปี 2560-2561 พบว่ากลุ่มเด็กและเยาวชน ในช่วงอายุ 6-24 ปี มีการใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้น จากร้อยละ 78.8 เป็นร้อยละ 84.0 โดยกลุ่มอายุ 15-17 ปี เป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด เฉลี่ย 5-6 ชั่วโมงต่อวัน ขณะที่กลุ่มอายุ 6-11 ปี ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด

ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์มือถือมากที่สุด รองลงมาคือคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ และคอมพิวเตอร์พกพา โดยสถานที่ที่ใช้เล่น คือ ทุกที่มีคลื่นโทรศัพท์มือถือ ได้แก่ บ้าน และที่โรงเรียน ตามลำดับ กิจกรรมใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด คือ การดาวน์โหลดสื่อต่าง ๆ รองลงมาคือการใช้โซเชียลมีเดีย และการอัปโหลดสื่อต่าง ๆ ขึ้นบนอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ภัยออนไลน์เป็นเรื่องที่เด็กรู้ และเชื่อว่าจัดการได้

การสำรวจสถานการณ์ภัยออนไลน์ของเด็กในปี พ.ศ. 2561 และปี พ.ศ. 2562 ของมูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย พบว่า พฤติกรรมเสี่ยงของเด็กในโลกออนไลน์ คือ การพูดคุยกับคนที่ไม่รู้จัก อ่านสื่อออนไลน์ มีการแชร์ Location ที่ตัวเองอยู่ เด็กเคยพบเห็นโฆษณาเชิญชวนเล่นการพนันออนไลน์ และสื่อลามกอนาจารเด็กออนไลน์ โดยพบว่า เพศชายและเพศทางเลือกมีการส่งต่อคลิปลามกอนาจารมากกว่าเพศหญิง 2 เท่า และ 5 เท่า ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กเคยมีประสบการณ์ถูกลั่นแกล้งออนไลน์โดยเป็นทั้งผู้แกล้งและถูกลั่นแกล้งด้วย โดยเด็กในกลุ่มเพศทางเลือกเป็นกลุ่มที่โดนกลั่นแกล้งออนไลน์มากที่สุด อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสังเกตคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตระหนักว่ามีภัยและความเสี่ยงจากการใช้สื่อออนไลน์ แต่ก็มีเชื่อว่าจะสามารถจัดการแก้ไขปัญหาจากภัยออนไลน์ด้วยตนเอง รวมถึงยังสามารถให้คำแนะนำต่อเพื่อน ๆ ได้ด้วย เช่น เมื่อพบว่าเมื่อถูกลั่นแกล้งออนไลน์ ก็จะไม่บล็อกบุคคลที่กลั่นแกล้งรังแก ลบออก และตั้งค่าความเป็นส่วนตัว ไม่เผยแพร่ต่อขณะเดียวกันก็พบว่าเด็กส่วนหนึ่งก็ไม่ได้ทำอะไร หรือทำอะไรไม่เป็นเลย ซึ่งแสดงถึงเด็กและเยาวชนส่วนมากยังขาดความรู้เท่าทันการใช้สื่อออนไลน์

10 อันดับ ภัยออนไลน์ต่อเด็กและเยาวชน

รายงานการศึกษาข้างต้นยังพบว่า สถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ส่วนใหญ่สามารถจำแนกเป็น 10 ประเภทได้แก่

 <p>1) การกลั่นแกล้งออนไลน์ (Cyber bullying)</p>	 <p>2) การถูกติดตามคุกคามออนไลน์ (Cyber Stalking)</p>	 <p>3) ถูกติดต่อสื่อสารเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสม (Cyber Sexting)</p>	 <p>4) ถูกแบล็กเมลทางเพศ (Cyber Sextortion)</p>	 <p>5) ถูกล่อลวงทางเพศ (Cyber Grooming)</p>
 <p>6) เนื้อหาที่ผิดกฎหมายและอันตราย</p>	 <p>7) เล่นพนันออนไลน์</p>	 <p>8) เสพติดเกมและอินเทอร์เน็ต</p>	 <p>9) ใช้สื่อโดยอายุยังไม่ถึงเกณฑ์</p>	 <p>10) เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป</p>

ความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์

ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2560 เห็นชอบยุทธศาสตร์ส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ พ.ศ. 2560-2564 และ ให้จัดตั้งศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ เป็นหน่วยงานในการเชื่อมประสานการทำงานกับหน่วยงาน องค์กร เครือข่าย ปฏิบัติภารกิจเร่งด่วน

ด้านสื่อออนไลน์ที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน และมีคณะกรรมการกำกับการดำเนินงานนโยบาย คือ คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ และมีคณะอนุกรรมการส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ เป็นกลไกในการติดตามประสานงานสนับสนุนการทำงาน

ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ มีอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนากลไกและเครือข่ายที่เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ (2) การจัดระบบปกป้องคุ้มครองและเยียวยาเด็กและเยาวชน (3) การสร้างองค์ความรู้และการวิจัย (4) การเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชน และบุคคลแวดล้อม และ (5) การสร้างความตระหนักสาธารณะ ซึ่งในการทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มีภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ร่วมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

โครงการพัฒนาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ เป็นโครงการที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ สำนักงานกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และภาคีเครือข่าย โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนา กลไกและเครือข่ายในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความตระหนักรู้ เข้าใจ และสามารถ ใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย โดยมีการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ในระดับพื้นที่ จำนวน 10 พื้นที่ ร่วมพัฒนาแนวปฏิบัติสำหรับกลไกระดับจังหวัดในการปกป้องคุ้มครองเด็ก

10 พื้นที่ร่วมขับเคลื่อนพัฒนาต้นแบบ กลไกระดับจังหวัดเพื่อปกป้องเด็กและเยาวชน

ในการดำเนินงานพัฒนาต้นแบบกลไกระดับจังหวัดเพื่อปกป้องเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์ มีเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนงานร่วมกันใน 10 องค์กร โดยดำเนินการในพื้นที่ 10 จังหวัด

- 1) **เชียงราย :** ส่งเสริมเด็กและเยาวชนชนชาติพันธุ์รู้เท่าทันสื่อออนไลน์
- 2) **สุโขทัย :** เปิดพื้นที่สร้างสรรค์เรียนปนเล่นสกัดกั้นภัยสื่อออนไลน์
- 3) **พิจิตร :** ชุมชนท้องถิ่นตำบลวังกรด ชุมชนเข้มแข็งจัดการปัญหาพินันออนไลน์
- 4) **นครพนม :** ขับเคลื่อนกลไกคุ้มครองเด็กเพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์
- 5) **อุบลราชธานี :** สานพลังเครือข่ายระดับจังหวัดปกป้องเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์
- 6) **นครนายก :** ประสานกลไกจังหวัดและบูรณาการเครือข่ายป้องกันเด็กและเยาวชนจากภัยสื่อออนไลน์
- 7) **กรุงเทพมหานคร :** สถาบันราชานุกูล เพื่อเด็กพิเศษ เหนื่อยแต่ทำได้
- 8) **สมุทรสงคราม :** สภาเด็กและเยาวชนพลังสร้างการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์
- 9) **สงขลา :** ถักทอเครือข่ายโรงเรียนสอนศาสนา ส่งเสริมเยาวชนนักสร้างสรรค์สื่อปลอดภัย
- 10) **ปัตตานี :** เสี่ยงเยาวชนในสถานศึกษา ปลุกเท่าทันสื่อออนไลน์

ปัญหาภัยออนไลน์ 4 ประเภทที่คุกคามเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ถึงแม้ว่าภัยจากสื่อออนไลน์จากการศึกษาจะมีถึง 10 ประเภท แต่ในการขับเคลื่อนการทำงานกับภาคีเครือข่ายใน 10 จังหวัด ซึ่งได้มีการสำรวจสถานการณ์เด็กและเยาวชนกับการใช้สื่อออนไลน์ ผ่านการระดมความเห็น ความคิดเห็น การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถามแกนนำเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ พบว่ามี 4 อันดับของภัยจากการใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่ดังกล่าว คือ

ลำดับที่ 1 การกลั่นแกล้งออนไลน์ เป็นปัญหาที่พบบ่อยในกลุ่มเด็กและเยาวชนทุกพื้นที่ แต่จะมีความรุนแรงกว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ เชียงราย สุโขทัย เด็กและเยาวชนมุสลิมในจังหวัดสงขลาและปัตตานี ไม่ว่าจะเป็นการล้อเรื่องการแต่งกาย คำพูด หรือท่าทาง ความแตกต่างด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการกระทำทั้งต่อหน้าและการกลั่นแกล้งล้อเลียนผ่านออนไลน์

ลำดับที่ 2 เนื้อหาเชิญชวนเล่นพนันออนไลน์ เป็นปัญหาที่พบได้ในทุกพื้นที่เช่นกัน โดยพบว่ามีโฆษณาเชิญชวนผ่าน Social Media และช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ทำให้มีข้อกังวลว่าเด็กและเยาวชนจะเข้าไปเล่นการพนันออนไลน์ตามโฆษณาเชิญชวน ทำให้แกนนำเด็กและเยาวชน เครือข่ายในจังหวัดพิจิตร และจังหวัดอุบลราชธานี นำเรื่องนี้มาเป็นประเด็นหลักในการรณรงค์ให้ความรู้เท่าทัน

ลำดับที่ 3 เสพติดเกมหรือการเล่นเกมนจนเกินพอดี และการเล่นเกมที่มึนเนื้อหารุนแรง ทำให้เด็กและเยาวชนมีความก้าวร้าว ไม่สนใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกับคนแวดล้อม ซึ่งเด็กและเยาวชนหลายพื้นที่ได้ให้ความสนใจในการที่จะสร้างความตระหนักถึงผลกระทบจากการเล่นเกมออนไลน์

ลำดับที่ 4 ข่าวดปลอมหรือข่าวเท็จ และการหลอกลวงออนไลน์ เป็นปัญหาที่เด็กและเยาวชนแกนนำหลายจังหวัดสะท้อนให้เห็นว่า เป็นปัญหาที่เกิดจากสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะเด็กพิเศษซึ่งมีโอกาสจะโดนหลอกลวงได้ง่าย รวมถึงเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ที่มักจะโดนข่าวปลอมในเชิงความมั่นคงด้วย

1.2 กิจกรรมส่งเสริมความรู้ภาพรวม

ในการดำเนินงานขับเคลื่อนความร่วมมือในการป้องกันเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ ใน 10 พื้นที่ มีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมความรู้ในสองกลุ่ม คือ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้แวดล้อมเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ ยังมีการสื่อสารต่อสาธารณะผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อสังคมออนไลน์ และเวทีสรุปบทเรียนระดับภูมิภาค เป็นต้น

1.2.1 กิจกรรมส่งเสริมความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน

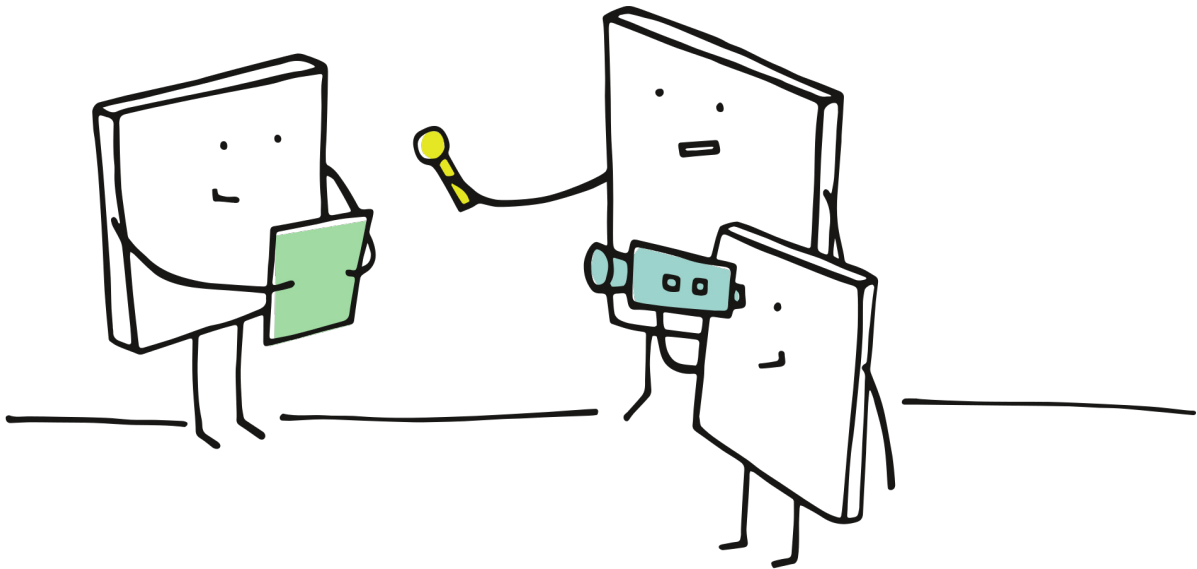
การดำเนินโครงการ เป้าหมายหนึ่งที่มีมุ่งเน้นคือ การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรู้เท่าทันการใช้สื่อออนไลน์ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อตัวเองและผู้อื่น โดยมีรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ดังนี้

- 1) **กิจกรรมให้ความรู้ภัยออนไลน์ต่อเด็กและเยาวชน** ทั้งในรูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมในสถานศึกษา และกิจกรรมจัดค่ายส่งเสริมความรู้โดยมีหลักสูตรความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ การละเมิดทางสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ และการป้องกันตนเองจากภัยออนไลน์ โดยมีการนำเสนอข้อมูลทางสถิติผลการสำรวจสถานการณ์จากส่วนกลางและในพื้นที่ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้และเข้าใจยิ่งขึ้น
- 2) **กิจกรรมการแลกเปลี่ยนภัยออนไลน์** โดยเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมอบรมเคยมีประสบการณ์พบด้วยตัวเอง เพื่อให้แลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ และเนื้อหาที่แลกเปลี่ยนจะถูกคัดเลือกนำไปเป็นสาระ (Content) สำหรับผลิตสื่อรณรงค์ในลำดับต่อไป
- 3) **กิจกรรมให้ความรู้เทคนิควิธีการผลิตสื่อ** เช่น เทคนิคการเขียนบท การเรียบเรียงเนื้อหา การถ่ายภาพ การตัดต่อวิดีโอ การเป็นโฆษกกระจายเสียง รวมถึงการวาดภาพสื่อสาร โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการผลิตสื่อในพื้นที่มาเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้
- 4) **กิจกรรมการผลิตสื่อออกเผยแพร่** ซึ่งมีหลากหลายแบบ เช่น การจัดทำคลิปวิดีโอรณรงค์ให้ความรู้ บทสุนทรพจน์ภาษาถิ่น (ภาษายาวี) ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และผลิตสื่อเสียงสำหรับเผยแพร่ทางระบบเสียงตามสายของชุมชน
- 5) **กิจกรรมนำเสนอและประกวดสื่อ** เป็นวิธีการสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มเด็กและเยาวชน ได้ใช้ความรู้ความสามารถผลิตสื่อรูปแบบต่าง ๆ เผยแพร่สื่อสารสร้างการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์แก่เด็กและเยาวชนและสาธารณชน

1.2.2 กิจกรรมเสริมสร้างความรู้และความตระหนักผลกระทบการใช้สื่อออนไลน์ให้กับผู้แวดล้อม เด็กและเยาวชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง คุณครูในโรงเรียน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัว เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จังหวัด ผู้บริหารหน่วยงานระดับสูงในระดับจังหวัด เป็นต้น โดยมีกระบวนการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่

- 1) **การนำเสนอข้อมูล** ได้แก่ การเข้าพบผู้บริหารหน่วยงานเพื่อนำเสนอข้อมูลผลกระทบของการใช้สื่อออนไลน์ที่มีต่อเด็กและเยาวชน การแลกเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของกลไกในพื้นที่ การประชุมคณะกรรมการที่มีตัวแทนมาจากหลายภาคส่วน การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และแนวทางการดำเนินงาน โดยมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ข้อมูลความรู้ และการประชุมให้ความรู้สร้างความตระหนักกับพ่อแม่ผู้ปกครอง (ในรูปแบบการประชุมหมู่บ้าน) เป็นต้น
- 2) **เนื้อหาที่นำไปเสนอ** ประกอบด้วย สถิติการใช้ ผลกระทบ และภัยออนไลน์ต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งได้รับการสนับสนุนข้อมูลจากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และภาคีเครือข่ายที่สนับสนุนการขับเคลื่อนในส่วนกลาง รวมถึงยุทธศาสตร์การส่งเสริมปกป้องเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ พ.ศ. 2560–2564 และข้อมูลผลการสำรวจการใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่ เป็นต้น
- 3) **รูปแบบสื่อที่นำไปเสนอ** ได้แก่ แผ่นพับยุทธศาสตร์ แผ่นพับภัยออนไลน์ที่มีต่อเด็กและเยาวชน คลิปวีดิโอผลกระทบจากการใช้สื่อออนไลน์ และคลิปวีดิโอณรงค์ความรู้และความเข้าใจภัยออนไลน์ เป็นต้น

1.2.3 กิจกรรมส่งเสริมความรู้ผ่านการสรุปทเรียนและการสื่อสารสาธารณะ

เป็นการสื่อสารสร้างความรู้และความตระหนักแก่สาธารณชนหรือประชาชนในวงกว้าง โดยใช้สื่อและช่องทางการสื่อสารที่สำคัญ ได้แก่

- 1) ป้ายไว้นิตที่มีข้อความเตือนสติ การเล่นเกมออนไลน์ และพ่นออนไลน์ แวนในที่มีชุมชนที่มีการสัญจรไปมา เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด จุดประชาสัมพันธ์ตรงข้ามทางข้ามทางรถไฟ เพื่อให้คนขับรถที่จอดรอข้ามทางรถไฟได้อ่าน เป็นต้น
- 2) การเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับภัยออนไลน์ ผ่านทางสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยประจำจังหวัด และวิทยุชุมชนเครือข่าย โดยเป็นการดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายสื่อมวลชนในจังหวัดนั้น ๆ
- 3) การเผยแพร่ผลงานสื่อณรงค์ของเด็กและเยาวชนผ่านช่องทาง Social Media เช่น Facebook และ YouTube ของกลุ่มเด็กและเยาวชน และของเครือข่าย เป็นต้น
- 4) การเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อมวลชนในพื้นที่ เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เคเบิลทีวี และวิทยุชุมชน เพื่อให้ชุดความรู้ และผลการดำเนินกิจกรรมของเด็กและเยาวชน ได้ถูกเผยแพร่สร้างการรับรู้แก่ประชาชนและหน่วยงานในท้องถิ่นต่อไป
- 5) การนำเสนอผลการดำเนินงานผ่านเวทีภูมิภาคเครือข่าย กิจกรรมนี้เป็นการนำเสนอผลการดำเนินงาน บทเรียนและประสบการณ์ให้กับเครือข่ายภาคประชาสังคม ผ่านเวทีรับฟังความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการปกป้องเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ในแต่ละภูมิภาค ที่จัดโดยมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติร่วมกับภาคีเครือข่าย

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้การทำหนังสือออนไลน์ในพื้นที่การดำเนินการ 10 แห่ง

ที่	จังหวัด	กลุ่มเด็กและเยาวชน	กลุ่มคนแวดล้อมเด็กและเยาวชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การขยายความรู้ผ่านการสรุปทบทวนและการสื่อสารสาธารณะ
ภาคเหนือ				
1	เชียงราย	<ul style="list-style-type: none"> การอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ การฝึกปฏิบัติผลิตสื่อคลิปวิดีโอเพื่อรณรงค์การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของกลุ่มเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ 	การประชุมชี้แจงข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับภัยจากการใช้สื่อออนไลน์ที่มีต่อกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยมีกลุ่มเจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและเยาวชน จังหวัดเชียงราย คุณครูพี่เลี้ยงจากโรงเรียนในตำบลศรีคำ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ เป็นต้น	<ul style="list-style-type: none"> การจัดเวทีนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการของกลุ่มเด็กเยาวชนชาติและสรุปทบทวนการดำเนินงานโครงการรวมถึงวางแผนทางขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ ในอนาคต การนำเสนอข้อมูลแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายในเวทีแลกเปลี่ยนกับภาคประชาสังคมภาคเหนือ
2	สุโขทัย	<p>การอบรมแกนนำเด็กและเยาวชนในโรงเรียนเพื่อเป็นแกนนำไปถ่ายทอดความรู้ต่อไป</p>	การประชุมปรึกษาหารือการขับเคลื่อนการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์กับกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ ซึ่งมีตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และสถาบันการศึกษาในพื้นที่เป็นแกนนำ	<ul style="list-style-type: none"> การนำเสนอสถานการณ์ปัญหาภัยสื่อออนไลน์ในพื้นที่ และผลการดำเนินงานโครงการต่อภาคีเครือข่าย การสื่อสารขยายผลในเวทีแลกเปลี่ยนของกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ การนำเสนอข้อมูลแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายในเวทีแลกเปลี่ยนกับภาคประชาสังคมภาคเหนือ
3	พิจิตร	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์แก่เด็กและเยาวชน กิจกรรมรณรงค์ความรู้เท่าทันสื่อผ่านสื่อโปสเตอร์และป้ายไวนิลตามโรงเรียนในพื้นที่ กิจกรรมพัฒนาโยชกสีขาว รู้เท่าทันกันสื่อออนไลน์ 	<ul style="list-style-type: none"> การประชุมออกแบบการดำเนินงานร่วมกับแกนนำชุมชน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด ผู้แทนสภาเด็กและเยาวชน และกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อออกแบบการทำงานร่วมกัน การสำรวจข้อมูลสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่ กิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างมุมมองแก่ผู้ปกครองเรื่องภัยจากการใช้สื่อออนไลน์ 	<p>การประชุมร่วมกับแกนนำประชาคมในพื้นที่และผู้ปกครอง เพื่อคืนข้อมูลสรุปทบทวนผลการดำเนินงานโครงการและกำหนดแผนทางขยายผลต่อในอนาคต</p>

ที่	จังหวัด	กลุ่มเด็กและเยาวชน	กลุ่มคนแวดล้อมเด็กและเยาวชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การขยายความรู้ผ่านการสรุปทเรียนและการสื่อสารสาธารณะ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ				
4	นครพนม	<ul style="list-style-type: none"> การอบรมเชิงปฏิบัติการผลิตสื่อ ภายใต้อชช Young Smart NKP Stop Cyberbullying การจัดประกวดคลิปวิดีโอสร้างสรรค์เด็กนครพนมรุ่นใหม่ที่หยุดรังแกบนโลกออนไลน์ 	การประชุมออกแบบงานและแต่งตั้งคณะทำงาน โดยมีองค์ประกอบจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เครือข่ายเด็กและเยาวชน และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยนครพนม	<ul style="list-style-type: none"> การสรุปทเรียน การดำเนินงานร่วมกันของแกนนำเด็กและเยาวชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง การนำเสนอแลกเปลี่ยนในเวทีแลกเปลี่ยนกับภาคประชาสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การเผยแพร่ความรู้เรื่อง การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ผ่านทางสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย นครพนม
5	อุบลราชธานี	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมการสร้างความรู้ตระหนักรู้และความเข้าใจเพื่อการใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย กิจกรรมจัดทำสื่อออนไลน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ที่ขาดความตระหนัก 	<ul style="list-style-type: none"> การเข้าพบผู้บริหารระดับสูงของจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคีเครือข่าย เพื่อออกแบบการทำงานร่วมกัน การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายผ่านกลไกคณะทำงานอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> การประชุมสรุปทเรียน การทำงานร่วมกันระหว่างกลไกคณะทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การนำเสนอแลกเปลี่ยนข้อมูลการดำเนินงานในเวทีแลกเปลี่ยนกับภาคประชาสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การสื่อสารข้อมูลขับเคลื่อนสร้างความตระหนักผ่านเครือข่ายสื่อมวลชนในพื้นที่
ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร				
6	นครนายก	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการอบรมแกนนำเด็กและเยาวชน กิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ในสถานบันการศึกษา กิจกรรมการผลิตสื่อรณรงค์ในสถานศึกษา นำร่อง 	<ul style="list-style-type: none"> การประสานการทำงานในรูปแบบของเครือข่ายจังหวัด โดยมีตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ และสภาเด็กและเยาวชนร่วมเป็นคณะทำงาน การประชุมให้ข้อมูลสถานการณ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในพื้นที่ และออกแบบการทำงานร่วมกัน 	เวทีสรุปทเรียน การดำเนินงานและวางแนวทางขยายผลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ที่	จังหวัด	กลุ่มเด็กและเยาวชน	กลุ่มคนแวดล้อมเด็กและเยาวชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การขยายความรู้ผ่านการสรุปทเรียนและการสื่อสารสาธารณะ
7	สมุทรสงคราม	<ul style="list-style-type: none"> จัดค่ายส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันการใช้สื่อออนไลน์ กิจกรรมการผลิตสื่อรณรงค์สร้างความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ 	<ul style="list-style-type: none"> การประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอข้อมูลและออกแบบการทำงานร่วมกัน การแต่งตั้งคณะทำงานโครงการ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนสภาเด็กและเยาวชน และผู้แทนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง 	<ul style="list-style-type: none"> การประชุมสรุปทเรียนการดำเนินงานโครงการและกำหนดแนวทางขยายผลในอนาคต การนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการในเวทีแลกเปลี่ยนกับภาคประชาสังคมภาคกลางและกรุงเทพฯ การเผยแพร่คลิปวิดีโอที่เด็กเยาวชนผลิตในเว็บไซต์และโซเชียลมีเดียของสภาเด็กและเยาวชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
8	กรุงเทพมหานคร (สถาบันราชานุกูล)	จัดทำคู่มือสำหรับพ่อแม่และคุณครู ใช้สื่อสารกับเด็กพิเศษ เพื่อให้รู้เท่าทันการใช้สื่อออนไลน์	การประชุมแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายผู้ปกครอง และโรงเรียนที่มีการสอนเด็กพิเศษ เพื่อประเมินสถานการณ์ แลกเปลี่ยนข้อมูลและออกแบบการดำเนินงานร่วมกัน	<ul style="list-style-type: none"> การสรุปทเรียนและจัดทำสื่อเผยแพร่ผ่านทางช่องสื่อออนไลน์ของสถาบันราชานุกูล ซึ่งเป็นเพจที่พ่อแม่เด็กพิเศษติดตามอยู่ การนำเสนอแลกเปลี่ยนผลการดำเนินงานในเวทีประชาสังคมภาคกลางและกรุงเทพฯ
ภาคใต้				
9	สงขลา	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมการจัดประกวดการจัดทำคลิปวิดีโอ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ส่งคลิปวิดีโอเข้าประกวด 	การประชุมคณะทำงานสถาบันการศึกษาชี้แจงข้อมูลโครงการ และให้ความรู้ความเข้าใจกับคณะครูพี่เลี้ยงต่อสถานการณ์และภัยออนไลน์	<ul style="list-style-type: none"> การประชุมสรุปทเรียนและกำหนดแนวทางขยายผล การนำเสนอผลงานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ของกลุ่มทวันทีต่อที่มีเด็กและเยาวชน รวมถึงเครือข่ายติดตามอยู่ การนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการในเวทีแลกเปลี่ยนกับภาคประชาสังคมภาคใต้ การนำเสนอความรู้และกิจกรรมผ่านสื่อมวลชนในท้องถิ่น

ที่	จังหวัด	กลุ่มเด็กและเยาวชน	กลุ่มคนแวดล้อมเด็กและเยาวชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การขยายความรู้ผ่านการสรุปทบทวนและการสื่อสารสาธารณะ
10	ปัตตานี	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมประกวดสุนทรพจน์ กิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ของนักเรียนที่เข้าร่วมประกวด 	การประชุมคณะทำงานและให้ความรู้ความเข้าใจแก่คณะครูพี่เลี้ยงต่อสถานการณ์และภัยออนไลน์ทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> การประชุมสรุปทบทวนและกำหนดแนวทางขยายผล การนำเสนอผลงานผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ของกลุ่มนี้ไทม์เด็กและเยาวชนและเครือข่ายคนที่สื่อติดตามอยู่ การนำเสนอในเวทีแลกเปลี่ยนกับภาคประชาสังคมภาคใต้ การนำเสนอความรู้และผลการดำเนินกิจกรรมโครงการผ่านสื่อมวลชนในท้องถิ่น

1.3 ภาคิเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงภาพรวมและเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาค

ตารางที่ 2 ภาคิเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการดำเนินงานโครงการแยกตามรายภูมิภาคและจังหวัด

ที่	ประเด็น	ภาคเหนือ			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง และ กทม.			ภาคใต้	
		เชียงราย	พิจิตร	สุโขทัย	อุบลราชธานี	นครพนม	นครนายก	สมุทรสงคราม	กทม.	สงขลา	ปัตตานี
1	หน่วยงานราชการ										
	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด				✓	✓	✓	✓			
	สำนักงานพัฒนาสังคมฯ			✓	✓	✓	✓	✓			
	สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด		✓		✓	✓	✓	✓			
	โรงพยาบาลจังหวัด				✓	✓					
	บ้านพักเด็กและครอบครัว						✓	✓			
	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด		✓	✓	✓	✓	✓	✓			
	สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (นครนายก)			✓			✓				
	กรมสุขภาพจิต สถาบันราชานุกูล								✓		
	สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิฯ						✓				
	สถานีตำรวจภูธร					✓	✓				
	ประชาสัมพันธ์จังหวัด/อำเภอ			✓			✓				

ที่	ประเด็น	ภาคเหนือ			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง และ กทม.			ภาคใต้	
		เชียงราย	พิจิตร	สุโขทัย	อุบลราชธานี	นครพนม	นครนายก	สมุทรสงคราม	กทม.	สงขลา	ปัตตานี
	สถานีวิทยุและสื่อสิ่งพิมพ์			✓			✓				
	สำนักงานจังหวัด			✓			✓				
2	องค์กรสาธารณประโยชน์/ภาคประชาสังคม				✓	✓			✓	✓	✓
	เครือข่ายศิลปินระดับจังหวัด/อำเภอ			✓							
	Art Farm Sawankhalok			✓							
	องค์กรด้านศาสนา/ผู้นำศาสนา									✓	✓
	หอการค้า			✓							
	บริษัท (ประชารัฐสามัคคี)			✓							
	ศูนย์การเรียนรู้	✓								✓	✓
3	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น										
	อบจ./อบต. ในพื้นที่ดำเนินงาน	✓	✓	✓	✓	✓		✓			
	คอบต.									✓	✓
	ผู้นำชุมชน	✓	✓	✓	✓						
4	สถาบันการศึกษา										
	โรงเรียนมัธยมฯ จังหวัด/อำเภอ	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓
	โรงเรียนสอนศาสนา									✓	✓
	วิทยาลัยเทคโนโลยี						✓				
5	เครือข่ายเด็กและเยาวชน										
	สภาเด็กและเยาวชนระดับจังหวัด/อำเภอ/ตำบล		✓		✓	✓	✓	✓			
	เครือข่าย To be Number 1					✓		✓			
6	เครือข่ายผู้ปกครอง										
	เครือข่ายผู้ปกครองสถาบันราชานุกูล								✓		
	ครู ผู้ปกครองดูแลเด็ก								✓		
7	เครือข่ายวิชาการด้านการแพทย์										
	เครือข่ายนักวิชาการด้านการแพทย์/จิตแพทย์								✓		

จากตารางที่ 2 สรุปลาคีเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการ 10 พื้นที่ประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. **หน่วยงานราชการ** ประกอบด้วย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมฯ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด โรงพยาบาลจังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (นครนายก) กรมสุขภาพจิต สถาบันราชานุกูล สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิฯ สถานีตำรวจภูธร และสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด เป็นต้น

2. **องค์กรสาธารณะประโยชน์ภาคประชาสังคม** ประกอบด้วย เครือข่ายศิลปินระดับจังหวัดและอำเภอ Art Farm Sawankhalok องค์กรด้านศาสนาและผู้นำศาสนา หอการค้าจังหวัด บริษัท (ประชารัฐสามัคคี) มูลนิธิพัฒนาลุ่มน้ำแม่คำ สหกรณ์การเกษตรพัฒนาลุ่มน้ำแม่คำ และศูนย์การเรียนรู้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงราย สมาคมผู้พิการทางสติปัญญา มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย มูลนิธิเพื่อคนปัญญาอ่อน สมาคมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาแห่งประเทศไทย กลุ่มกาวันกิตโต มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน สถาบันสร้างการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

3. **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** ประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ดำเนินงาน และ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. **สถาบันการศึกษา** ประกอบด้วย โรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด โรงเรียนสอนศาสนาใน 5 จังหวัดภาคใต้ วิทยาลัยเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย พร้อมทั้งผู้บริหาร อาจารย์ และคุณครู

5. **เครือข่ายเด็กและเยาวชน** ประกอบด้วย สภาเด็กและเยาวชนระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เครือข่ายเด็กและเยาวชน และเครือข่าย To be Number One

6. **เครือข่ายผู้ปกครอง** ประกอบด้วย เครือข่ายผู้ปกครองสถาบันราชานุกูล และผู้ปกครองเด็กและเยาวชนในพื้นที่โครงการ

7. **เครือข่ายวิชาการด้านการแพทย์** ประกอบด้วย เครือข่ายนักวิชาการด้านการแพทย์และจิตแพทย์

8. **เครือข่ายสื่อมวลชน** เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สมาคมสื่อมวลชนในพื้นที่ เครือข่ายสื่อมวลชนในพื้นที่ และเครือข่ายวิทยุชุมชน

กระบวนการทำงานเพื่อได้มาซึ่งภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานแต่ละพื้นที่นั้น ส่วนหนึ่งเป็นภาคีเครือข่ายเก่าที่เคยร่วมดำเนินงานด้านปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการพนันออนไลน์กับมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติมาก่อน และอีกส่วนเป็นภาคีใหม่ซึ่งเข้ามาร่วมโครงการเพราะความสนใจและมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมศักยภาพและคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนจากภัยต่าง ๆ อยู่แล้ว โดยหลายหน่วยงานมีประสบการณ์การดำเนินงานส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์มาบ้างแต่ยังไม่เต็มที่มากนัก โดยส่วนใหญ่จะที่สอดแทรกหรือบูรณาการกับกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ

เช่น ในงานกิจกรรมค่ายสภาเด็กและเยาวชน งานพัฒนาแกนนำเยาวชน และงานจัดการปัญหาการพนันในชุมชน เป็นต้น ในอนาคตหลายองค์กรภาคีที่ร่วมโครงการได้กำหนดแนวทางการขยายผลและสร้างความยั่งยืนของการดำเนินงานในเรื่องสื่อออนไลน์ โดยนำประเด็นเรื่องการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เข้าไปอยู่ในแผนงานหลักขององค์กร เช่น แผนงานพัฒนาสภาเด็กและเยาวชน แผนงานพัฒนาแกนนำเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนงานเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนของบ้านพักเด็กและครอบครัว และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด เป็นต้น

1.4 ความสำเร็จและปัจจัยความสำเร็จเชิงการดำเนินงานโครงการของภาคีเครือข่าย

1. ภาคเหนือ

1.1 จังหวัดเชียงราย

ผลผลิตที่เกิดขึ้น

- เด็กชาติพันธุ์ที่ร่วมโครงการจำนวน 25 คน มีความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ และสามารถเป็น Change Agent แนะนำให้ความรู้แก่เพื่อน ๆ เด็กและเยาวชนด้วยกันได้
- ผลิตสื่อออนไลน์รณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการปกป้องเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์สองภาษา คือ ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ และภาษาไทย จำนวน 5 ชิ้นงาน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- การเกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคม กลุ่มเด็กเยาวชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อร่วมเป็นกลไกคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์จากการใช้สื่อออนไลน์
- สามารถส่งต่อภารกิจให้กับบ้านพักเด็กและครอบครัวเพื่อขยายผลและขับเคลื่อนงานสร้างความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์แก่เด็กและเยาวชนต่อไปในอนาคต

ปัจจัยความสำเร็จ

- การวิเคราะห์และเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม โดยเป็นทั้งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้สื่อออนไลน์ และเป็นผู้ที่ต้องการเรียนรู้เพื่อจัดการแก้ไขปัญหาของตนเองและเพื่อน ๆ
- กระบวนการดำเนินงานโครงการแบบมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มต้นวางแผนงานจนถึงสรุปผลบทเรียนการดำเนินงานโครงการ
- การจัดการกระบวนการส่งเสริมความรู้แบบผสมผสานอย่างลงตัวระหว่างความรู้วิชาการและความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ
- การสร้างเวทีให้เด็กและเยาวชนได้มีพื้นที่แสดงออกความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อรณรงค์รู้เท่าทันสื่อออนไลน์
- การมีหน่วยงานภาคีทั้งในพื้นที่และส่วนกลางสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

1.2 จังหวัดสุโขทัย

ผลผลิตที่เกิดขึ้น

- เด็กนักเรียน 50 คน จาก 5 โรงเรียน มีความรู้และความเข้าใจการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย
- เกิดแกนนำเด็กและเยาวชน ที่สามารถนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ไปใช้จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การจัดอบรม การวาดภาพ และการแต่งเนื้อหาและร้องเพลงสื่อถึงอันตรายจากสื่อออนไลน์จำนวน 3 เพลง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- สามารถผลิตคลิปวิดีโอเพื่อใช้รณรงค์การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์จำนวน 5 ชิ้นงาน
- มีฐานข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจสถานการณ์ในพื้นที่เพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการ
- เกิดภาคีเครือข่ายใหม่ ๆ ในพื้นที่ที่สนใจร่วมขับเคลื่อนขยายผลการดำเนินงานในอนาคต

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- ความร่วมมือระหว่างเด็กนักเรียน ครูอาจารย์ และหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม สร้างเป็นกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการ นับตั้งแต่การวางแผนงาน การดำเนินกิจกรรม การติดตามงาน รวมถึงการขยายแนวคิดและกิจกรรมไปยังพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัด

ปัจจัยความสำเร็จ

- การมีพื้นที่สร้างสรรค์สาธารณะให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ และเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง
- การกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ภายใต้แนวคิด ปสพ. ได้แก่ ปกป้องคุ้มครอง ส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ และเพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์ให้แก่เด็กและเยาวชน

1.3 จังหวัดพิจิตร

ผลผลิตที่เกิดขึ้น

- เด็กนักเรียนที่ร่วมโครงการจำนวน 250 คน ได้รับการอบรมและมีความรู้ทักษะการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยและเหมาะสม
- เกิดกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็น Change Agent หรือ โฆษกสีขาว อย่างน้อย 12 คน ที่สามารถสื่อสารข้อมูลความรู้แก่เพื่อน ๆ และประชาชนในท้องถิ่นผ่านสื่อระบบเสียงตามสายของชุมชนได้
- เกิดสื่อเพื่อใช้ในงานรณรงค์สร้างความรู้ความตระหนักแก่ประชาชน ประเภทสื่อเสียงตามสาย ป้ายไว้นิลประชาสัมพันธ์ และโปสเตอร์ให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชนในชุมชน
- เกิดภาคีเครือข่ายระดับพื้นที่ร่วมเฝ้าระวังปกป้องเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ที่เข้มแข็งอย่างน้อย 4 องค์กรหรือกลุ่ม

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- สามารถส่งต่อภารกิจปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ไปอยู่ในแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้
- สามารถสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดพิจิตรเพื่อขยายผลการดำเนินงานโครงการในอนาคต

ปัจจัยความสำเร็จ

- พื้นที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนมาอย่างต่อเนื่องหลายปี
- ผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นแบบอย่างที่ดีในการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากภัยการพนันในทุกรูปแบบ
- การมีภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่เข้มแข็งและมีประสบการณ์ด้านการพัฒนาชุมชนร่วมกันมายาวนาน
- การทำงานบนฐานข้อมูล และมีระบบการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง

2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 จังหวัดอุบลราชธานี

ผลผลิตที่เกิดขึ้น

- เด็กนักเรียนจำนวน 79 คน ที่ร่วมกิจกรรมโครงการ **เครียดได้ คลายเป็น เล่นเกมพอดี** มีความรู้ความตระหนักเรื่องการใช้สื่อออนไลน์ และเกิดแนวทางปฏิบัติการใช้สื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม
- มีสื่อรณรงค์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์อย่างขาดความตระหนักรู้ที่เกิดจากฝีมือของเด็กและเยาวชนที่ร่วมโครงการจำนวน 2 เรื่อง คือ เรื่อง Game Over และเรื่องอายหนุ่มผู้ติดเกม เผยแพร่ทาง YouTube โซเชียลมีเดีย และเว็บไซต์
- เกิดแนวปฏิบัติกลไกระดับจังหวัดเพื่อบูรณาการเฝ้าระวังปกป้องเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ และแนวทางการดำเนินกิจกรรมป้องกันเด็กติดเกม

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- การเกิดกลไกปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่ ได้แก่ กลไกคณะกรรมการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี กลไกสถานศึกษา และกลไกสื่อมวลชน ซึ่งมีการประสานและร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด
- บูรณาการแนวทางขับเคลื่อนปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์กับแผนยุทธศาสตร์จังหวัดอุบลราชธานี “เมืองน่าอยู่สำหรับเด็กจังหวัดอุบลราชธานี”
- ขยายผลการดำเนินงานโครงการสู่พื้นที่ 17 ตำบลนำร่องปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ของบ้านเด็กและครอบครัวจังหวัดอุบลราชธานี

ปัจจัยความสำเร็จ

- การจัดกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความตระหนักรู้การใช้สื่อออนไลน์ที่ให้ทั้งความรู้ ความสนุก น่าสนใจจดจำ และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้
- มีการประเมินและคัดเลือกเนื้อหาที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อนำมาจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้และสร้างความตระหนักรู้ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมหรือฟังเสียงของเด็กและเยาวชน
- การสนับสนุนให้มีพื้นที่สื่อสร้างสรรค์ ให้เด็กและเยาวชนใช้สื่อสารข้อมูล ณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การผลิตคลิปวิดีโอเผยแพร่ช่องทางสื่อออนไลน์ และข้อความเสียงตามสายในโรงเรียน เป็นต้น
- ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือด้วยดีในการขับเคลื่อนงานโครงการจากทั้งหน่วยงานราชการ สถานศึกษา และภาคประชาสังคมในพื้นที่ รวมถึงการสนับสนุนด้านวิชาการจากมูลนิธิสธารณสุขแห่งชาติ

2.2 จังหวัดนครพนม

ผลผลิตที่เกิดขึ้น

- เกิดฐานข้อมูลสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดนครพนม สำหรับการดำเนินงานโครงการและการขยายผลในอนาคต
- เกิดสื่อสร้างความรู้และความตระหนักเรื่องการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ ซึ่งมาจากการจัดประกวดคลิปวิดีโอภายใต้แนวคิด **Young Smart NKP Stop Cyberbullying** หรือ **เด็กนครพนมยุคใหม่หยุดรังแกบนโลกออนไลน์** จัดโดยสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดนครพนม

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- เกิดแนวทางปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ ที่เกิดจากประสบการณ์ขับเคลื่อนโครงการอย่างเป็นรูปธรรมของสภาเด็กและเยาวชน และภาคีเครือข่ายในพื้นที่
- เกิดกลไกปกป้องและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของสภาเด็กและเยาวชน และหน่วยงานหรือสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ปัจจัยความสำเร็จ

- การดำเนินงานโครงการบนฐานข้อมูลที่มาจากการสำรวจสถานการณ์ใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดนครพนม ของสภาเด็กและเยาวชนและภาคีเครือข่าย
- การวางแนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการอย่างเหมาะสม โดยให้สภาเด็กและเยาวชนที่มีความเข้าใจสถานการณ์และปัญหาเด็กและเยาวชนดีที่สุด เป็นกำลังหลักขับเคลื่อนงาน โดยหน่วยงานภาคีที่เป็นผู้ใหญ่ทำหน้าที่หนุนเสริมการดำเนินงาน
- การหนุนเสริมจากภาคีเครือข่ายทั้งในระดับพื้นที่ และส่วนกลาง คือ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติในด้านวิชาการ

3. ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร

3.1 จังหวัดนครนายก

ผลผลิตที่เกิดขึ้น

- วิทยากรผู้แทนจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายสภาเด็กและเยาวชน และหน่วยงานราชการในพื้นที่ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อออนไลน์ และสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ต่อตามภารกิจของหน่วยงานได้
- ภาคีเครือข่ายที่ร่วมดำเนินงานโครงการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากประชุมเชิงปฏิบัติการไปใช้วางแผนงานขับเคลื่อนการเฝ้าระวังเด็กและและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ของระดับหน่วยงาน
- ผลิตสื่อเพื่อรณรงค์การใช้สื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์และปลอดภัยที่มีเนื้อหาครอบคลุม 4 หัวข้อ ได้แก่

ซึ่งเผยแพร่เป็นสื่อโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ อินโฟกราฟฟิก และเสียงตามสายในชุมชน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- เกิดการบูรณาการดำเนินงานโครงการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือแวดล้อมเด็กและเยาวชนจำนวน 13 องค์กร ที่ร่วมรับผิดชอบขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการตามบทบาทและภารกิจของแต่ละหน่วยงาน
- สามารถผลักดันแนวทางการเฝ้าระวังและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์เข้าอยู่ในแผนปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานภาคี รวมถึงแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดเพื่อให้มีการขับเคลื่อนในวงกว้างได้

ปัจจัยความสำเร็จ

- การกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานโครงการและแผนงานที่ชัดเจน กล่าวคือ เน้นการขยายแกนนำเครือข่ายขับเคลื่อนงานเฝ้าระวังการใช้สื่อออนไลน์ และสร้างความรู้สึกความตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในกลุ่มเด็กและเยาวชน
- การคัดเลือกภาคีเครือข่ายร่วมการดำเนินงานที่เหมาะสม โดยเลือกหน่วยงานที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์เป็นหลัก เพื่อให้สามารถบูรณาการแนวทางการดำเนินงานโครงการกับภารกิจหลักและแผนงานของหน่วยงานได้

- การผลิตสื่อที่มีความหลากหลายทั้งด้านเนื้อหา และการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมความตระหนักรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 จังหวัดสมุทรสงคราม

ผลผลิตที่เกิดขึ้น

- แกนนำเยาวชนจำนวน 40 คน ที่ร่วมโครงการ มีความตระหนักรู้เกี่ยวกับใช้สื่อออนไลน์อย่างเท่าทัน
- แกนนำเด็กและเยาวชนสามารถผลิตสื่อที่เป็นคลิปวิดีโอ สำหรับการรณรงค์สร้างความรู้และความเข้าใจต่อสาธารณชน เกี่ยวการละเมิดทางสื่อออนไลน์จำนวน 5 ชิ้นงาน เผยแพร่ทางเว็บไซต์และโซเชียลมีเดียของสภาเด็กและเยาวชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- เกิดกลไกคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ จากความร่วมมือระหว่างสภาเด็กและเยาวชนกับหน่วยงานภาครัฐด้านเด็กและเยาวชน และสถานศึกษาในพื้นที่

ปัจจัยความสำเร็จ

- การเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม โดยเน้นกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่มีความเสี่ยงและประสบการณ์จากภัยสื่อออนไลน์ เป็นเป้าหมายหลัก และหน่วยราชการที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายรอง
- มีกระบวนการส่งเสริมความรู้ที่ดี สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของสภาเด็กและเยาวชน และความต้องการกลุ่มเป้าหมาย
- มีทีมงานที่ดี และมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการโครงการให้ประสบความสำเร็จ
- มีเครือข่ายร่วมสนับสนุนทั้งการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ และการหนุนเสริมด้านวิชาการจากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และภาคีเครือข่ายส่วนกลาง

3.3 กรุงเทพมหานคร (สถาบันราชานุกูล)

ผลผลิตที่เกิดขึ้น

- การผลิตคลิปวิดีโอจำนวน 2 ชิ้นงานที่เกี่ยวข้องกับ “โลก(ละเมิด)ออนไลน์กับเด็กพิเศษ” สำหรับนำไปเผยแพร่ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเด็กพิเศษ ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปกป้องภัยจากสื่อออนไลน์ได้เป็นอย่างดี
- เกิดแนวทางปฏิบัติในการเฝ้าระวังปกป้องคุ้มครองเด็กพิเศษจากสื่อออนไลน์ใน 3 ระดับ คือ ระดับผู้ปกครอง ระดับโรงเรียน และระดับภาคีเครือข่าย

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- การผลิตสื่อเพื่อให้ความรู้กับเด็กพิเศษ จากความร่วมมือเป็นอย่างดีกับผู้ปกครองเด็กพิเศษ นักวิชาการและจิตแพทย์ โดยเน้นประเด็นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเด็กพิเศษส่วนใหญ่มักเรียนรู้จากการดูยูทูปที่มีฉากเลิฟซีน จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือให้ผู้ปกครองใช้ในเฝ้าระวังและดูแลเด็กพิเศษ เพื่อไม่ให้ถูกหลอกลวงจากผู้ที่ไม่ประสงค์ดี
- การเกิดภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่เป็นเสมือนกลไกปกป้องคุ้มครองเด็กพิเศษจากการถูกละเมิดทางออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง สถานศึกษา และหน่วยงานภาคประชาสังคม ได้แก่ สมาคมผู้พิการทางสติปัญญา มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย มูลนิธิเพื่อคนปัญญาอ่อน และสมาคมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาแห่งประเทศไทย เป็นต้น

ปัจจัยความสำเร็จ

- ความจริงใจและความตั้งใจของทีมงานสถาบันราชานุกูล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่พร้อมช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจากภัยสื่อออนไลน์
- ความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งกลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มคุณครูการศึกษาพิเศษ และศึกษานิเทศก์ และมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ที่ร่วมให้ความคิดเห็นการผลิตสื่อและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ
- การมีที่ปรึกษาทางวิชาการและทีมงานสารสนเทศที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตสื่อส่งเสริมความรู้ ทั้งในรูปแบบคลิปวิดีโอ แผ่นพับ และโปสเตอร์

4. ภาคใต้

4.1 จังหวัดสงขลา

ผลผลิตที่เกิดขึ้น

- เกิดแกนนำเด็กและเยาวชนนักสร้างสรรค์สื่อปลอดภัยจำนวน 70 คน ที่มาจากโรงเรียนสอนศาสนาใน 5 จังหวัดภาคใต้
- เกิดสื่อรณรงค์ให้ความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์จากฝีมือของเด็กและเยาวชนที่ร่วมโครงการในรูปแบบคลิปวิดีโอจำนวน 9 ชิ้นงาน
- การเผยแพร่สื่อที่ผลิตผ่านโซเชียลมีเดีย ของกลุ่มกาวันกิตอ จำนวน 13 วัน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมชมและแสดงความคิดเห็นถึง 15,869 ครั้ง

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- เกิดกลไกระดับพื้นที่ในการจัดกระบวนการพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชนนักสร้างสรรค์สื่อปลอดภัย นำโดยสำนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพันธกิจสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และกลุ่มนีโอมายด์
- เกิดเครือข่ายในพื้นที่ร่วมมือพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชนนักสร้างสรรค์สื่อปลอดภัย ประกอบด้วย ครูและนักเรียนโรงเรียนสอนศาสนาจำนวน 20 แห่งในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

ปัจจัยความสำเร็จ

- กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนสามารถแสดงออกความคิดสร้างสรรค์ และฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง
- ความร่วมมือของโรงเรียนสอนศาสนาที่ร่วมโครงการที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้การเท่าทันสื่อออนไลน์และการผลิตสื่อรณรงค์
- การมีภาคีการดำเนินงานที่เข้มแข็ง ประกอบด้วยทีมงานกาวันกิตอ ที่มีประสบการณ์การผลิตสื่อ และครูพี่เลี้ยงที่มีความเข้าใจสถานการณ์พื้นที่ร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียนในการผลิตสื่อ

4.2 จังหวัดปัตตานี

ผลผลิตที่เกิดขึ้น

- แกนนำเยาวชนจำนวน 94 คน มีความรู้ ความเข้าใจการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยและสามารถนำไปขยายผลกับเยาวชนในพื้นที่อื่น ๆ ได้
- ผลิตสื่อใช้ในการสื่อสารสร้างความตระหนักรู้ภัยสื่อออนไลน์จำนวน 25 ชิ้นงาน ประกอบด้วย คลิปวิดีโอสุนทรพจน์สื่อสารเรื่องสื่อออนไลน์ 3 ภาษา 9 ชิ้นงาน บทความข่าวเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการ 4 ชิ้นงาน ชุดป้ายรณรงค์ที่คัดประโยคเด็ดจากสุนทรพจน์มาสื่อสารต่อจำนวน 12 ชิ้นงาน
- ชุดข้อมูลสถานการณ์ปัญหาสื่อออนไลน์ในพื้นที่ ที่สำรวจข้อมูลจากเยาวชนที่ร่วมโครงการจำนวน 1 ชุด

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- ผู้บริหารสถานศึกษาทั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนสอนศาสนาในพื้นที่เห็นความสำคัญและมีความตระหนักในอันตรายจากสื่อออนไลน์และพร้อมให้การสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ
- เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ ประกอบด้วยหน่วยงานราชการที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน หน่วยงานด้านการศึกษาสถาบันการศึกษา สภาเด็กและเยาวชน และเครือข่ายสื่อมวลชนในพื้นที่

ปัจจัยความสำเร็จ

- กระบวนการจัดการโครงการที่ต้นตั้งแต่การคัดเลือกคณะทำงาน การวางแผนงาน และการร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการ
- ทุนเดิมของเครือข่ายและคณะทำงานที่มีประสบการณ์งานพัฒนาเด็กและเยาวชนร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง
- การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และความสนใจของกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชน
- ความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายในพื้นที่ และการหนุนเสริมด้านทรัพยากรรวมถึงข้อมูลวิชาการจากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติและภาคีเครือข่ายในส่วนกลาง

1.5 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนากลไกบูรณาการระดับจังหวัด เพื่อคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ และวิธีการแก้ไขปัญหของภาคีเครือข่าย

- **ด้านกระบวนการและกลไกการทำงาน** พบปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ ดังนี้
 - 1) ผู้แวดล้อมเด็กและเยาวชน เช่น ผู้ปกครอง ครู ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ยังขาดความตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของปัญหาภัยจากสื่อออนไลน์ที่มีต่อเด็กและเยาวชน
 - 2) การสนับสนุนข้อมูลสถานการณ์สื่อออนไลน์ และข้อมูลวิชาการที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่วนกลาง สู่หน่วยงานปฏิบัติการในพื้นที่ยังมีไม่เพียงพอ
 - 3) การประสานงานขององค์กรภาคีโครงการกับหน่วยงานพื้นที่และชุมชน เพื่อสร้างความร่วมมือพัฒนากลไกการดำเนินงานปกป้องคุ้มครองเด็กในบางพื้นที่ยังมีไม่มากพอ หรือครอบคลุมได้ทุกหน่วยงาน เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาสื่อสารสร้างความเข้าใจ
 - 4) ขาดการบูรณาการการดำเนินงานสร้างความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์กับงานพัฒนาอื่น ๆ ในพื้นที่ หรือของชุมชน
 - 5) ไม่สามารถผลักดันประเด็นการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ไว้ในแผนงานยุทธศาสตร์จังหวัด หรือแผนพัฒนาศักราชภาพเด็กและเยาวชนระดับพื้นที่เพื่อสร้างความยั่งยืนได้เท่าที่ควร
- **ด้านการบริหารจัดการโครงการและกิจกรรม** พบปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ ดังนี้
 - 1) ขาดการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในระดับพื้นที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานโครงการ
 - 2) งบประมาณการดำเนินงานโครงการค่อนข้างจำกัด
 - 3) ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการค่อนข้างสั้นทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมส่งเสริมความรู้ได้ครบถ้วนตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
 - 4) ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ทันสมัยใช้ในการอบรมให้ความรู้และการผลิตสื่อรณรงค์ โดยเฉพาะอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และโปรแกรมการตัดต่อภาพที่มีคุณภาพ
 - 5) ขาดความต่อเนื่องของการดำเนินงานโครงการเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทีมงาน เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และทรัพยากรขับเคลื่อนขยายผลงานต่อ
 - 6) บางพื้นที่คณะทำงานยังมีประสบการณ์ในการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวกับสื่อออนไลน์ และการทำงานกับหน่วยงานสนับสนุนภายนอกน้อย ทำให้ต้องใช้เวลาศึกษาข้อมูล และปรับแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายการดำเนินงานโครงการแม่

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. ด้านกระบวนการพัฒนาคุณภาพการทำงาน โดยการพัฒนาศักยภาพศักยภาพเด็กและเยาวชน ผู้ที่แวดล้อม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- ส่งเสริมความรู้แก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ และสามารถใช้อย่างปลอดภัยจากสื่อออนไลน์ได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย
- ส่งเสริมความตระหนักรู้แก่ผู้ประกอบการและประชาชนในชุมชน เรื่องภัยจากสื่อออนไลน์ การเฝ้าระวังดูแลเด็กเยาวชน และการสร้างครอบครัวให้เป็นที่แห่งความสุขและปลอดภัย
- สร้างความร่วมมือ สนับสนุนความรู้และข้อมูลวิชาการแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อให้สามารถทำหน้าที่สนับสนุนข้อมูล และส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับเด็กและเยาวชนและครอบครัว เกี่ยวกับความรู้เท่าทันสื่อและสื่อออนไลน์ได้ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ
- ขับเคลื่อนเชิงนโยบายสาธารณะให้มีการบรรจุแนวทางการพัฒนาปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ไว้ในแผนงานประจำของหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านเด็กและเยาวชนในพื้นที่ และแผนยุทธศาสตร์จังหวัดเพื่อสร้างความต่อเนื่องและยั่งยืนของการดำเนินงาน

2. ด้านการบริหารจัดการโครงการและกิจกรรม มีดังนี้

- ใช้ข้อมูลสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ ที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และภาคีเครือข่ายส่วนกลาง เป็นข้อมูลพื้นฐานสร้างความตระหนักรู้แก่เด็กและเยาวชน ผู้แวดล้อม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง
- การบูรณาการดำเนินงานโครงการ และงบประมาณกับแผนงานพัฒนาเด็กและเยาวชนอื่น ๆ ของหน่วยงานภาคี เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนงานได้ตามเป้าหมาย
- คัดเลือกหลักสูตรการส่งเสริมความรู้การเท่าทันสื่อออนไลน์ที่สำคัญ และสอดคล้องกับระยะเวลาโครงการและงบประมาณมาใช้จัดกิจกรรม
- อบรมเด็กและเยาวชนใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ตโฟน และโปรแกรมที่สามารถดาวน์โหลดได้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายในการผลิตสื่อธรรมรงค์
- มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และภาคีเครือข่ายส่วนกลางจัดเวทีสรุปทบทวนการดำเนินงานระดับภูมิภาค เพื่อให้หน่วยงานภาคีได้มีโอกาสนำเสนอข้อมูลการดำเนินงานโครงการ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และบทเรียนดำเนินงานระหว่างกัน

1.6 แนวทางขยายผลการดำเนินงานการของภาคีเครือข่าย

- การผลักดันให้ประเด็นงานปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ได้ไปอยู่ในแผนงานประจำของหน่วยงาน เช่น แผนงานพัฒนาสภาเด็กและเยาวชน แผนงานพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แผนงานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และแผนงานพัฒนาศักยภาพเยาวชนของบ้านพักเด็กและครอบครัว และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด เป็นต้น
- การขยายผลการดำเนินการจากโครงการนำร่องไปสู่โครงการปกติ โดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการขับเคลื่อนการดำเนินงาน
- การสนับสนุนให้หน่วยงานรัฐในระดับอำเภอและจังหวัดได้มีความตระหนักรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อออนไลน์มากขึ้น ผ่านกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรมให้ความรู้ และการสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลทางวิชาการสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ผ่านสื่อต่าง ๆ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานโครงการพัฒนาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ของภาคีเครือข่าย 10 พื้นที่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยการสนับสนุนของมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ สำนักงานกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ (Child Online Protection Action Thailand : COPAT) และภาคีเครือข่ายนั้น แม้ว่าจะมีระยะเวลาดำเนินงานโครงการที่ค่อนข้างสั้นและมีข้อจำกัดหลายประการ แต่ภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่ร่วมดำเนินงานโครงการ ก็สามารถสร้างผลงานที่เป็นผลผลิตและผลลัพธ์ที่น่าพอใจ และสามารถตอบโจทย์ยุทธศาสตร์การส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ พ.ศ. 2560-2564 ได้ดีในระดับหนึ่ง แต่ที่น่าจะสำคัญกว่าคือ การดำเนินงานโครงการได้มีส่วนจุดประกายให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา และภาคประชาสังคมในพื้นที่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือพัฒนาปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนของตนจากภัยเงียบจากการใช้สื่อออนไลน์ซึ่งมีวิวัฒนาการและความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ตามความเจริญด้านเทคโนโลยีการสื่อสารยุคดิจิทัล รูปแบบที่ชัดเจนคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการเป็นอย่างดี มีการนำความรู้และข้อมูลวิชาการไปใช้เผยแพร่ต่อ รวมถึงหลายพื้นที่มีการเตรียมแนวทางและแผนงานที่จะขยายผลต่อไปในอนาคตไว้ด้วย อย่างไรก็ตามบทเรียนที่ได้รับจากดำเนินงานโครงการนี้ มีอยู่หลายประการที่หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ควรนำไปพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางส่งเสริมและขับเคลื่อนงานในระยะยาวต่อไป กล่าวคือ

- **ด้านการพัฒนาการดำเนินงาน**

- 1) สนับสนุนให้มีเจ้าภาพหลักในการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร การติดตามสถานการณ์เกี่ยวกับสื่อออนไลน์ในเชิงวิชาการ และสามารถเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่ายในพื้นที่หรือจังหวัดที่มีความสนใจงานสื่อออนไลน์ หรือสามารถบูรณาการงานสื่อออนไลน์กับงานเดิมขององค์กรตนเองได้
- 2) สนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีพื้นที่การทำงาน และร่วมความรับผิดชอบการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรม ผ่านสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด หรือเครือข่ายเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อจะได้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการทำงาน ขณะที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ควรทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้การสนับสนุน รวมถึงช่วยพัฒนาให้เกิดเครือข่ายเชื่อมโยงการดำเนินงานระหว่างกันตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด สู่ระดับประเทศด้วย
- 3) สนับสนุนให้มีการสำรวจข้อมูลสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชน รวมถึงของประชาชนในระดับพื้นที่ และเชื่อมโยงข้อมูลไปสู่ข้อมูลหรือฐานข้อมูลระดับประเทศ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์วางแผนเชิงยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของหน่วยงานในอนาคต
- 4) สนับสนุนให้หน่วยงานรัฐในระดับอำเภอและจังหวัดมีความตระหนักรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อออนไลน์มากขึ้น ผ่านกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรมให้ความรู้ และการสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลทางวิชาการสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ผ่านสื่อต่าง ๆ
- 5) พัฒนากลไกการทำงานสื่อออนไลน์ระดับพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่หรือจังหวัด โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญของกลไก คือ

5.1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชน เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ระดับพื้นที่ ทำหน้าที่สนับสนุน ประสานและเชื่อมโยงการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ระดับพื้นที่ และสนับสนุนโครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการโดยสภาเด็กและเยาวชน สภานักเรียน และเครือข่ายเด็กและเยาวชนในประเด็นดังกล่าวด้วย

5.2) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นแกนสนับสนุนการทำงานกลไกส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ เนื่องจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทภารกิจโดยตรงในการส่งเสริมและปกป้องเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ ขณะเดียวกัน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือภาคประชาสังคมในพื้นที่ ก็มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน ซึ่งทั้งสองส่วนงานควรร่วมมือสนับสนุนด้านข้อมูลวิชาการ สถานการณ์ และประสานความเข้าใจและความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนทุกระดับให้รู้เท่าทันการใช้สื่อออนไลน์ รวมถึงการผลักดันขับเคลื่อนประเด็นสื่อออนไลน์ เข้าไปอยู่ในแผนงานของหน่วยงานระดับจังหวัด หรือพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นสร้างการเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียน

5.3) คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด เป็นกลไกส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ในพื้นที่ ที่มีความพร้อมด้านองค์ประกอบ เพราะมีหน่วยงานภาคีที่ทำงานทุกด้านเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอยู่ในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดอยู่แล้ว ดังนั้น จึงควรมีบทบาทร่วมกำหนดนโยบายและมาตรการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ สนับสนุนการขับเคลื่อนงาน และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ

- **การบริหารจัดการโครงการและกิจกรรม**

- 1) การสนับสนุนการดำเนินงานโครงการในระยะต่อไป ควรมีระยะเวลาการดำเนินงานโครงการยาวกว่าที่ผ่านมาน้อยเป็นเวลา 2 ปี เพื่อให้หน่วยงานภาคีที่ร่วมโครงการสามารถมีเวลาในการจัดกิจกรรมในกลุ่มเป้าหมายที่ใหญ่ขึ้น รวมถึงสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ และการผลิตสื่อต่าง ๆ ได้ครบถ้วนรอบด้าน จนสามารถสร้างผลงานที่เป็นผลลัพธ์และผลกระทบที่ชัดเจนมากขึ้น
- 2) สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ และงบประมาณจากส่วนกลางแก่หน่วยงานในระดับพื้นที่ผ่านกลไกระดับจังหวัด เช่น คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด หรือสภาเด็กและเยาวชน เป็นองค์กรขับเคลื่อนงาน รวมถึงผลักดันเรื่องการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ให้เป็นแผนงานระดับจังหวัดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานที่ยั่งยืน
- 3) ขยายพื้นที่การดำเนินงานโครงการให้กว้างขวางขึ้น เพื่อสามารถส่งต่อความรู้ความเข้าใจไปสู่กลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชน และสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้ดูแลเด็กและเยาวชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้มากขึ้น

- 4) พัฒนากลไกบริหารงานโครงการแบบ Project Management Unit โดยให้มีผู้แทนซึ่งมาจากภาคีเครือข่ายด้านต่าง ๆ มาร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารโครงการ และแบ่งบทบาทความรับผิดชอบตามความเชี่ยวชาญและภารกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านวิชาการ ด้านข้อมูล ด้านการติดตามหนุนเสริม และด้านการเงินและอำนวยการ เป็นต้น
- 5) จัดให้มีคณะกรรมการติดตามหนุนเสริมตามรายภูมิภาค ซึ่งนอกจากจะมีหน้าที่สนับสนุนด้านเทคนิค วิชาการ การดำเนินงานโครงการ และติดตามประเมินผลแล้ว ควรจะต้องมีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรภาคี เผยแพร่ข้อมูลความรู้ และการผลักดันเชิงนโยบายให้ประเด็นงานปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ได้เข้าไปอยู่ในแผนงานปกติของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องระดับพื้นที่ด้วย
- 6) ควรเพิ่มเป้าประสงค์โครงการเกี่ยวกับการผลักดันเชิงนโยบายสาธารณะการส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ให้เข้าไปอยู่ในหลักสูตรการศึกษาของนักเรียนในทุกระดับ โดยอาจเริ่มจากการเป็นหลักสูตรท้องถิ่น และพัฒนาเป็นหลักสูตรการศึกษาในระดับชาติต่อไป

ส่วนที่ 2

ประสบการณ์และบทเรียนจาก 10 จังหวัด

จังหวัดเชียงราย : ส่งเสริมเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ รู้เท่าทันสื่อออนไลน์

ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมสูง ด้วยความหลากหลายของประชากรซึ่งมีที่มา และวัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิตที่ค่อนข้างแตกต่างกัน แต่ก็สามารถผสมกลมกลืนกันได้อย่างลงตัว โดยในด้านประชากรนอกจากประชาชนที่มีเชื้อชาติไทยแล้ว ยังมีกลุ่มประชาชนชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทุกภูมิภาคของประเทศถึง 56 กลุ่ม จำนวนประชากรรวมประมาณ 6,100,000 คน หรือเกือบร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ สำหรับจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็น

พื้นที่ส่วนเหนือสุดของประเทศและมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ สาธารณะประชาธิปไตยประชาชนลาว และเมียนมาร์นั้น ถือเป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งมีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่มาก ทั้งประชาชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ซึ่งอาศัยอยู่บนบริเวณพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ตะเข็บชายแดน โดยกลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ชนเผ่าอาข่า ลาหู่ จีนฮ่อ ลีซอ และม้ง และที่อยู่อาศัยในพื้นที่ราบ เช่น ลัวะ ไทยลื้อ และไทยใหญ่ เป็นต้น

ตลอดระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา ด้วยการดำเนินการตามแผนพัฒนาของภาครัฐ ประกอบกับความเจริญตามกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้การวิถีการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เปลี่ยนแปลงไป โดยมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งรายได้ การศึกษา สุขภาพอนามัย และการเข้าถึงบริการทางสังคม รวมถึงได้รับสิทธิในการเป็นพลเมืองไทย แต่อย่างไรก็ตาม ภายใต้การพัฒนาที่ส่งผลกระทบในเชิงบวกดังกล่าว ยังมีผลกระทบในเชิงลบ ที่สำคัญคือ ปัญหาความยากจน ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาการอพยพของแรงงาน และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น

ในยุคสังคมดิจิทัลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงการสื่อสารผ่านระบบดิจิทัลมากขึ้น ประกอบกับการแข่งขันด้านธุรกิจโทรคมนาคม ทำให้ประชาชนชาติพันธุ์ส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงบริการสื่อออนไลน์ได้อย่างสะดวกและทั่วถึง ไม่แตกต่างจากประชาชนทั่วไปมากนัก ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจุบันเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ค่อนข้างทั่วถึง ไม่ต่างจากเด็กและเยาวชนทั่วไป อย่างไรก็ตามกลุ่มเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ค่อนข้างจะมีความเสี่ยงจากการใช้สื่อออนไลน์

มากกว่า โดยภัยสำคัญที่พบมากที่สุด คือ การถูกละเมิด หรือถูกคุกคามทางสื่อออนไลน์ (Cyber Bullying) เพราะเป็นประชากรส่วนน้อย ที่มีความแตกต่างจากเด็ก และเยาวชนทั่วไปในพื้นที่ในเรื่องบุคลิก หน้าตา สังคม วัฒนธรรม และภาษาที่ใช้ ทำให้มักถูกกลั่นแกล้ง ล้อเลียน เหยียดหยาม และถูกคุกคามผ่านทางสื่อออนไลน์ โดยไม่สามารถป้องกัน หรือ แก้ไขปัญหา

การคุกคามหรือละเมิดได้เท่าที่ควร เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจ ขณะเดียวกันผู้ใหญ่ในชุมชนชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีความรู้ ความตระหนักในการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนของตนจากภัยสื่อออนไลน์มากนัก เนื่องจากจำกัดด้านภาษา การศึกษารวมถึงไม่ได้รับการสนับสนุนข้อมูลความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เท่าที่ควร นอกจากนี้ภัยอีกประการที่กำลังเริ่มคุกคามเข้ามาในพื้นที่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ คือ การพนันและเกมออนไลน์(Cyber Gambling) แต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ ทำให้ภัยนี้ยังไม่มีการขยายตัวมากนัก แต่ก็เป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความตระหนักและเตรียมมาตรการคุ้มครองป้องกันไว้ด้วยเช่นกัน

จุดเริ่มต้นโครงการ : กลุ่มเป้าหมายคือหัวใจของความสำเร็จ

มูลนิธิพัฒนาลุ่มน้ำแม่คำ เป็นองค์กรประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีฐานะยากจน ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางในสังคม ที่ผ่านมามูลนิธิฯ ได้ร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนดำเนินงานโครงการด้านการศึกษา การพัฒนาทักษะด้านอาชีพและการเงิน และการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์มายาวนานกว่า 10 ปี ปัจจุบันมูลนิธิฯ ได้ดำเนินงานจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ รวมถึงการสร้างบ้านพักเด็กเพื่อดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ที่ยากจนและอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษา ในช่วงปลายปี 2562 ที่ผ่านมามูลนิธิฯได้ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ (Child Online Protection Action Thailand

COPAT) และสำนักงานกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ดำเนินงานโครงการอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ แก่กลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมเยาวชนชาติพันธุ์ให้มีความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์พัฒนาด้านการศึกษาเรียนรู้ และยกระดับคุณภาพชีวิตได้ โดยมีระยะเวลาดำเนินงานโครงการ 4 เดือน (ธันวาคม 2562-มีนาคม 2563) ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายนำร่องกลุ่มแรก คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ของบ้านพักศูนย์การเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธิฯ จำนวน 25 คน ประกอบด้วยเด็กเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า จำนวน 23 คน และกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จำนวน 2 คน ซึ่งพ่อหลวงธีระวัฒน์ พิทักษ์ไพโรศรี หัวหน้าโครงการได้ให้เหตุผลของเลือกกลุ่มเยาวชนนี้เป็นกลุ่มเป้าหมายว่า **“เด็กชนเผ่าที่อยู่ในบ้านพักของมูลนิธิฯ มาจากหลายชุมชน พวกนี้เอง ๆ มีความสนใจเรื่องภัยจากการใช้สื่อออนไลน์ เพราะส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ถูกคุกคามเพราะความเป็นเด็กชาติพันธุ์ ซึ่งหากเขามีความรู้เท่าทันมากขึ้น ก็สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่กับเพื่อน ๆ และผู้ใหญ่ในชุมชนของตนเองได้ในอนาคต ซึ่งเป็นการขยายผลการดำเนินงานโครงการ”**

เครือข่ายดำเนินงาน :

เริ่มต้นจากกลุ่มย่อยแล้วขยายไปสู่กลุ่มใหญ่

ตัวชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญสำคัญประการหนึ่งของการดำเนินงานโครงการอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของกลุ่มเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ในพื้นที่เชียงราย คือ การเกิดกลไกระดับพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่ร่วมคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งการดำเนินงานให้บรรลุผลดังกล่าวได้จำเป็นอาศัยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่หลากหลายร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการ แต่เนื่องจากข้อจำกัดของระยะเวลาโครงการที่ค่อนข้างสั้น เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานได้ตามแผนงาน ในช่วงเริ่มต้นการดำเนินงานโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องการออกแบบกิจกรรม และวางแผนงาน มูลนิธิจึงเริ่มดำเนินงานกับเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย องค์กรชุมชน รวมถึงผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรพัฒนาลุ่มน้ำแม่คำ ผู้นำชุมชนบ้านแสนสุข ตำบลศรีค้ำ อำเภอแม่จัน และนักวิชาการด้านสื่อออนไลน์ก่อน เมื่อโครงการเริ่มดำเนินการไปแล้วระยะหนึ่งจึงได้ขยายความร่วมมือไปยังเครือข่ายอื่น ๆ ที่เป็นหน่วยงานราชการในพื้นที่ ได้แก่ บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดเชียงราย ศูนย์สงเคราะห์ประชาชนบนพื้นที่สูง โรงเรียนนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ประชาชนบนพื้นที่สูง และองค์การบริหารส่วนตำบลศรีค้ำ อำเภอแม่จัน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เนื่องจากเป็นหน่วยงานบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ ซึ่งควรจะมีบทบาทการสืบสานและขยายผลการดำเนินงานโครงการต่อไปในอนาคต

กระบวนการสร้างการเรียนรู้ : เน้นเรียนรู้สู่การปฏิบัติ

หลังจากผ่านขั้นตอนการออกแบบกิจกรรม และวางแผนงานโครงการกับภาคีหุ้นส่วนแล้ว ทางมูลนิธิได้มีการส่งเสริมความรู้และความตระหนักแก่กลุ่มเป้าหมายของโครงการ โดยใช้กระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางส่งเสริมความรู้ทั้งวิชาการควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจากสถานการณ์จริงที่กลุ่มเป้าหมายเคยพบ ทั้งนี้เครื่องมือสำคัญที่ใช้ คือ การอบรมให้ความรู้ด้านวิชาการ การทำกิจกรรมบทบาทสมมติ การระดมความคิดเห็นกลุ่มย่อย การฝึกปฏิบัติผลิตสื่อออนไลน์ และกิจกรรมเวทีการนำเสนอผลงาน และรับฟังความคิดเห็นจากภาคีเครือข่าย รวมถึงการถอดบทเรียนจากดำเนินงานโครงการ โดยมีเนื้อหาที่สำคัญ ดังนี้

ส่วนที่ 1 : การอบรมความรู้และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการใช้สื่อออนไลน์ตามแนวทางที่ COPAT กำหนดไว้ในประกอบด้วย

ประเภทสื่อออนไลน์ที่เด็กและเยาวชนควรรู้จัก	การใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อออนไลน์	การละเมิดผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ	วิธีการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาการถูกละเมิดหรือ ถูกคุกคามจากการใช้สื่อออนไลน์

ทั้งนี้ วัตถุประสงค์หลัก คือ การส่งเสริมให้เยาวชนที่ร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นกรอบความคิดที่เด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ จะนำไปใช้เป็นแนวทางป้องกันแก้ไขการถูกละเมิด และระมัดระวังที่จะไม่เป็นผู้ละเมิดผู้อื่นอีกด้วย อย่างไรก็ตามจากการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ทำให้ได้รู้ว่าเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์มักถูกละเมิดหรือ คุกคาม ด้วยคำพูดทั้งต่อหน้า และทางสื่อออนไลน์อยู่เสมอ ทำให้เยาวชนบางส่วนขาดความมั่นใจหรือขาดความภาคภูมิใจในการเป็นชนกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ซึ่งทางโครงการได้เชิญที่ปรึกษาด้านจิตวิทยาและการให้คำปรึกษา มาพูดคุยให้คำแนะนำกลุ่มเป้าหมายปรับเปลี่ยนความคิด สร้างความมั่นใจ และภาคภูมิใจในการเป็นประชาชนชาติพันธุ์ ที่เปรียบเสมือนดอกไม้หลากสีที่สวยงามของประเทศมากขึ้น

ส่วนที่ 2 : การฝึกปฏิบัติการผลิตสื่อออนไลน์แบบง่าย ๆ ผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือ เนื่องจากข้อจำกัดด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์การตัดต่อภาพ ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ให้เยาวชนชาติพันธุ์ได้สื่อสารเรื่องราวปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ที่พบ และนำความรู้และทักษะเชิงวิชาการที่รับจากการอบรมไปประยุกต์ผลิตสื่อวีดิทัศน์ หรือ คลิปสั้นความยาว 3-5 นาที ซึ่งกระบวนการสร้างการเรียนรู้ในส่วนนี้จะเริ่มจากการแบ่งเยาวชนชาติพันธุ์ออกเป็น 5 กลุ่มย่อย โดย 4 กลุ่ม เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า และอีก 1 กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง หลังจากนั้นจะเป็นกระบวนการผลิตสื่อและโครงร่างเนื้อหา (Script) แล้วนำเสนอต่อที่ประชุมคณะทำงานเพื่อรับฟังความคิดเห็นและ

ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นจึงทำการวางแผนการผลิตและแบ่งบทบาทหน้าที่การผลิตสื่อ ซึ่งในที่สุดสามารถผลิตวีดิทัศน์จำนวน 5 เรื่อง ประกอบด้วย (1) คลิปสั้นเกี่ยวกับการถูกล้อเลียนเรื่องรูปร่างหน้าตา (2) คลิปสั้นเกี่ยวกับการถูกเหยียดหยามเรื่องชาติพันธุ์ (3) คลิปสั้นเกี่ยวกับการถูกหลอกลวงเงินทางสื่อออนไลน์ (4) คลิปสั้นเกี่ยวกับการถูกคอมเมนต์ต่ำทอหรือเหยียดหยามทางโซเชียลมีเดีย และ (5) คลิปสั้นเกี่ยวกับการเผยแพร่ภาพลับหรือภาพที่นารังเกียจทางโซเชียลมีเดีย โดยผลิตเป็นสื่อ 2 ภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาชาติพันธุ์ เพื่อให้สามารถนำไปใช้เผยแพร่สร้างความรู้กับประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ และสาธารณะในวงกว้าง เป็นที่สังเกตว่าเนื้อหาที่เยาวชนชาติพันธุ์กลุ่มนี้เลือกมาดำเนินการส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นการถูกกลั่นแกล้งทางสื่อออนไลน์ (Cyber Bullying) เพราะเป็นปัญหาหลักที่เยาวชนชาติพันธุ์ในพื้นที่พบหรือมีประสบการณ์การถูกระงับมาโดยตลอด

อย่างไรก็ตามเนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาดำเนินงาน ประกอบกับเยาวชนชาติพันธุ์บางส่วนมีประสบการณ์การผลิตคลิปสั้นแบบง่าย ๆ มาบ้าง ทีมวิทยากรจึงใช้วิธีการส่งเสริมความรู้โดยวิธีมอบหมายภารกิจ และใช้ช่องทางโซเชียลมีเดียให้คำปรึกษาและติดตามความคืบหน้าการผลิตสื่อ

ส่วนที่ 3 : การสรุปบทเรียนและการขยายผล มีการจัดเวทีนำเสนอผลงานผลิตสื่อและถอดบทเรียน การดำเนินงานโครงการ โดยเชิญหน่วยงานที่เป็น เครือข่ายการดำเนินงานโครงการปัจจุบันและคาดหวัง เป็นภาคีในอนาคต มาร่วมชมผลงานสื่อของเยาวชน ชาติพันธุ์ทั้ง 5 เรื่อง พร้อมให้ข้อเสนอแนะเพื่อการ พัฒนาในอนาคต หลังจากนั้นจะมีการสรุปบทเรียน และวางแผนงานการขยายผลโครงการในอนาคตต่อไป ซึ่งจากการที่เยาวชนได้นำเสนอผลงาน และสะท้อน ความรู้สึกเรื่องผลกระทบของ ปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ที่เป็น รูปธรรมออกมาแล้ว ทำให้ชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่ที่มีความ เข้าใจและตระหนักถึงปัญหาและ ผลกระทบจากภัยสื่อออนไลน์ มากขึ้น ส่วนเรื่องการขยายผลนั้น ทางผู้นำชุมชนและองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นสนใจจะนำสื่อที่ผลิตได้ไปเผยแพร่ให้ ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน ขณะเดียวกันสำนักงาน บ้านพักเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงรายก็สนใจจะ ร่วมมือกับทางมูลนิธิฯ นำแนวคิดและผลการดำเนินงาน โครงการไปขยายต่อในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดเชียงราย ด้วย โดยจะบูรณาการกับกิจกรรมการส่งเสริมความรู้ เยาวชนที่ทางสำนักงานมีแผนจะดำเนินการอยู่แล้ว รวมถึงการยกระดับเป็นโครงการด้านรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะในอนาคตต่อไป

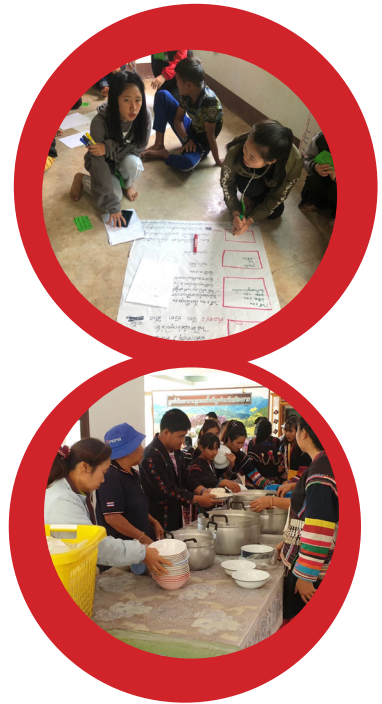

มูลนิธิสธารณสุขแห่งชาติ : หนุนเสริมพัฒนากลไกท้องถิ่น

มูลนิธิสธารณสุขแห่งชาติ เป็นหน่วยภาคประชาสังคมที่มีบทบาทสำคัญ ในการสนับสนุนภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งระดับพื้นที่และส่วนกลางขับเคลื่อน นโยบายสาธารณะปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ อย่างต่อเนื่องมาเป็นหลายปี โดยเริ่มจากปัญหาพนันออนไลน์ก่อน เพราะเล็งเห็น ว่าเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนตลอดจนสังคมในวงกว้าง อย่างไรก็ตามผลการศึกษาของหลายหน่วยงานพบว่า ภัยหรือความเสี่ยง จากการ ใช้สื่อออนไลน์มีอยู่หลายด้านและส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน จึงจำเป็นต้อง สร้างเสริมศักยภาพให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความรู้ เท่าทันสื่อออนไลน์อย่างรอบด้าน ดังนั้น มูลนิธิฯ จึงได้ร่วมมือกับศูนย์ประสานงาน ขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ หรือ COPAT สำนักงานกองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ดำเนินงานโครงการ พัฒนาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและ

เยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ พร้อมสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายระดับพื้นที่จำนวน 10 แห่งทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาโครงการส่วนร่วมระดับพื้นที่ เพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งนอกจากการสนับสนุนด้านทรัพยากรแล้ว มูลนิธิฯ ยังทำหน้าที่ติดตามหนุนเสริมด้านวิชาการแก่ภาคีเครือข่าย การจัดเวทีสรุปผลงานและบทเรียนการดำเนินงานโครงการระดับภูมิภาค และระดับประเทศ รวมถึงการเชื่อมประสานกลไกการทำงานในระดับต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนเชิงนโยบายสาธารณะทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ ซึ่งในอนาคตหากจะมีการขยายผลการดำเนินงานโครงการต่อภาคีเครือข่ายโดยเฉพาะกลไกระดับพื้นที่ที่เห็นว่ายังมีความจำเป็นที่จะมีหน่วยงานกลาง เช่น มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติทำหน้าที่เชื่อมประสานสนับสนุนข้อมูลและความรู้วิชาการ และผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายสาธารณะต่อ เพราะมีประสบการณ์ทำงานและองค์ความรู้งานขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะคุ้มครองปกป้องเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์มาเป็นเวลานาน มีเครือข่ายร่วมงานที่เข้มแข็ง และมีชื่อเสียงด้านการจัดการเป็นที่ยอมรับ

ผลสัมฤทธิ์ : ความสำเร็จที่สร้างมาจากภายใน

ความสำเร็จการดำเนินส่งเสริมความรู้เพื่อปกป้องคุ้มครองเยาวชนชาติพันธุ์จากการใช้สื่อออนไลน์ของมูลนิธิพัฒนาผู้นำคำและภาคีเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดเชียงรายนั้น แม้ว่าระยะเวลาดำเนินงานโครงการจะค่อนข้างสั้น แต่ก็สามารถก่อเกิดผลงานในระดับที่น่าพึงพอใจกล่าวคือ ในด้านผลผลิตพบว่า (1) เยาวชนชาติพันธุ์จำนวน 25 คน ที่ร่วมโครงการมีความรู้และทักษะในการใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์ และสามารถดูแลปกป้องตนเองจากการถูกละเมิดได้ในระดับหนึ่ง รวมถึงสามารถรวมถึงสามารถผลิตสื่อเพื่อใช้รณรงค์การรู้เท่าทันสื่อ หรือ สื่อประชาสัมพันธ์อื่น ๆ ที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์เผยแพร่ทางช่องทางออนไลน์และช่องทางสื่ออื่น ๆ ได้ (2) เยาวชนที่ร่วมโครงการจำนวนอย่างน้อย 10 คน มีความเป็นผู้นำที่สามารถจะส่งต่อความรู้และทักษะที่ได้รับการพัฒนาไปสู่เพื่อน ๆ เยาวชนชาติพันธุ์ ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชนได้ และ (3) มีภาคีเครือข่ายในพื้นที่ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน อย่างน้อย 5 หน่วยงาน/องค์กร ที่มีสนใจปัญหาและผลกระทบจากการใช้สื่อออนไลน์ และมีศักยภาพที่สนับสนุนให้เกิดขับเคลื่อนขยายผลการดำเนินงานโครงการได้ในอนาคต

สำหรับด้านผลลัพธ์นั้น พบว่าการดำเนินงานโครงการเป็นจุดเริ่มของการพัฒนาโลกในระดับพื้นที่ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานรัฐ องค์กรภาคประชาสังคม และชุมชน ในการดำเนินมาตรการที่จะคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ โดยจะเริ่มจากการบูรณาการประเด็นภัยสื่อออนไลน์กับแผนงานส่งเสริมความรู้และพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนเดิมที่มีอยู่ก่อน และในอนาคตจะมีขยายผลยกระดับไปสู่การเป็นการดำเนินงานระดับจังหวัดต่อไป

ทั้งนี้ ปัจจัยความสำเร็จดังกล่าวข้างต้นประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์และเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม กล่าวคือ เป็นกลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์ที่มีความเสี่ยงจากการใช้สื่อออนไลน์ในระดับสูง มีความสนใจที่จะร่วมเรียนรู้ และพร้อมที่จะนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปขยายผลกับกลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้ (2) กระบวนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างครบวงจร นับตั้งแต่ร่วมรับรู้ข้อมูลสถานการณ์ การประเมินศักยภาพกลุ่มเป้าหมาย การออกแบบหลักสูตร การวางแผนปฏิบัติการ การขับเคลื่อน

ส่งเสริมความรู้ การติดตามหนุนเสริม การสรุปบทเรียน การดำเนินงานโครงการ และการวางแผนขยายผลต่อเพื่อสร้างความยั่งยืน (3) จัดกระบวนการเรียนรู้ที่การผสมผสานกันอย่างลงตัว ทั้งความรู้วิชาการที่เป็นพื้นฐาน และการฝึกปฏิบัติเพื่อสร้างทักษะการผลิตสื่อ (4) การสร้างเวทีเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสร่วมมือสร้างสรรค์ผลิตสื่อ เพื่อสื่อสารสภาพปัญหาจากการใช้สื่อออนไลน์ตามประสบการณ์ของตนเอง นำเสนอต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนได้รับรู้ เพื่อให้ข้อเสนอแนะไปพัฒนาคุณภาพสื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์เผยแพร่ธรรมรงค์ให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่และสาธารณชนในวงกว้างได้ (5) มีหน่วยงานภาคในพื้นที่คือบ้านพักเด็กและครอบครัวเชียงราย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลพัฒนาคุณภาพชีวิต ปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ที่สนใจนำแนวคิดและวิธีการดำเนินโครงการไปขยายผลต่อในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดเชียงราย ทำให้โครงการมีความต่อเนื่องและมีโอกาสที่จะยั่งยืน และสุดท้าย (6) การมีหน่วยงานภาคที่มีความเชี่ยวชาญด้านสื่อออนไลน์และชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับอย่างมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และ COPAT ร่วมสนับสนุนด้าน

ปัญหาที่ค้นพบและแนวทางแก้ไขปัญหา

จากการถอดบทเรียนการดำเนินงานโครงการร่วมกับกลุ่มเป้าหมายเยาวชนชาติพันธุ์ และภาคีเครือข่าย พบว่าปัญหาสำคัญที่พบ คือ

(1) ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการค่อนข้างสั้นประมาณ 4 เดือน มีผลทำให้จำเป็นต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้แบบรวบรัด โดยเน้นหัวข้อหลักสูตรที่สำคัญและจำเป็นก่อน ซึ่งในข้อเท็จจริงกลุ่มเป้าหมายยังมีความต้องการเรียนรู้เพิ่ม เช่น การออกแบบเนื้อหา และเทคนิคที่สำคัญเกี่ยวกับการถ่ายภาพและตัดต่อ เป็นต้น

(2) ข้อจำกัดด้านอุปกรณ์เครื่องมือโดยเฉพาะเครื่องคอมพิวเตอร์ ทำให้ต้องปรับวิธีการฝึกปฏิบัติโดยใช้โปรแกรมในโทรศัพท์มือถือผลิตสื่อเป็นหลัก รวมถึงให้วิทยากรนำเทคนิคโค้ชชิ่ง (Coaching) มาใช้ทำการอบรม กล่าวคือ วิทยากรมอบหมายงานให้เยาวชนผลิตสื่อในช่วงเวลาที่กำหนด และมีการสื่อสารให้ข้อเสนอแนะแก่เยาวชนผ่านโซเชียลมีเดียเป็นระยะ ๆ จนการผลิตสื่อสำเร็จ

(3) ตัวแทนเยาวชนชาติพันธุ์ที่ร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่พักอยู่บ้านพักศูนย์เรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก โดยไม่มีเยาวชนในชุมชนร่วมกิจกรรม ทำให้การเชื่อมโยงการขับเคลื่อนงานกับชุมชนมีไม่มากเท่าที่ควร แนวทางแก้ไขคือ เชิญผู้นำชุมชนมาร่วมงานเวทีแสดงผลงานผลิตสื่อของเยาวชนเพื่อรับทราบข้อมูลสถานการณ์ปัญหา รวมถึงร่วมถอดบทเรียน และวางแผนขยายผลโครงการไปสู่เยาวชนในโรงเรียนและชุมชนในวงกว้างมากขึ้น โดยคาดหวังให้เยาวชนที่ผ่านการอบรมความรู้ในรุ่นแรกนี้ เป็นผู้ดำเนินการนำความรู้ไปแนะนำแก่เพื่อน ๆ ในชุมชนต่อ

(4) ผู้ใหญ่ประชาชนชาติพันธุ์ในพื้นที่ ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความตระหนักในเรื่องภัยสื่อออนไลน์ เนื่องจากข้อจำกัดด้านภาษา และยังไม่มีความเข้าใจไปส่งเสริมความรู้มาก่อน แนวทางแก้ไขคือ กำหนดให้เยาวชนผลิตสื่อทั้งภาษาไทยและภาษาชาติพันธุ์ เพื่อสามารถใช้สื่อสารกับผู้ใหญ่ในชุมชนรวมถึงในอนาคต มีมูลนิธิมีแผนงานงานที่จะส่งเสริมความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนชาติพันธุ์ในชุมชนให้มีความรู้และเท่าทันสื่อ เพื่อสามารถเป็นกลไกร่วมป้องกันเด็กและเยาวชนจากภัยสื่อออนไลน์ได้ด้วย

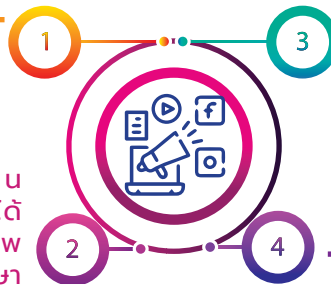
การขยายผลแนวทางการขยายผล :

ร่วมมือกับภาคีขยายผลให้ครอบคลุมกลุ่มเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ทุกพื้นที่

มูลนิธิฯ ได้ประชุมหารือภาคีเครือข่ายในพื้นที่ในการนำองค์ความรู้และบทเรียนการดำเนินงานโครงการไปขยายผล โดยเบื้องต้นได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานในอนาคตไว้ ดังนี้

กำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักการดำเนินงานโครงการให้มีความหลากหลาย จากเยาวชนชาติพันธุ์หลายชนเผ่า เพื่อสร้างการเรียนรู้ทางสังคม วัฒนธรรมและสถานการณ์ปัญหาาร่วมกัน รวมถึงพัฒนาระดับสู่การเป็นเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกันในอนาคต

ส่งเสริมความรู้ให้เยาวชนชาติพันธุ์สามารถผลิตสื่อได้อย่างหลากหลาย ทั้งสื่อภาพและสื่อเสียงในระบบ 2 ภาษา คือ ภาษาถิ่นและภาษาไทย และสนับสนุนให้สื่อที่ผลิต ถูกนำไปเผยแพร่ในช่องทางต่าง ๆ ทั้งสื่อออนไลน์ (วิทยุและโทรทัศน์) และสื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ เช่น ยูทูป และ โซเชียลมีเดียต่าง ๆ เป็นต้น

ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายผลักดันเชิงนโยบายสาธารณะท้องถิ่น ให้หน่วยงานราชการในระดับจังหวัด ซึ่งมีบทบาทส่งเสริมศักยภาพ และสร้างสวัสดิการแก่เยาวชนชาติพันธุ์ เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนความเท่ากันสื่อ และการร่วมพัฒนากลไกคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์จากการใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น โดยอาจดำเนินงานโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมายชาติพันธุ์ หรือ สนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคม/องค์กรชุมชนในพื้นที่เป็นภาคีร่วมดำเนินงานโครงการ

ร่วมกับภาคีเครือข่ายผลักดันเชิงนโยบายสาธารณะระดับชาติ ให้กระทรวงศึกษาธิการหลักสูตรการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยอาจนำร่องเป็นหลักสูตรท้องถิ่นก่อนและพัฒนาไปสู่หลักสูตรประจำในระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาต่อไปในอนาคต

บทสรุป :

สำเร็จแล้วแต่ต้องขยายผลต่อให้ครอบคลุมพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมายชาติพันธุ์

สถานการณ์และกระแสการพัฒนาประเทศสู่สังคมดิจิทัลในยุคปัจจุบัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม และเศรษฐกิจของประชาชนในทุกระดับเป็นอย่างมาก ประชาชนรวมถึงเด็กและเยาวชนมีโอกาสเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์ หรือ ดิจิทัล ได้อย่างทั่วถึงมากขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ตามภายใต้การเข้าถึงดังกล่าว ก็มีภัยหรือความเสี่ยงที่แฝงเข้ามาด้วยหลายประการ ซึ่งผู้รู้เท่าทันย่อมได้เปรียบและใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์ ได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันกลุ่มที่เปราะบางในสังคม หรือ ไม่ได้รับการส่งเสริมความรู้ความตระหนักในเรื่องนี้ อย่างเพียงพอ เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์ ซึ่งมีสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่แตกต่างจาก ประชากรทั่วไปของประเทศ ย่อมมีความเสี่ยงที่จะถูกคุกคามทางสื่อออนไลน์มากกว่า การดำเนินงานโครงการ ของมูลนิธิพัฒนาลุ่มน้ำแม่คำในพื้นที่จังหวัดเชียงราย แม้จะเป็นระยะเวลาไม่นานนัก และมีพื้นที่การดำเนินงาน ที่จำกัด แต่ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนชาติพันธุ์จากภัยสื่อออนไลน์ ด้วยการส่งเสริมให้เกิดความรู้เท่าทัน และการพัฒนาเยาวชนต้นแบบสร้างการเปลี่ยนแปลง รวมถึงจุดประกายให้ หน่วยงานภาคีในพื้นที่และชุมชน เริ่มมีความรู้ความตระหนักถึงภัยเรื่องนี้ และได้เข้ามามีบทบาทส่วนร่วมพัฒนา กลไกระดับพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและการรู้เท่าทันการใช้สื่อออนไลน์แก่เด็กและเยาวชนมากขึ้น สำหรับการขยายผลการดำเนินงานต่อไปในอนาคตนั้น มูลนิธิฯ จะนำบทเรียนและปัจจัยความสำเร็จของโครงการ ที่ผ่านมาเป็นแนวทางการขยายผล ได้แก่

1

ดำเนินงานโครงการแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากการวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเลือกกลุ่มเป้าหมายหลักที่มีความเหมาะสม โดยเป็นทั้งผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้สื่อออนไลน์ และมีศักยภาพที่นำความรู้ และทักษะไปขยายผลสู่กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ในพื้นที่ได้ และหน่วยงานที่จะเป็นภาคีเครือข่ายในพื้นที่ มาร่วมงานวางแผนทางการดำเนินงานและขับเคลื่อน สร้างการเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชนร่วมกัน

2

พัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ทั้งด้านวิชาการและการฝึกปฏิบัติ โดยนำเทคโนโลยีการสื่อสารและโซเชียลมีเดียมาเป็นเครื่องมือส่งเสริมความรู้ด้วย

3

สร้างความรู้ความตระหนักแก่ผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ในชุมชนควบคู่กันไปเพื่อช่วยเป็นภูมิคุ้มกัน แก่เด็กและเยาวชน และสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ

4

แสวงหาความร่วมมือองค์กรภาคีเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างความรู้เท่าทัน สื่อออนไลน์มาช่วยหนุนเสริมด้านวิชาการ ข้อมูลสถานการณ์ และการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ

5

สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการดำเนินงานโครงการทั้งระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และข้อมูลระหว่างกัน

6

ร่วมกับภาคีเครือข่ายผลักดันเชิงนโยบายสาธารณะทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับตระหนักถึงความสำคัญและกำหนดให้ประเด็นความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เป็นภารกิจ ที่ต้องให้การสนับสนุนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามวิวัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสาร

จังหวัดสุโขทัย : อำเภอสวรรคโลก : **ประวัติศาสตร์ เล่าความเป็นมา**

เปิดพื้นที่สร้างสรรค์เรียนป่วนเล่น : **สกัดกันภัยสื่อออนไลน์**

จากประวัติศาสตร์กรุงสุโขทัยพบว่า เมืองสวรรคโลก มีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงในชื่อว่า เมืองศรีสัชชนาลัย ตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นเมืองราชธานี ต่อมาเปลี่ยนเป็นชื่อเมืองเชียงชื่น สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้ตีเมืองนี้ และเปลี่ยนชื่อเป็น “เมืองสวรรคโลก” ต่อในปี 2459 ได้เปลี่ยนชื่อเมืองสวรรคโลกเป็นจังหวัดสวรรคโลก และในปี 2482 กระทรวงมหาดไทยให้ยุบฐานะให้ไปขึ้นกับจังหวัดสุโขทัย ดังนั้น ฐานะของจังหวัดสวรรคโลก จึงมีฐานะเป็นอำเภอสวรรคโลกนับแต่นั้นมา

อำเภอสวรรคโลก มีชื่อเดิมว่าอำเภอวังไม้ขอน จังหวัดสุโขทัย เดิมเป็นชุมชนที่มีคนจีนเชื้อสายแต้จิ๋ว

และไหหลำ ที่มีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของผู้คน ได้สืบทอดวิถีชีวิต ประเพณี และมรดกวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ภูมิปัญญาที่หลากหลายได้หลอมรวมแนวคิดของผู้คนผ่านการละเล่นพื้นบ้าน เช่น เพลงขอทาน ความเชื่อ โลกทัศน์ และมรดกทางภาษา กล่าวได้ว่ามีทุนชุมชนหรือทุนทางสังคมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และสืบทอดเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่ทรงคุณค่า รวมทั้งการมีเครือข่ายเด็กและเยาวชนของท้องถิ่นที่มีจิตสำนึก การสร้างภาคภูมิใจในมรดกทางปัญญา และการสร้างสรรค์สื่อต่าง ๆ ที่สะท้อนการมีส่วนร่วมของผู้คนท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัดเจน

ภัยออนไลน์ : คุกคามเด็กและเยาวชน

การรู้เท่าทันเทคโนโลยีได้เข้ามามีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชน เปรียบเสมือนดาบสองคมที่กำลังกลายเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ เนื่องจากเด็กและเยาวชนบางกลุ่มใช้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่นอกเหนือจากการแสวงหาความรู้ ไปเข้าถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดูเว็บลามกอนาจาร และการเล่นเกมหรือพนันออนไลน์ หรือการนำเนื้อหาที่คุกคามหรือกลั่นแกล้งผู้อื่นผ่านช่องทางออนไลน์โดยรู้ไม่เท่าทัน สิ่งเหล่านี้ ทำให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับอินเทอร์เน็ต จนส่งผลกระทบต่อปัญหาที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาชีวิต

สัญญา พาณิชยเวช หนุ่มใหญ่ที่เกิดและเติบโตจากเมืองยโสธร เรียนจบระดับอุดมศึกษาสาขาฟิสิกส์ ประยุกต์ ที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปัจจุบันพำนักอาศัยในอำเภอสวรรคโลก ผู้เป็นเจ้าของโครงการสร้างสรรค์ เด็กและเยาวชนแกนนำจังหวัดสุโขทัย (ART FARM SAWANKLALOK) กล่าวว่า

สถานการณ์การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการเสพเว็บลามก มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน กลายเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตามมา เช่น การถูกรุมทิ่ม หรือการข่มขืน การเสพติดกับสิ่งผิดกฎหมาย โดยเฉพาะเรื่องเพศทำให้ทัศนคติทางเพศของเด็กเปลี่ยนแปลงไป เพราะการเข้าถึงสื่อออนไลน์เหล่านี้ สิ่งที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กเยาวชน สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา จึงต้องให้ความรู้ เพื่อสร้างความรู้เท่าทัน และสกัดกั้นอันตรายอันอาจจะเกิดขึ้น

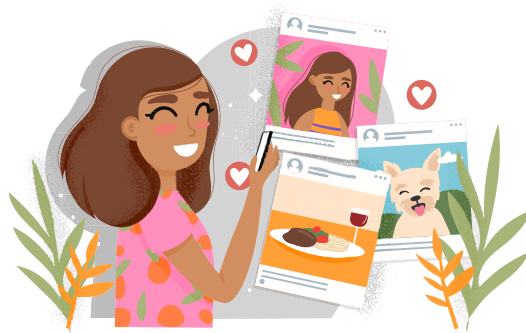

ปัญหาเด็กและเยาวชน อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัยเห็นว่า ประเด็นการถูกคุกคามทางออนไลน์ (Cyber Bully) ถือเป็นการถูกกลั่นแกล้งและการคุกคามผู้อื่นทางสังคมผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ โดยใช้ภาพประกอบ ตัดต่อ หรือการแต่งภาพ เพื่อทำให้คนอื่นเกิดความน่าเกลียด หรือ ทำให้ดูเป็นตัวตลก ในสายตาของเพื่อน ๆ ซึ่งเป็นการทำร้ายจิตใจ จนบางคนไม่อยากไปโรงเรียน และเกิดความอับอายต่อเพื่อนหรือสังคม

สัญญาฯ กล่าวถึง ช่องทางของสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงตัวเด็กและเยาวชน แบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือ หนึ่ง การที่ครอบครัวที่มีความพร้อม สถานศึกษาขนาดใหญ่ที่สามารถคัดกรองด้านคุณธรรม เพื่อให้ครอบครัวคิดดี ใฝ่ดี และต้องการมีอนาคตที่ดี และสอง ครอบครัวที่ไม่มีความพร้อม หรืออยู่ในสภาวะยากจน โรงเรียนที่มีขนาดเล็ก การคบเพื่อน หรือ

ครอบครัวที่พ่อแม่ไปทำงานนอกพื้นที่ ต้องอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย จะพบว่าเด็กและเยาวชนเหล่านี้ไม่ยอมให้ครูไปเยี่ยมบ้าน เนื่องจากมีความอับอายเรื่องที่อยู่อาศัย บางคนต้องการเข้าสังคม จะต้องมีโทรศัพท์เคลื่อนที่ราคาแพง ทั้งที่ฐานะบ้านมีความยากจน แต่ต้องการยกระดับทางสังคมในกลุ่มเพื่อน เพื่อให้เกิดการยอมรับ

ปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตถือว่าเป็นดาบสองคม เด็กและเยาวชนอาจขาดการยั้งคิดยังทำ การใช้สื่อออนไลน์ในการกดไลก์ กดแชร์ กดคอมเมนต์โต้ตอบ เช่น โพสต์ผ่านโซเชียลเรื่องการทำต๋อยทำต๋ากัน โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่ติดตามมา

จากการศึกษาพื้นที่อำเภอสุวรรณคโลก จังหวัดสุโขทัย พบว่า ประเด็นการถูกคุกคามทางออนไลน์เป็นปัญหาหลักของเด็กเยาวชน ที่ละเมิดความเป็นสิทธิส่วนตัวและแพร่ขยายไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ทำให้เด็กและเยาวชนหลายคนได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เรียกว่า ตนเองอาจตกเป็นเหยื่อของสังคม เมื่อไรก็ได้ โดยไม่รู้ตัว

มุ่งมั่นทำงานโดยเริ่มจากตนเองสู่สาธารณะ

เจ้าของโครงการสร้างสรรค์เด็กและเยาวชนแกนนำจังหวัดสุโขทัยรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ จึงเริ่มต้นการทำงานจากพื้นที่ด้วยการทำเรื่องศิลปะในเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ เพื่อนำมาใช้กับกลุ่มเด็กเยาวชนตลอดระยะเวลาการทำกิจกรรมประมาณ 2 ปีที่ผ่านมา มีคนเข้าไปเรียนรู้ไม่ต่ำกว่า 15,000 คน สิ่งที่ครุ่นคิดในอันดับแรก คือ เริ่มต้นการทำงานจากปัญหาครอบครัวของตนเอง เพราะหลานสาวชื่อน้องผักกาด และกวางตุ้ง เด็กทั้งสองคนนี้จะพบว่า เด็กคนโตพบปัญหาคือ ไม่ค่อยมีเพื่อน จะทำอย่างไรที่จะทำให้ ART FARM SAWANKLALOK ได้เป็นสถานที่ที่ทำให้หลานและเด็ก ๆ ได้มีสิ่งที่ทำร่วมกัน มีเพื่อนเล่น ได้คุยตามพัฒนาการโดยอาศัยกิจกรรมเรียนรู้เป็นเครื่องมือ

จากประโยคที่ถูกกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากบ้านมาเป็นแหล่งเรียนแบบธรรมชาติว่า

📌📌 **ลูกคะ ช่วยสอนศิลปะให้หนูหน่อย หนูจะได้มีเพื่อนเล่น** 📌📌

หลังจากนั้นก็เริ่มทำเวทีสอนศิลปะเด็กและเยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้ในบริเวณบ้านของตนเองโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย พอเปิดสอน เขาก็มีเพื่อน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อน ทำให้เกิดการค้นพบตัวตนของตัวเองอีกมิติหนึ่ง เมื่อมีการทำศิลปะในพื้นที่เป็นช่องทางที่ทำให้เด็กเยาวชนได้มีพื้นที่แสดงออกตามความสามารถ เรียกว่า พื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน

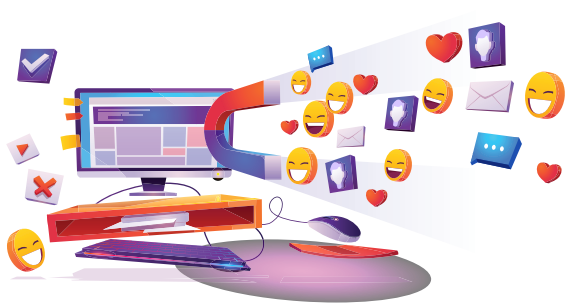
หากกล่าวถึงศิลปะ คนก็จะนึกถึงการวาดรูป แต่ศิลปะที่ใช้คือสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวันทั้งหมด แม้กระทั่งลมหายใจ การถ่ายภาพก็เป็นศิลปะ ทุกอย่างเป็นศิลปะหมด ฉะนั้น การใช้ชีวิตจึงควรเป็นศิลปะด้วย ดังนั้น จึงมีการค้นหา รวบรวมศิลปินท้องถิ่นที่มีความ

สมัครใจมาร่วมเป็นผู้นำและผลิตงานที่ทรงคุณค่า ทำให้มีศิลปินหลายแขนงเข้ามาทำงานร่วมกับ ART FARM SAWANKLALOK และนำไปสู่การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ที่นำไปสู่การพัฒนา โดยการใช้หลักการขายแกง “บวร”

แกง “บวร” ที่พูดถึง คือ บ้าน วัด และโรงเรียน ที่รู้จักกัน สิ่งที่ทำคือ เริ่มต้นการทำบ้านของเราให้มีความพร้อมก่อน ทำอย่างไรจะทำบ้านของเราให้ดี เมื่อมีภูมิทัศน์ดี บ้านดี คนก็อยากจะเข้ามาอยู่ด้วย มาเรียนรู้กับเรา เราก็ใช้ระบบนิเวศธรรมชาติ นิเวศน์ศิลปะในการเขียนพื้นที่ในการเขียนคน

สัญญาฯ กล่าวถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานว่า

📌📌 **ถ้าองค์กรใดองค์กรหนึ่งมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี แมคนไม่อยู่แล้ว แต่วัฒนธรรมที่เป็นยังคงอยู่ ก็ทำให้องค์กรนั้น ยังดีอยู่เช่นเดิม** 📌📌

แม้คนมาเรียนรู้ใหม่ก็ซึมซับวัฒนธรรมองค์กรนั้น ยกตัวอย่างการมีต้นแบบที่ดี เช่น ในทุก 1 ปี จะมีคนไปวัดกี่ครั้งในวันที่มีความสำคัญ แต่ทำไมคนไม่ได้ซึมซับคุณธรรมและจริยธรรมเท่าที่ควร ทั้งนี้ เพราะพระสงฆ์ที่เป็นต้นแบบจริง ๆ ไม่ได้ตอบโจทยเหมือนกับนักเรียน พอจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการประเมินคุณธรรมต้องผ่านเกณฑ์คุณธรรมถึงได้ขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่ทำไมยังมีปัญหาเด็กติดเกม เพราะเกณฑ์ที่ใช้วัดไม่ได้ผล สิ่งเหล่านี้คือปรากฏการณ์ของครู การเป็นครูต้องเป็นด้วยจิตวิญญาณ ครูที่เป็นครูต้นแบบ ครูที่มีความเป็นครู การมีความสุขกับการได้เห็นลูกศิษย์ประสบความสำเร็จซึ่งจะมีครูสักกี่คนที่คิดเช่นนั้น

ในกระบวนการทำงานกิจกรรมโครงการกับเด็กเยาวชน จะผ่านการคัดเลือกเด็กและเยาวชนที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมให้เป็นอย่างดีที่ต้องการให้เด็กเยาวชนมีการป้องกันและเฝ้าระวังสื่อออนไลน์ มีการแนะนำสื่อที่ปลอดภัย

และวิธีจัดการกับอันตรายจากการถูกคุกคามผ่านสื่อออนไลน์ และให้สามารถแนะนำความรู้นี้ไปยังเด็กเยาวชนคนอื่น ๆ โดยมีครูที่เลี้ยงเป็นผู้ร่วมคิด วางแผน และทำงานร่วมกันกับเครือข่ายศิลปินในจังหวัดสุโขทัยผ่านชุดความคิดในการป้องกันภัยจากออนไลน์

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นแกนนำเด็กเยาวชนมีอายุระหว่าง 13-18 ปี ซึ่งเป็นทั้งแกนนำและกลุ่มเป้าหมายของการทำงาน ถือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ต้องเฝ้าระวังที่อาจเป็นเหยื่อออนไลน์ เพราะเป็นกลุ่มที่ใช้สื่อออนไลน์มากที่สุด จึงต้องมีกระบวนการปลูกฝังให้เด็กเยาวชนได้คิดวิเคราะห์ คิดเป็น แก้ปัญหาได้ สิ่งสำคัญคือ จะต้องให้รู้จักเลือกใช้สื่อออนไลน์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของตนเอง

กระบวนการที่ ART FARM SAWANKLALOK ใช้การสอดแทรกเนื้อหาภัยออนไลน์เข้าไปอยู่ในการทำงาน คือ การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น และให้เรียนรู้ด้านความสุข ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ทำให้แกนนำเด็กเยาวชนมีส่วนร่วม เข้าถึง เข้าใจปัญหา และอาสาเป็นตัวแทนไปบอกเล่าเรื่องราว ผ่านสื่อในลักษณะเพื่อน เพื่อนเพื่อน หรือพี่บอกล้อง ที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายรองที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้ซึมซับแนวคิดและวิธีการประกอบกับแกนนำเด็กเยาวชนที่มีทักษะในการใช้บทเพลงเป็นสื่อ จะลงมือเขียนเพลง ร้อง และเล่นดนตรีผ่านเสียงเพลงที่สะท้อนปัญหาจากการถูกคุกคามทางออนไลน์ ที่เป็นประสบการณ์ตรงของตนเองหรือมาจากเพื่อน ที่ง่ายต่อการรับรู้และเข้าถึง ทั้งการได้ยิน ได้ฟังด้วยจังหวะทำนองที่แสนไพเราะ จำติดใจ ติดปาก ติดหู ซึ่งส่งผ่านไปยังกระบวนการคิดวิเคราะห์แบบแยกแยะได้ด้วยตนเองนั่นเอง

กิจกรรมจะเป็นการทำงานเชิงรุกในการสกัดกั้น การถูกคุกคามทางออนไลน์ ด้วยการสร้างกลไก เชิงยุทธศาสตร์การพัฒนา คือ จะต้องสร้างเด็กเข้ามา เป็นตัวแทน ซึ่งเป็นกลุ่มรอยต่อจากเด็กสู่เยาวชนกับผู้ใหญ่ เพื่อสร้างความคิด ความอ่าน โดยหนุนให้ คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีบทบาทให้มีการพัฒนาและ เปลี่ยนแปลงการทำงาน รวมถึงทำงานเชื่อมโยงกับภาคี เครือข่ายภาคประชาสังคมที่มีกลไกทำงานในพื้นที่ เช่น

สื่อมวลชนท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวางแผน การทบทวนปัญหา กระบวนการทำงาน และการถอด บทเรียน ที่เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาของครอบครัว และสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาให้เด็กเยาวชนมีความ ตระหนักคิด ตระหนักรู้ ซึ่งถือว่าเป็นการทำงานผ่าน โรงเรียนนาร่องของ 4 แห่ง คือ อำเภอสุวรรณคโลก พุ่งเสถียม ศรีสันนาลัย และเมืองสุโขทัย เพื่อใช้เป็น โรงเรียนทดลองหรือนำร่องในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับ สื่อออนไลน์

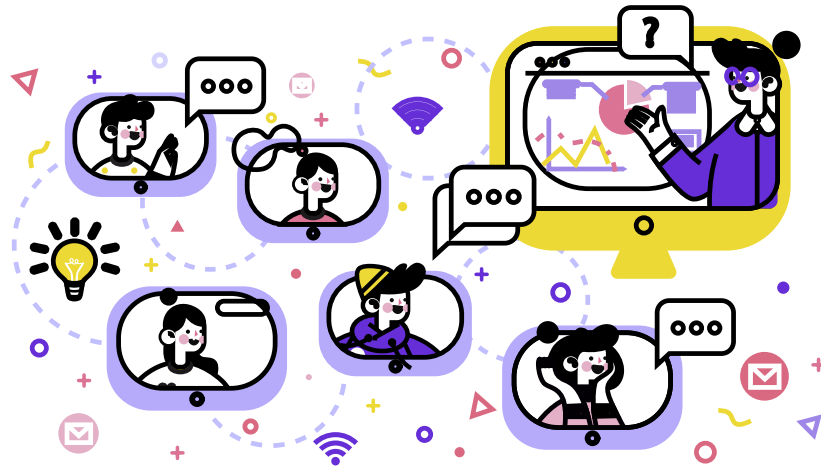
การส่งเสริมหรือเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ผ่านงาน ศิลปะ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีพื้นที่การแสดงออก ได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตนเองและ สังคม บทบาทของสื่อมวลชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ สนับสนุนเด็กเยาวชนได้มีเวทีสร้างสรรค์ผ่านช่องทาง รายการวิทยุและสื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นแรงสนับสนุน สร้างกำลังใจและนำไปเผยแพร่สู่สาธารณะ โดยมีเนื้อหา ที่เกี่ยวกับภัยจากสื่อออนไลน์

❖ **ภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีบทบาทและเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญ ของโครงการ คือ เครือข่ายศิลปินในจังหวัดสุโขทัยไม่ต่ำกว่า 30 คน เช่น เครือข่ายศิลปินวาดภาพ เครือข่ายศิลปินประพิมพ์ และเครือข่ายสื่อมวลชน ที่ใช้งานศิลปะทั้งการวาดภาพ และการแสดงความคิดเห็นที่ผสมผสานกับ เนื้อหาของภัยจากสื่อออนไลน์ หรือการใช้สื่อดนตรีเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอด บทเพลง ที่สามารถเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของเด็กและเยาวชนได้อย่างถึงใจ** ❖ ❖

การสนับสนุนสำคัญอีกส่วนหนึ่งก็คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอำเภอที่เข้าร่วมการทำงาน เพื่อกำหนด เป็นยุทธศาสตร์ หรือการกำหนดให้มีแผนงานระดับท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด ซึ่งถือเป็นกลไกของท้องถิ่น ที่สำคัญ โดยร่วมกับหน่วยงานในระดับพื้นที่ เช่น ชมรม สถานีวิทย์ โดยมีโครงการ แผนงาน ซึ่งจะต้องทำให้เป็น กลไกเชิงระบบ จะใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวไม่ได้อีกแล้ว จึงต้องมีโครงสร้างการทำงาน กลไกที่ชัดเจน และเป็น รูปธรรม เพื่อให้เป็นระบบการทำงาน หรือกลไกแบบยั่งยืน

ครูในโรงเรียนจะเป็นภาคีเครือข่ายที่สำคัญต่อการสร้างความตระหนักรู้ถึงภัยออนไลน์ บทบาทที่สำคัญคือ การประสานงานกับเด็กและเยาวชน และเชื่อมประสานทำความเข้าใจกับผู้บริหาร เพื่ออำนวยความสะดวกและ ให้ความเห็นชอบในการดำเนินโครงการอีกด้วย

เป้าหมายสื่อออนไลน์ : การคุ้มครองเด็กและเยาวชนผ่านพื้นที่ สาธารณะ

จากการทำงานกับเด็ก ๆ สะท้อนถึงปัญหาเกี่ยวกับสื่อที่ต้องเฝ้าระวังในกลุ่มเด็กเยาวชน ได้แก่ ปัญหาการล้อเลียนในหมู่เพื่อน ปัญหาพ่นออนไลน์ และสื่อลามก แม้ในครอบครัวที่มีความพร้อม ความสุขสบาย ก็มีภัยออนไลน์แอบซุกซ่อน เพราะสื่อออนไลน์สามารถเข้าถึงเด็กเยาวชนได้ทุกที่ ทุกเวลา ส่วนของครูที่ทำงานในโครงการร่วมกันพบว่า เด็กมีปัญหาการขาดความยับยั้งชั่งใจ และมีการใช้สื่อออนไลน์เพื่อโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือ คลิปวีดิโอ นั้น จะสุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของคนอื่น มีการใช้ถ้อยคำรุนแรง ต่ำท้อ ต่อว่า เช่น มีการเขียนเนื้อหาถึงครูในทางเสียหายและขาดความเคารพครู เช่น การโพสต์ในพื้นที่ส่วนตัวที่เป็นสาธารณะ ด้วยการใช้ถ้อยคำต่อว่าครูที่ใช้ถ้อยคำรุนแรง ขาดความสุภาพ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ไม่พึงประสงค์ หลายโรงเรียนได้มีการเฝ้าระวัง โดยใช้

มาตรการตัดเตือน บังคับปราม บางโรงเรียนมีการลงบันทึกประจำวันที่สถานีตำรวจเพื่อเป็นตัวอย่ง บางกรณีมีความประมาทเลินเล่อ นึกสนุก ใช้สื่อเพื่อความสะใจ ใช้ในการโต้ตอบ สนองอารมณ์ตนเอง จนลืมนึกถึงผลกระทบที่จะติดตามมา บางกรณียังรู้ไม่เท่าทันสื่อออนไลน์ คือ มีการเอาแบบอย่างจากสื่อที่ไม่พึงประสงค์ บางโรงเรียนพบว่า นักเรียนใช้สื่อในการซื้อสินค้าออนไลน์ บางคนได้รับการชักชวนเล่นพนันออนไลน์โดยมีการทักแซ่ตมาจากแหล่งพนัน จึงได้ร่วมกันเสนอแนวทางเพื่อเฝ้าระวังการใช้สื่อออนไลน์ผ่านกลไกการทำงาน การสร้างกลไกการขับเคลื่อนเฝ้าระวัง และเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเด็กเยาวชนของจังหวัดสุโขทัย ให้มีความตระหนักรู้ เข้าใจ และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย

การขับเคลื่อนการทำงานของโครงการได้ทำงานผ่านกลไก ยุทธศาสตร์พัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายการพัฒนา ประกอบด้วย เครือข่ายภาคประชาสังคม และศูนย์วิจัยและบริหารวิชาการด้านเด็กและเยาวชน การขับเคลื่อนผ่านกลไกภาครัฐ โดยบูรณาการร่วมกับกลไกในระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ลงไปสู่การปฏิบัติผ่านหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ประกอบด้วย สำนักงานจังหวัด หน่วยงานท้องถิ่นระดับจังหวัดและอำเภอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน องค์กรบริหารส่วนจังหวัด และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด รวมทั้ง การขับเคลื่อนผ่านกลไกภาคธุรกิจเอกชน ประกอบด้วย หอการค้าจังหวัด และ บริษัท ประชาธิปไตยสามัคคีสุโขทัย จำกัด ด้านสื่อมวลชน ซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายรับรู้และสร้างความตระหนักรู้เท่าทันสื่อสาธารณะ การปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ จะมีสถานศึกษาในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัด ได้แก่ อำเภอสวรรคโลก ท่งเสด็จ ศรีสัชชานาลัย และเมืองสุโขทัย ให้ความสนใจและนำนักเรียนและครูเข้าร่วมกิจกรรม สร้างความเข้าใจร่วมกันในการรู้เท่าทันสื่อ โดยร่วมมือกันระดมความคิด กำหนดประเด็นปัญหาจากประสบการณ์ของตนเองและบุคคลแวดล้อม ตลอดจนร่วมกันถอดบทเรียนที่จะนำไปสู่การสร้างเครื่องมือในการสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการใช้สื่อออนไลน์ โดยการคิดวิเคราะห์ และประเมินข้อมูลได้อย่างมีวิจารณญาณ และมีภูมิคุ้มกันในการเสพสื่อ

การได้แนวทางปฏิบัติที่ดีสำหรับกลไกระดับจังหวัด เพื่อการบูรณาการการเฝ้าระวัง ปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ คือ การจัดตั้งศูนย์ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือในการปกป้องเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ของจังหวัดสุโขทัย เนื่องจากในการทำงานด้านเด็กและเยาวชนนั้น ทุกฝ่ายควรมีแนวทางร่วมกันว่าจะขับเคลื่อนประเด็นใด ควรมีกลไกกลางเป็นศูนย์วิจัยและบริการวิชาการที่มีข้อมูลในการวางแผนเป็นศูนย์กลางการประสานเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย ซึ่งมีบุคลากรที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนบทเรียน วิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดแนวทางการทำงาน โดยบทบาทดังกล่าวนี้ ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อยกระดับความคิด ความรู้ และทักษะชีวิตของเด็กเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม และทำงานต่อเนื่องไปสู่การพัฒนาเด็กอย่างยั่งยืน

เงื่อนไขแห่งความสำคัญ : เป็นพื้นที่สร้างสรรค์และบูรณาการ จากการทำงาน

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการทำงานเพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ คือ การมีนโยบายสาธารณะเชิงพื้นที่สร้างสรรค์ เช่น นิเวศศิลป์ ที่เป็นการผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมกันรับผิดชอบ และร่วมกันรับผลประโยชน์ โดยยึดเด็กเยาวชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่มีชุมชนท้องถิ่น หรือ สถาบันการศึกษาต้องให้การสนับสนุนการเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ด้วย

❗❗ **ชุมชนจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาร่วมกัน เปิดพื้นที่เพื่อสร้างนิเวศศิลป์ เพราะการมีพื้นที่สร้างสรรค์จะเป็นจุดเริ่มให้คิดแบบเปลี่ยนมุมมอง การให้ความรัก ความอบอุ่น และสร้างความมั่นใจให้แก่เด็กเยาวชนได้รู้จักตนเอง สร้างคุณค่า และศรัทธาให้แก่ตนเอง การมีโอกาสในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ ใช้เวลาอย่างคุ้มค่า ร่วมวางแผน (ออกแบบพื้นที่) ทำความคิดในการพัฒนาดนและพัฒนากักขะ โดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือที่บูรณาการให้เข้ากับการดำเนินชีวิต ชุมชน บ้าน วัด และสถาบันการศึกษา เท่ากับเป็นการเพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์ เปรียบเสมือนการมีแสงสว่างบนทางเดินเล็ก ๆ สำหรับเด็กเยาวชนนั่นเอง** ❗❗

เจ้าของ ART FARM SAWANKLALOK ได้เสนอแนวคิด Life Long Learning คือ การทดลองด้วยการนำเอาศิลปะประยุกต์กับภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมมาเรียบเรียงให้เป็นหลักสูตรการเรียนรู้บนพื้นฐาน “การเรียนรู้ผ่านการเล่น” (Learning by Doing) เป็นการเรียนรู้ด้วยความสุขและสนุก ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ทำให้เด็กเยาวชนได้รับการพัฒนา ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง และสามารถทำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไปขยายผลเพื่อยกระดับความรับผิดชอบ ทั้งต่อตัวเองและสังคมรอบข้าง สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าของตนเอง รักเพื่อน รักครอบครัว เพื่อใช้เป็นเกราะกำบังและเป็นการเฝ้าระวัง เพื่อตั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนให้อยู่ห่างไกลจากสื่อออนไลน์ที่มีอันตรายแฝงเร้นนั่นเอง

ในกระบวนการทำงานเพื่อสร้างกลไกการทำงานระดับพื้นที่ จะต้องสนับสนุนให้มีแนวทางการขับเคลื่อนงานร่วมกัน คือ จะต้องสนับสนุนการมีกลไกกลางที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล ที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผน และเป็นศูนย์กลางการประสานงานที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงเครือข่าย มีบุคคลที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการแลกเปลี่ยน สรุปลงและถอดบทเรียนอันจะเป็นการยกระดับความคิด ความรู้ และทักษะชีวิตในการทำงานเพื่อเด็กและเยาวชนให้ใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย

เจ้าของ ART FARM SAWANKLALOK เสนอแนะทางการทำงานของเด็กและเยาวชนจังหวัดสุโขทัยว่า

❗❗ **ต้องผลักดันแนวทาง ปสพ. คือ ปกป้องคุ้มครอง ส่งเสริมอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวของเด็กและเยาวชน และการเพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์ของชุมชน แนวทาง ปสพ. จะเป็นพื้นที่กลางการบูรณาการทำงาน ด้านเด็กเยาวชนของจังหวัดสุโขทัย** ❗❗

แนวคิด ปสพ. สามารถอธิบายได้ว่า

สำหรับแนวการขับเคลื่อนการพัฒนาглоแบบบูรณาการเพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กเยาวชนจากสื่อออนไลน์ จะต้องเป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคนรุ่นใหม่ ให้ทำหน้าที่การเปลี่ยนแปลงและการเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายอื่น ๆ โดยให้ความสำคัญที่เครือข่ายภาคประชาสังคม ด้วยการกำหนดการทำงานกับตำบล หรืออำเภอนำร่อง โดยการนำแนวคิดปสพ. ไปใช้และผลักดันไปสู่ธรรมนูญตำบล รวมทั้งผลักดันให้มีศูนย์วิจัย และบริการวิชาการด้านเด็กและเยาวชน ให้ทำหน้าที่ประสานงานและร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อยกระดับ และขยายผลจากพื้นที่นำร่องไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ที่ประสบปัญหาจากภัยออนไลน์

ส่วนการขับเคลื่อนผ่านกลไกภาครัฐถือว่า มีความสำคัญโดยการบูรณาการกลไกระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เข้าด้วยกัน โดยยึดแนวทาง ปสพ. เพื่อนำไปสู่จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงาน

ต่าง ๆ ในระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเยาวชน เช่น จังหวัด คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด อบจ. และ อบต. สำนักเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ ให้เป็นหนึ่งในเนื้อหาที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง

ผลจากการทำงานสามารถกล่าวได้ว่า จังหวัดสุโขทัยเริ่มนับหนึ่งจากการดูแลเด็กเยาวชนให้มีความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์อย่างเป็นรูปธรรม เพราะได้เกิดแกนนำเด็กเยาวชนที่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาในชีวิตจริง โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เริ่มตระหนัก มีการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ และมีกลไกบูรณาการกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม

❖❖ เด็กเยาวชนเป็นผู้ระดมปัญหาที่ตนเองพบเจอ ผู้รับผิดชอบโครงการและผู้ใหญ่ใจดีทำหน้าที่เป็นเพียงโค้ช ผู้แนะนำ ไม่ใช่เป็นผู้ลงมือทำ เนื่องจากเราไม่ได้เป็นผู้พบกับปัญหาโดยตรง แต่เป็นเด็กเยาวชนในพื้นที่ต่างหากที่พบเห็นและเขาจะเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาด้วยมือของเขาเอง ❖❖

ดังนั้น หากได้มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาในทุกพื้นที่ และนำมาวางแผนและเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาผ่านประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา จะทำให้เห็นต้นแบบที่ชัดเจน สำหรับกิจกรรมที่ต้องการนำเสนอ คือ การมีกิจกรรมเสวนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สุขุขทัยเสวนา เยาวชนเสวนา หรือ การเชิญเน็ตไอดอลมาพูดคุยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ก็จะได้แนวคิดดี ๆ สามารถนำไปประกอบเป็นต้นแบบความคิดที่ดีหรือต้นแบบโครงการที่ดีได้

เจ้าของ ART FARM SAWANKLALOK กล่าวทิ้งท้าย โดยเปรียบเทียบให้ฟังว่า

เรื่องเสื่อผ้าที่เด็กใส่ไปโรงเรียนเห็นว่า ที่บ้านซักผ้าสะอาดมาก แต่พอกลับมาจากโรงเรียนเสื่อผ้าก็สกปรก เพราะฉะนั้นโรงเรียนก็ต้องช่วยซักผ้าด้วย วัดก็ต้องช่วยซักผ้าด้วย ไม่ได้บอกว่าใครคนใดคนหนึ่งต้องรับผิดชอบ ต้องทำเป็นองค์รวม ไปโรงเรียนครูสอนดีมาก กลับมาถึงบ้านพ่อแม่ผู้ปกครองโยนโทรศัพท์เคลื่อนที่ให้ ปัญหาเหล่านี้จึงไม่ได้เจาะจงเฉพาะคนใดคนหนึ่งที่ต้องรับผิดชอบ แต่ต้องเป็นความรับผิดชอบทั้งระบบ ทั้งภาครัฐ หน่วยงานเอกชน ภาคประชาสังคม ระดับปฏิบัติและระดับนโยบาย ต้องมีการสอดประสานการทำงาน วันนี้งถึงต้องมีเครือข่าย และวันนี้งถึงต้องให้ทุกคนมาร่วมเวทียแลกเปลี่ยนๆ ไม่ใช่แค่คนใดคนหนึ่ง และทุกคนที่เป็นคนใดคนหนึ่งที่มา ไม่ใช่มาเฉพาะตัวร่างกาย แต่ต้องนำหัวใจมาด้วย เอาจิตวิญญาณมาด้วย เด็กที่อยู่ใกล้ชิดกับครูประสบความสำเร็จทุกคน ผมเป็นคนไม่มีโอกาสทางการเรียนเท่าไร ไปอาศัยบ้านครูอยู่ ไปอาศัยเรียนพิเศษแบบไม่มีเงินจ่าย ครูพักลักจำบ้าง อะไรบ้าง ผมเคยได้รับโอกาส ผมจึงมาสร้างโอกาส ส่งต่อ สิ่งเหล่านี้ก็คือ อยากจะสื่อสารกับน้อง ๆ ว่าบ้าน วัด โรงเรียน ในความหมายที่แท้จริง เราจึงจะไปถึงแก่นตรงนั้น และจะช่วยกันซักผ้าให้สะอาดร่วมกัน

ณ วันนี้ ART FARM SAWANKLALOK ยังคงดำเนินโครงการ “ศิลป์สอนจันทร์” ที่เป็นศิลป์สัญจรสอนทุกวันจันทร์ เพื่อเพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์ในเมืองสร้างสรรค์ โดยเดินทางไปพบกับเด็ก ๆ ตามโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดสุโขทัย มีการสอนศิลปะการใช้ชีวิต วาดเส้นเล่นสี เล่านิทาน นำภาพจากเด็ก ๆ ใส่กรอบและติดไว้ที่ระเบียงอาคารโรงเรียน เรียกว่าเป็น “ระเบียงศิลป์” ให้เด็ก ๆ ได้ชมงานศิลปะแห่งความภาคภูมิใจ รวมทั้งมีการสอดแทรกเนื้อหาประเด็นเชิงสังคมและสื่อออนไลน์เข้าไปอยู่ในกระบวนการ สัณญาฯ กล่าวถึงกิจกรรมต่อเนื่องและออกเดินทางอย่างไม่มีทางสิ้นสุด เพื่อเด็กและเยาวชนพ้นภัยออนไลน์

ศิลปะในพื้นที่
มีการเรียนรู้
เรียน เล่น เคียงคู่
ต่อสู้ Bully เด็ก เยาวชน

จังหวัดพิจิตร :

พื้นที่ตำบลวังกรด **ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง** **จัดการปัญหาการพนันออนไลน์**

สถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชน : **การพนันออนไลน์** **ปัญหาใหญ่ที่สำคัญ**

ชุมชนท้องถิ่นตำบลวังกรด อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร เป็นตำบลเล็ก ๆ ที่อยู่เขตภาคกลางตอนบน ภาพรวมดูเผิน ๆ อาจไม่แตกต่างจากพื้นที่ชนบททั่วไป ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ชาวไร่ชาวนา มีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีการพนันเป็นยาตำที่แทรกซ้อนอยู่ อย่างไรก็ตาม ความเหมือนนั้น ก็มีแตกต่าง คือ พื้นที่ตำบลนี้มีกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านเล่นการพนันในชุมชน

มานานต่อเนื่องเกือบ 10 ปี โดยผู้นำที่มีบทบาทในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก คือ อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด นายมานะ วุฑฒยากร ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิประจำตำบล ที่มีแรงบันดาลใจมาจากการเห็นคนในชุมชนเล่นการพนันกันมาก ทั้งหวยใต้ดิน บ่อนไฮโล และการพนันตามประเพณีต่าง ๆ เช่น การพนันงานศพ หรือ งานเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งการพนันในยุคนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชน และชุมชนอย่างมาก ดังนั้น เมื่อได้มาเป็นผู้นำท้องถิ่น จึงได้มีการรณรงค์เรื่องนี้อย่างจริงจัง เริ่มจากร่วมดำเนินงานโครงการชุมชนจัดการปัญหาการพนันกับเครือข่ายมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2555 เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนลด ละ เลิก เล่นพนันประเภทต่าง ๆ หลังจากนั้นทาง อบต.วังกรด ได้ขยายผลการดำเนินงานต่อยอดเอง แต่ยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ในฐานะภาคีเครือข่ายร่วมสนับสนุนข้อมูลวิวิชาการ และการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย สาธารณะเสริมสร้างกลไกคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อลดผลกระทบจากการพนัน ทั้งนี้ รูปแบบงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ อบต.วังกรด ใช้จะเป็นรูปแบบของ **UCS** กล่าวคือ ใช้บ้านหรือชุมชน วัด และโรงเรียน เป็นกลไกขับเคลื่อนทั้งงานพัฒนาชุมชนและงานรณรงค์ต่อต้านการพนันตลอดจนอบายมุขอื่น ๆ ในพื้นที่ ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายหลักที่ผู้นำชุมชนท้องถิ่นตำบลวังกรดให้ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน เพราะเป็นกลุ่มคนที่จะเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติในอนาคต แต่ค่อนข้างมีความเปราะบางด้วยวัยวุฒิและประสบการณ์

จากกระแสการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และสังคมดิจิทัล ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการ อินเทอร์เน็ตเพื่อใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง พร้อม ๆ กับมีความเสี่ยงที่เป็นภัยค่อนข้างสูงด้วยเช่นกัน ซึ่งผลการสำรวจข้อมูลสถานการณ์การพนันออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่พบว่า เด็กและเยาวชนมีการเล่นพนันออนไลน์อยู่ โดยกลุ่มที่เล่นพนันส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50 รู้จักและได้รับการชักชวนจากเพื่อนให้มาเล่นพนันออนไลน์ โดยการพนันที่เล่นกันส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปเกมพนันออนไลน์ รองลงมาคือฟุตบอล และคาสีโน จำนวนเงินเล่นพนันเฉลี่ยครั้งละ 100 - 500 บาท ส่วนผลกระทบจากการเล่นพนันออนไลน์นั้น เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 75 มีความเห็นว่าการพนันออนไลน์มีผลกระทบด้านการเงิน มากกว่าด้านสุขภาพ และผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ใช่ปัญหาใหญ่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งแสดงให้เห็นเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ยังการขาดความรู้และเท่าทัน

พนันออนไลน์อยู่มาก ดังนั้น เมื่อทางผู้นำชุมชนท้องถิ่น ได้รับการเชิญชวนจากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ เพื่อเป็นภาคีร่วมดำเนินงานโครงการพัฒนาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนกลไกส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ จึงไม่ลังเลที่จะตอบรับร่วมดำเนินงานพร้อมจัดทำข้อเสนอ**โครงการขับเคลื่อนเครือข่ายเฝ้าระวัง และส่งเสริม รู้เท่าทันสื่อออนไลน์ จังหวัดพิจิตร** ขึ้นมาเพื่อรับการสนับสนุนจากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ศูนย์ประสานงานการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ (หรือ ศูนย์ COPAT : Child Online Protection Action Thailand) และสำนักกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ซึ่งถือเป็นการสานต่องานปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการพนันที่เคยทำมาก่อน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานโครงการไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาโลกและเครือข่ายเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความตระหนักรู้ เข้าใจเท่าทัน และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย
2. เพื่อสร้างความตระหนักรู้สาธารณะเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ และการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ ให้กับบุคคลแวดล้อมเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และประชาชนในชุมชน

วิธีการสร้างความตระหนักรู้ : หลากหลายแต่ครอบคลุม ทุกกลุ่มเป้าหมาย

การดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนเครือข่ายเฝ้าระวัง และส่งเสริม รู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ทางคณะทำงานโครงการได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายและเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายไว้ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ตำบลวังกรด ประกอบด้วย

กลุ่มเด็กและเยาวชนมีความเสี่ยง
จากใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งอยู่ในสถานศึกษา
ในพื้นที่และในชุมชน

กลุ่มที่เยาวชนที่มีศักยภาพ
เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. กลุ่มเป้าหมายรอง ได้แก่ ผู้ที่อยู่แวดล้อมเด็กและเยาวชน และมีบทบาทหน้าที่คุ้มครองป้องกันเด็ก และเยาวชนจากภัยการใช้สื่อออนไลน์ ได้แก่

ผู้ปกครอง คุณครู และผู้นำชุมชน

หน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ สภาเด็กและเยาวชน
สถานศึกษา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล
มีบทบาทหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานโครงการ และ
ข้อมูลที่เป็นต่าง ๆ รวมถึงเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพ
ร่วมเป็นกลไกเฝ้าระวัง และสร้างความเท่าทัน
แก่เด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์

โดยมีกระบวนการพัฒนาโลกความร่วมมือเพื่อเฝ้าระวัง ส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อและปกป้องเด็ก และเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการ มีการประชุมและแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการจำนวน 13 คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิตำบลวังกรด ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ อบต.วังกรด คุณครูผู้แทนสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ประธานสภาเด็กและเยาวชนตำบลวังกรด เครือข่ายองค์กรงดเหล้า และตัวแทนกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ โดยมีบทบาทหน้าที่ คือ

- พัฒนาข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติและองค์กรภาคี
- วางแผนและขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด
- สร้างและขยายเครือข่ายการทำงาน โดยมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องผลกระทบของการใช้สื่อออนไลน์ที่มีต่อเด็กและเยาวชน และประสานความร่วมมือร่วมดำเนินงานโครงการ
- ออกแบบและสำรวจข้อมูลสถานการณ์การพนันออนไลน์ในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ดำเนินงานสร้างความรู้ความตระหนัก และความเท่าทันสื่อออนไลน์ แก่เด็กและเยาวชน ผู้แวดล้อม เครือข่ายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วยการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวัง และสร้างความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่

- **กิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างมุมมองแก่ผู้ปกครอง** เพื่อให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่ผู้ปกครองถึงภัยที่มาจากการใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชน และแลกเปลี่ยนข้อมูลปัญหาและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ที่ได้รับผลกระทบจากการพนันออนไลน์ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา เฝ้าระวัง และลดผลกระทบ ซึ่งในขั้นตอนนี้มีผู้ปกครองที่สนใจร่วมเวทีประชุมและให้ความคิดเห็นจำนวนถึง 40 คน
- **กิจกรรมรณรงค์ความรู้เท่าทันสื่อและการพนันออนไลน์** เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มเด็กนักเรียน คุณครู หน่วยงานในพื้นที่ และชุมชน ผ่านสื่อประเภทโปสเตอร์ และแผ่นไว้นิล ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันและใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย ซึ่งได้รับจากส่วนกลาง และจากสร้างสรรค์ของหน่วยงานในพื้นที่
- **กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์แก่เด็กและเยาวชน** เป็นการจัดอบรมให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนวังตะกูราษฎร์อุทิศ ซึ่งเป็นโรงเรียนอยู่พื้นที่ใกล้เคียงตำบลวังกรด มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 250 คน

 กิจกรรมพัฒนาทักษะความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ มีการพัฒนากลุ่มเยาวชนเป้าหมายจำนวน 12 คน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและทำหน้าที่สื่อสารความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์แก่เด็กและเยาวชน รวมถึงประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับ (1) โทษของการใช้สื่อออนไลน์ที่เป็นภัยร้ายต่อเด็กและเยาวชน (2) การให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจากผลกระทบจากสื่อออนไลน์ และ (3) การใช้งานสังคมออนไลน์อย่างปลอดภัย โดยจัดทำสื่อรณรงค์ในรูปแบบสื่อเสียงให้กลุ่มเยาวชนโฆษกสีขาวประกาศในระบบเสียงตามสายของชุมชน

3. ขั้นตอนการสรุปทบทวนและคืนข้อมูลแก่ชุมชน เป็นการสรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมา แก่ผู้ปกครองและผู้แทนภาคี ร่วมดำเนินงานโครงการรับทราบและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาและขยายผลการดำเนินงานโครงการในอนาคต โดยมีเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 50 คน

ภาคีเครือข่าย : เน้นเครือข่ายที่มีศักยภาพการร่วมขับเคลื่อน และสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ

หน่วยงานภาคีหลักที่ร่วมดำเนินงานโครงการกับองค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด ครั้งนี้ประกอบด้วย

 <p>สภาเด็กและเยาวชนตำบลวังกรด ร่วมจัดกิจกรรมรณรงค์และส่งเสริมให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงประชาสัมพันธ์ข้อมูลการดำเนินงานโครงการไปยังเครือข่ายสภาเด็กและเยาวชนระดับจังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียง</p>	 <p>โรงเรียนในพื้นที่และโรงเรียนวังตระกูอุทิศ สนับสนุนนักเรียนและคุณครู ร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อ การสำรวจข้อมูลสถานการณ์การพนันออนไลน์ และร่วมกิจกรรมรณรงค์ผ่านสื่อของโครงการ</p>	 <p>โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลวังกรด สนับสนุนข้อมูล และให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนรวมถึงผู้ปกครองเกี่ยวกับผลกระทบด้านสุขภาพจากการพนันออนไลน์</p>
--	---	--

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ : กัลยาณมิตรชุมชนท้องถิ่น แก้ไขปัญหาการพนัน (ออนไลน์)

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ชุมชนตำบลทองถิ่นตำบลวังกรด เป็นภาคีเครือข่ายที่ร่วมงานกับมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติมาเป็นระยะเวลานาน นับตั้งแต่เรื่องการจัดการแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชน การพัฒนากลไกคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนจากผลกระทบการพนัน จนมาถึงการพัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวังและส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ในคราวนี้ ทำให้มูลนิธิฯ มีข้อมูลและความคุ้นเคยกับพื้นที่เป็นอย่างดี ซึ่งในรอบนี้มูลนิธิฯ ยังคงมีบทบาทช่วยประสานด้านทรัพยากรจากสำนักงานกองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ สนับสนุนด้านข้อมูลวิชาการเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ และติดตามหนุนเสริมให้ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้แก่คณะทำงานโครงการ ซึ่งในความเห็นของคณะทำงานโครงการเห็นว่ามูลนิธิฯ เป็นกัลยาณมิตรที่ดี และยังเป็นข้อต่อสำคัญในการขยายผลสร้างความต่อเนื่องของโครงการเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชนในอนาคต

ความสำเร็จและปัจจัยความสำเร็จ : ผู้นำ ประสพการณ์ และทีมงานที่ดี

การขับเคลื่อนโครงการขับเคลื่อนเครือข่ายเฝ้าระวังและส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด และภาคีเครือข่ายครั้งนี้ เกิดผลสำเร็จสำคัญ ทั้งในเชิงผลผลิตและผลลัพธ์โครงการ ได้แก่

- ☀ **ด้านข้อมูล** มีชุดข้อมูลสถานการณ์การพนันออนไลน์ในพื้นที่ ซึ่งมาจากการสำรวจและวิเคราะห์ผลทางสถิติโดยชุมชน กับข้อมูลที่รวบรวมจากเวทีพูดคุยกับผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับปัญหาและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากการใช้สื่อออนไลน์ นำมาใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลพื้นฐานการกำหนดแนวทางสร้างความรู้และความตระหนักแก่เด็กและเยาวชน และผู้ที่อยู่แวดล้อม รวมถึงออกแบบแนวทางการเฝ้าระวังและลดผลกระทบจากสื่อออนไลน์ ที่เริ่มต้นมาจากครอบครัวเด็กและเยาวชน
- ☀ **ด้านรณรงค์ให้ความรู้ผ่านสื่อ** ส่งมอบสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้งานสื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย และสื่อที่มีเนื้อหาการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการพนันออนไลน์จำนวน 17 ชุด ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ โรงเรียนในพื้นที่ จำนวน 7 แห่ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเครือข่าย จำนวน 11 แห่ง สำหรับใช้เป็นข้อมูลรณรงค์ให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- ☀ **ด้านการส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อแก่เด็กและเยาวชน** จากการประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่าเด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมจำนวน 250 คน มีความรู้ความตระหนักในการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยมากขึ้น รวมถึงมีความรู้พื้นฐานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้ตนเองตกเป็นเหยื่อสื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ได้ในระดับที่น่าพอใจ
- ☀ **ด้านการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง** สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงจำนวน 12 คน ให้มีความรู้ทักษะเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ รวมถึงทักษะการเป็นโฆษกทำหน้าที่สื่อสารความรู้แก่เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ผ่านระบบเสียงตามสายได้
- ☀ **ด้านการพัฒนาภาคีความร่วมมือ** เกิดกลไกระดับพื้นที่ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลสภาเด็กและเยาวชน โรงเรียนในพื้นที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และกลุ่มผู้ปกครองที่จะร่วมทำหน้าที่คุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์

ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่มีผลทำให้การดำเนินงานโครงการของ อบต.วังกรด ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

1. ด้านปัจจัยแวดล้อม

- ตำบลวังกรดเป็นพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นที่มีประสบการณ์จัดการปัญหาการพนันเป็นพื้นฐานมาก่อน การดำเนินงานโครงการรอบนี้ จึงเป็นการต่อยอดเติมเต็มกิจกรรมเดิมให้มีความสมบูรณ์และต่อเนื่อง จึงได้รับการตอบสนองและความร่วมมือด้วยดีจากกลุ่มเป้าหมายทั้งที่เป็นเด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง สถานศึกษาชุมชน และหน่วยงานราชการในพื้นที่

2. ด้านกระบวนการดำเนินงาน

- **ใช้ฐานข้อมูลการดำเนินงาน** ซึ่งได้มาจากการสำรวจวิจัยสถานการณ์การพนันออนไลน์ในท้องถิ่น และการจัดเวทีพูดคุยกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถกำหนดรูปแบบกิจกรรมและแนวทางขับเคลื่อนใฝ่ระวัง และส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ให้แก่ เด็กและเยาวชน ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
- **มีระบบการจัดการที่ดี** เริ่มจากการดึงหน่วยงานต่าง ๆ ผู้แทนกลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงผู้นำชุมชนมาร่วมเป็นคณะทำงานโครงการ และแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบการทำงานตามความเชี่ยวชาญอย่างเหมาะสม มีการออกแบบและวางแผนกิจกรรมที่ดี รวมถึงมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านบุคลากร

- **มีผู้นำที่เข้มแข็ง** คือ มีประสบการณ์งานพัฒนาด้านแก้ไขปัญหาการพนัน รวมถึงมีความสามารถประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ เพื่อร่วมสนับสนุนการดำเนินงานโครงการได้ดี
- **มีทีมงานที่ดี** ประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานราชการในพื้นที่ สถานศึกษา เครือข่ายเด็กและเยาวชน ผู้นำชุมชน และผู้ปกครอง ที่มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมความรู้แก่เด็กและเยาวชน และเครือข่าย และมีประสบการณ์ทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านเครือข่าย

- **มีเครือข่ายร่วมดำเนินงานที่เข้มแข็ง** ทั้งภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการ และภาคีเครือข่ายจากส่วนกลาง เช่น มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ COPAT และสำนักงานกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ ด้านงบประมาณ ข้อมูลวิชาการ และการติดตามหนุนเสริม

ความท้าทายที่ค้นพบ : แก้ไขได้ด้วยทีมงาน และการจัดการที่เหมาะสม

ความท้าทายที่สำคัญของการดำเนินงานโครงการขององค์การบริหารตำบลวังกรด คือ ระยะเวลาการดำเนินงานที่ค่อนข้างสั้นเพียง 4 เดือน เมื่อเทียบกับจำนวนกิจกรรมที่มีอยู่ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ แนวทางแก้ไขคือ การจัดตั้งคณะทำงานที่ประกอบด้วยตัวแทนภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน โดยแบ่งภารกิจและบทบาทหน้าที่ตามความเชี่ยวชาญ เช่น สภาดูแลเด็กและเยาวชน ทำหน้าที่ขับเคลื่อนกิจกรรมการอบรมและรณรงค์ให้ความรู้ กลุ่มผู้ปกครองและผู้นำชุมชนทำหน้าที่หนุนเสริม เจ้าหน้าที่องค์การบริหาร

ส่วนตำบลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ดูแลงานสำรวจข้อมูลและข้อมูลวิชาการ สุดท้ายผู้นำทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อรับการสนับสนุนและความร่วมมือ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี การวางแผนงานอย่างรัดกุม มีตั้งเป้าหมายและประเมินผลการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง เพื่อค้นหาบทเรียนที่จะนำไปใช้พัฒนาการจัดกิจกรรมในลำดับถัดไป เหล่านี้ช่วยลดข้อจำกัดด้านระยะเวลาดำเนินงานลง และช่วยให้การดำเนินงานโครงการบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

แนวทางและวิธีการขยายผล : เน้นบูรณาการกับงานพัฒนาเด็ก และเยาวชนของชุมชนและขยายผลครอบคลุมพื้นที่ ทั้งจังหวัด

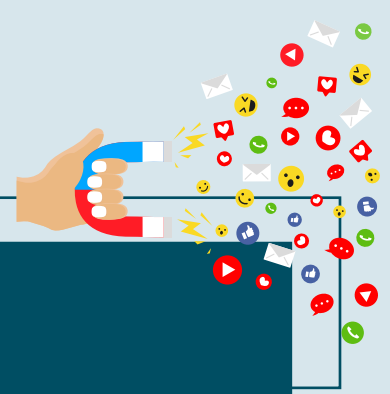
จากความสำเร็จของดำเนินงานโครงการที่ผ่านมา ทำให้ อบต.วังกรด และภาคีเครือข่ายมีแผนจะขยายผลการดำเนินงานต่อไปในอนาคต โดยจะผลักดันแผนงานโครงการขับเคลื่อนเครือข่ายเฝ้าระวังกลไก และส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ สู่แผนปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด รวมถึงบูรณาการประเด็นงานโครงการนี้กับงานโครงการแผนพัฒนาด้านอื่น ๆ ของตำบล เช่น แผนงานงานพัฒนาสภาเด็กและเยาวชน และแผนงานของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับตำบล เป็นต้น นอกจากนี้จะสร้างเครือข่ายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ร่วมขับเคลื่อนส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์แก่เด็กและเยาวชน รวมถึงผู้ที่อยู่แวดล้อม ซึ่งแนวทางขยายผลลักษณะนี้ จะทำให้การดำเนินงานโครงการมีความต่อเนื่องยั่งยืน และสามารถขยายผลครอบคลุมทั้งพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในอนาคตได้มากขึ้น

บทสรุป : บรรลุผลสำเร็จแล้ว แต่ยังต้องจับเคลื่อนงานต่อ

การดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนเครือข่ายเฝ้าระวังและส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของ อบต.วังกรด ในภาพรวมสามารถประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ค่อนข้างดี อย่างไรก็ตามจากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและการหลอมรวมของสื่อ ทำให้การสื่อสารผ่านโลกไซเบอร์ หรือ โลกออนไลน์ มีวิวัฒนาการที่เร็วมาก และส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนสูง นอกจากนี้ ความความรู้ ความสามารถและทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ถือเป็นสมรรถภาพที่สำคัญที่เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญในทศวรรษที่ 21 ต้องมีความรอบรู้ เท่าทัน และสามารถทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องส่งเสริมการรู้เท่าทันด้านสื่อดิจิทัล หรือ สื่อออนไลน์แก่เด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ได้อย่างปลอดภัย รวมถึงลดอัตราเด็กและเยาวชนที่ติดการพนันออนไลน์ที่กำลังเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของพื้นที่และประเทศขณะนี้ด้วย นอกจากนี้ในระดับประเทศจะต้องมีการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย สาธารณะให้มีการออกกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเข้มแข็ง เพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ นอกจากมาตรการด้านการพัฒนาศักยภาพ และกลไกคุ้มครองป้องกันที่มีอยู่ ซึ่งจะต้องดำเนินการให้ทั่วถึงและต่อเนื่องด้วย รวมถึงการจะต้องมีการกำหนดมาตรการดูแลจรรยาบรรณผู้ประกอบการ และกฎหมายควบคุมผู้ประกอบการไม่ให้ผลิตสื่อ หรือบริการทางออนไลน์ที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่เหมาะสมกับเด็ก และเยาวชนควบคู่กันไป หากดำเนินการพัฒนาและเฝ้าระวังได้ทุกระดับและรอบด้านเช่นนี้ ก็จะทำให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถมีชีวิตในยุคสังคมดิจิทัลได้อย่างมีความสุข

บทสรุป :

จับเคลื่อนกลไกคุ้มครองเด็ก เพื่อปกป้องเด็ก และเยาวชนจากสื่อออนไลน์

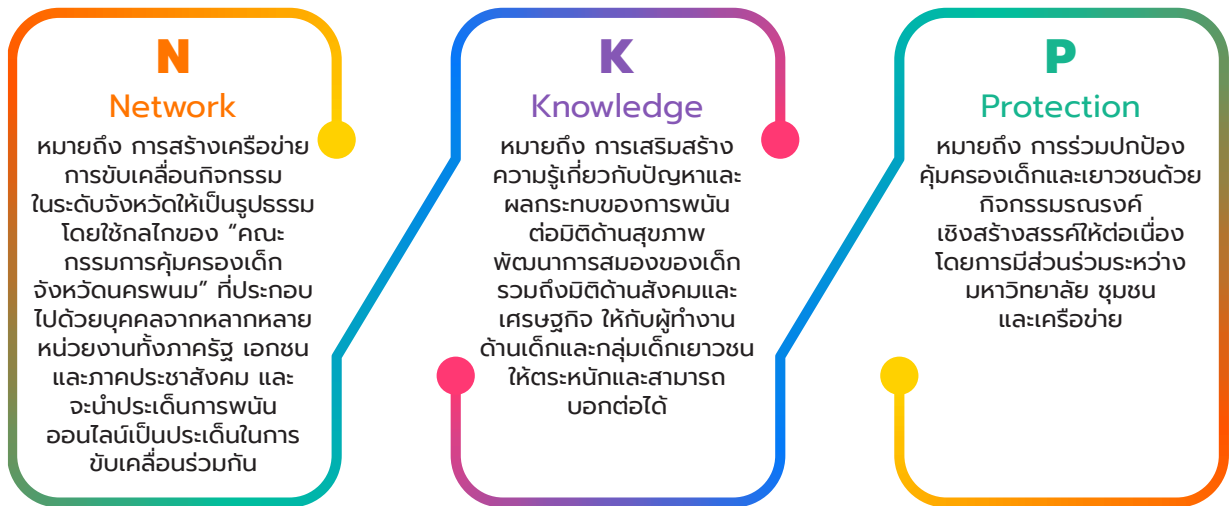
การจับเคลื่อนกลไกคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ เป็นการจับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ระหว่าง มหาวิทยาลัยนครพนม สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครพนม และสภาเด็กและเยาวชน โดยมีอาจารย์จุฑาลักษณ์ แสนโก มหาวิทยาลัยนครพนม เป็นผู้ประสานงานการจับเคลื่อน

จากข้อมูลผลสำรวจสถานการณ์เด็กไทยกับภัยออนไลน์ในระดับประเทศ ปี 2561 ได้พบว่ามีปัญหาและผลกระทบจากการใช้สื่อออนไลน์ต่อเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะการคุกคามผ่านสื่อออนไลน์ (Cyberbullying) คือ การคุกคามหรือรังแกกันผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งอีเมลข่มขู่ หรือ แบล็กเมล การส่งข้อความทางโทรศัพท์ การข่มขู่ทางโทรศัพท์ โปรแกรมออนไลน์ และชัดเจนที่สุด คือ การคุกคามผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แม้ว่าการคุกคามกันบนโลกออนไลน์จะไม่ใช่การทำร้ายร่างกายหรือมีใครได้รับบาดเจ็บ แต่เป็นการทำร้ายทางอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งสามารถสร้างบาดแผลที่รุนแรงมากในทางจิตวิทยา อันจะส่งผลให้เกิดอาการหวาดระแวง ซึมเศร้า หดหู่ ไปจนถึงการฆ่าตัวตายในที่สุด

▼ ▼ เริ่มต้นด้วยโมเดล NKP เพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนจากพนันออนไลน์ ▼ ▼

ในปี 2560 จังหวัดนครพนมได้ร่วมกับศูนย์ข้อมูลนโยบายสาธารณะการลดปัญหาจากการพนันและมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ในการเสริมสร้างกลไกความร่วมมือในการป้องกัน และลดผลกระทบจากการพนันออนไลน์ และเสี่ยงโชคในพื้นที่ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยนครพนม โดยจากผลการดำเนินงาน มีข้อเสนอรูปแบบและกลไกการป้องกันและลดผลกระทบจากการพนันในพื้นที่และชุมชนรอบมหาวิทยาลัยนครพนม NKP MODEL ได้แก่

ประกาศเจตนารมณ์คณะกรรมการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครพนม

ในปี 2561 ที่ผ่านมา คณะทำงานมิได้ขับเคลื่อนกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครพนม โดยเป้าหมายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนผ่านกลไกคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดนครพนม โดยมีผลการดำเนินงานที่สำคัญคือ การประกาศเจตนารมณ์จังหวัดนครพนมเกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการพนันออนไลน์ และ แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับคณะกรรมการคุ้มครองเด็กเพื่อการขับเคลื่อนกลไกลดผลกระทบจากการพนันออนไลน์

ประกาศเจตนารมณ์คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดนครพนม ได้มีแนวทางการสนับสนุนการปกป้องคุ้มครองเด็กจากภัยออนไลน์ ดังนี้

- 1** คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดนครพนม ส่งเสริมและสนับสนุน การขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์ร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นรูปธรรม
- 2** ส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันออนไลน์
- 3** ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันรู้เท่าทันภัยพนันออนไลน์ โดยสภาเด็กและเยาวชน และภาคีเครือข่ายด้านเด็กและเยาวชน

ขยายผลจาก ประเด็น “พบบนออนไลน์” สู่ประเด็น “การกลั่นแกล้งออนไลน์”

จากการดำเนินงานของจังหวัดนครพนม ในการขับเคลื่อนเรื่องพบบนออนไลน์ จนสามารถผลักดันให้เกิดกลไกสร้างความร่วมมือผ่านคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติได้แก่ว่านั้น ในระยะที่สอง จังหวัดนครพนมจึงได้ร่วมมือกับมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ (COPAT) โดยการสนับสนุนของกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่จังหวัดนครพนมขึ้น โดยร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครพนมและบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดนครพนม มีเป้าหมายในการพัฒนาสื่อบุคคลและเครือข่าย เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตลอดจนการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ของสาธารณชนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ และการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ให้กับบุคคลแวดล้อมเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเป็นข้อเสนอเชิงมาตรการในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนของจังหวัดนครพนมต่อไป

STOP BULLYING

PHYSICAL • VERBAL • SOCIAL • CYBER

การจัดการข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือ

จากประสบการณ์การขับเคลื่อนงานป้องกันเด็กและเยาวชนจากการพนันออนไลน์ ผู้รับผิดชอบโครงการเห็นว่า “ข้อมูลสถานการณ์” จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการชวนภาคีเครือข่ายมาพูดคุยกัน และยังเป็นเครื่องมือที่สะท้อนเสียงของเด็กและเยาวชนต่อมุมมองสถานการณ์ปัญหา คณะทำงานจึงได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลที่เป็นการฟังเสียงสะท้อนของเด็กและเยาวชน ในประเด็นการกลั่นแกล้งออนไลน์ ในโรงเรียน โดยได้พัฒนากรอบประเด็นคำถาม จากศูนย์ประสานงานการขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ โดยได้มีการจัดทำเก็บข้อมูล 200 ชุด และได้ประสานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 นครพนม ช่วยในการประสานส่งต่อแบบสำรวจไปยังโรงเรียนมัธยมในจังหวัดนครพนม

ผลจากการเก็บข้อมูล พบว่า เด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 200 คน อายุ 15-17 ปี ส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตต่อวัน 3-5 ชม. โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ คือ เล่นเกม ไลฟ์สดโชว์กิจกรรมของตนเอง และเล่นการพนัน มีการกลั่นแกล้งออนไลน์ การด่าทอ การล้อเลียน 1-2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ มีผู้ถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์ โดยใช้วิธีการแก้ปัญหาคือ บล็อก ตั้งค่าความเป็นส่วนตัว เป็นต้น

จากการเก็บข้อมูลดังกล่าว ทำให้คณะทำงานมีเครื่องมือในการที่จะไปดำเนินการชวนภาคีเครือข่ายมาร่วมทำงานเพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ต่อไป

สาปพลัง หลายภาคส่วนในร่วมดำเนินกิจกรรม

1. **ตั้งคณะทำงาน มีกลไกประสานหลักหนุนเสริมการขับเคลื่อน** การดำเนินงานขับเคลื่อนการปกป้องเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ โครงการได้แต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งมีองค์ประกอบไปด้วย ผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สภาดังและเยาวชนจังหวัดนครพนม เครือข่ายเด็กและเยาวชน และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยนครพนม รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน ซึ่งมีบทบาทในการร่วมวางแผน ขับเคลื่อนการทำงาน และประสานกับหน่วยงานรัฐอื่นในจังหวัด โดยมีแนวทางดำเนินกิจกรรม การประสานบทบาทหน้าที่ความเชี่ยวชาญของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อร่วมขับเคลื่อน การส่งเสริมให้สภาเด็กและเยาวชน และเครือข่ายเด็กและเยาวชนมีทักษะในการเท่าทันสื่อ โดยเฉพาะเรื่องการกลั่นแกล้งออนไลน์ และการประกวดการผลิตสื่อ ภายใต้แคมเปญ Young Smart NKP Stop Cyberbullying
2. **ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคีกิจกรรม** โครงการได้จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการผลิตสื่อพัฒนาความร่วมมือ เพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์จังหวัดนครพนมและกิจกรรมการผลิตสื่อ และการประกวดผลงานเด็กและเยาวชน (คลิปสั้น) ในแนวคิด Young Smart NKP Stop Cyberbullying นั้น โครงการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครพนม ศึกษาธิการจังหวัดนครพนม ผู้แทนมูลนิธิ ซีพีเอฟ เพื่อเด็กและเยาวชน ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ที่ได้ร่วมประชุม แลกเปลี่ยนแนวทางการทำงานร่วมกัน ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ และได้มีการทำงานร่วมกัน ในการจัดให้มีการให้ความรู้เรื่อง Cyber Bully โดยสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดนครพนม ผ่านช่องทางสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย จังหวัดนครพนม

3. สนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดนครพนมเป็นเจ้าภาพ จัดประกวดคลิปสั้น ภายใต้ Concept Young Smart NKP Stop Cyberbullying เด็กนครพนมรุ่นใหม่ หยุ่ดรงค์แบนโลกออนไลน์ โดยได้ทีมที่ชนะจากโรงเรียนอุเทนพัฒนา ในหัวข้อ True Or False

โครงการผลิตสื่อพัฒนาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์จังหวัดนครพนมร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดนครพนม

ขอเชิญเด็กและเยาวชนส่งผลงานเข้าประกวดคลิปสั้น ภายใต้คอนเซ็ปต์
“Young Smart NKP Stop Cyberbullying เด็กนครพนมรุ่นใหม่ หยุ่ดรงค์แบนโลกออนไลน์”
 เพื่อสร้างความตระหนักถึงภัยของการกลั่นแกล้งรังแกบนโลกออนไลน์

ความยาวคลิป 5-7 นาที

- รางวัลชนะเลิศสำหรับคลิปที่มียอดไลค์สูงสุด ได้รับทุนการศึกษา 3,000 บาท พร้อมเกียรติบัตร
- รองชนะเลิศอันดับที่ 1 ได้รับทุนการศึกษา 1,500 บาท พร้อมเกียรติบัตร
- รองชนะเลิศอันดับที่ 2 ได้รับทุนการศึกษา 500 บาท พร้อมเกียรติบัตร
- ทุกผลงานที่เข้าร่วมประกวดจะได้รับเกียรติบัตรรางวัลชมเชย

ส่งผลงานได้ที่
f สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดนครพนม
หมวดเขตส่งผลงาน 10 กุมภาพันธ์ 2563
 สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม
 นายธีรธรรมบุณย ฮื่อสฤา (เชื้อว) โทร 0969457214
 อาจารย์จุฑาธิกษณ ส่นท โทร.090-2393496

ผลงานที่ได้เพื่อการขยายผล

ผลการดำเนินงานโครงการ มีผลผลิตที่สำคัญ คือ

- 1) **เครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน** จากการดำเนินงานปกป้องเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ ทำให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สภาเด็กและเยาวชนจังหวัด มหาวิทยาลัยนครพนม ได้มาร่วมคิด ร่วมทำงานกัน ทำให้เห็นบทบาทการทำงานในการปกป้องเด็กและเยาวชน ว่าใครมีบทบาทด้านไหน เชื่อมโยงการทำงานกันอย่างไร ซึ่งจากประสบการณ์การทำงานในประเด็นสื่อออนไลน์ ก็จะสามารถนำไปขยายผลในการดำเนินงานกับประเด็นอื่น ๆ อีกต่อไป

- 2) **แนวปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์** ซึ่งเป็นแนวทางที่เกิดจากประสบการณ์การขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม ในการดำเนินกิจกรรมการปกป้องเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ โดยมีเนื้อหาประกอบไปด้วย ตัวอย่างและขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น และจะเป็นประโยชน์ในการไปขยายผลกับคณะกรรมการต่าง ๆ ในระดับจังหวัด หรือการขยายผลไปยังจังหวัดอื่น ๆ

สื่อการสร้างความตระหนักเรื่องการกลั่นแกล้งออนไลน์ จากการดำเนินการจัดประกวดคลิปสั้น ภายใต้ Concept Young Smart NKP Stop Cyberbullying ที่ให้เด็กและเยาวชนในโรงเรียนมัธยมในจังหวัดนครพนม ส่งคลิปสั้นเข้ามาประกวด ทำให้มีคลิปสั้นที่ทำในมุมมองของเด็กและเยาวชน เป็นสื่อสำหรับการขยายผลการสร้างความตระหนักให้กับเด็กและเยาวชนในโรงเรียนต่าง ๆ ในนครพนม หรือการณรงค์กับเครือข่ายเด็กและเยาวชนอื่นต่อไป

บทเรียนที่สำคัญ

- 1) **สภาเด็กและเยาวชนเป็นแกนกลางในการทำงาน** โดยการดำเนินโครงการ กิจกรรม ออกแบบกิจกรรม ร่วมกับผู้ใหญ่ คณะทำงานโครงการมองว่า เด็กจะเข้าใจสถานการณ์ และปัญหาของเด็กได้มากกว่าผู้ใหญ่ เด็กเชื่อฟังเด็กได้มากเช่นกัน จึงได้ให้สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดนครพนม เป็นแกนกลางในการทำงาน ในระดับต่าง ๆ ทั้งสภาเด็กและเยาวชนระดับจังหวัด และสภาเด็กและเยาวชนในตำบลนาร่อง โดยมีผู้ใหญ่ หลายภาคส่วนช่วยหนุนเสริม ประสานงาน เช่น สถานีวิทย์แห่งประเทศไทย นครพนม บ้านพักเด็กและเยาวชนจังหวัดนครพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จิตแพทย์จากโรงพยาบาลจิตเวชนครพนมราชนครินทร์ ซึ่งสามารถมาจัดทำเป็นโมเดลพื้นที่นาร่องได้ เป็นต้น ความเข้มแข็งดีมาก ร่วมมือ ร่วมใจ การประสานงานกันทุกระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล สามารถติดต่อ ประสานงานได้ดี นำต้นทุนกลุ่มสภาเด็กและเยาวชน เป็นตัวกลางในการขับเคลื่อน เข้าถึงในการเก็บข้อมูล ในพื้นที่ และสภาเด็กตำบลนาร่องด้วย

- 2) **ยุทธศาสตร์ชาติ ความรู้และข้อมูลในพื้นที่สร้างการมีส่วนร่วม** ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน คณะทำงานโครงการได้ใช้ชุดความรู้และข้อมูล ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ดังนี้ ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ พ.ศ.2560-2564 ข้อมูล สถานการณ์เด็กและเยาวชนกับสื่อออนไลน์ในระดับประเทศ และข้อมูลสถานการณ์เด็กกับสื่อออนไลน์ จังหวัดนครพนม ทำให้สามารถดึงความสนใจด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ การดำเนินงานมีความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ที่มีการระบุแนวทาง และบทบาทของหน่วยงานในส่วนกลาง ที่เป็นต้นสังกัดของ หน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น ในยุทธศาสตร์มีการกำหนดบทบาทของกระทรวงศึกษาธิการ ก็จะเป็นโอกาส ในการที่จะชวนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และโรงเรียนมาร่วมขับเคลื่อนได้ หรือ บทบาทของ กระทรวงวัฒนธรรม ก็สามารถชวนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมาร่วมดำเนินงาน คณะทำงานมองว่าเอกสาร ยุทธศาสตร์นี้ เป็นดั่งใบเบิกทางที่สำคัญในการชวนหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่มาทำงานร่วมกัน และเอกสารข้อมูลสถานการณ์ระดับประเทศ และแนวทางการดำเนินงานจากต่างประเทศ ช่วยทำให้เห็น แนวทางการทำงานที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ นอกจากนี้ คณะทำงานโครงการมองว่า ข้อมูล สถานการณ์ในพื้นที่ จะสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาครัฐ และเครือข่ายเด็กและเยาวชน ซึ่งสามารถร่วมวิเคราะห์สถานการณ์บริบทในพื้นที่ได้ และร่วมกันคิด ร่วมกันทำเพื่อหาทางออก ที่สอดคล้อง กับบริบทของพื้นที่ได้

3) **กลไกหนุนเสริมการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่** ในการดำเนินงานโครงการ ที่วางบทบาทสภาเด็กและเยาวชน เป็นแกนกลางในการดำเนินงาน โดยมีการหนุนเสริมเพื่อการประสานงานจากสองหน่วยงานหลัก คือ การหนุนเสริมในการประสานงานขอความร่วมมือที่เป็นทางการกับภาครัฐ จากบ้านพักเด็กและเยาวชน จังหวัดนครพนม และ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 2) การหนุนเสริมเอกสาร ชุดข้อมูลความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนจาก อาจารย์จุฑารัตน์ แสนโท คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

4) **การหนุนเสริมวิชาการ งบประมาณและกำลังใจจากส่วนกลาง** ในการขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ จังหวัดนครพนม โครงการได้รับการสนับสนุนการดำเนินงาน จากกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ โดยการดำเนินการของมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ซึ่งทำหน้าที่จุดประกาย ว่าทำไมต้องเริ่มดำเนินการ เรื่องเด็กและเยาวชนกับสื่อออนไลน์ และมียุทธศาสตร์และชุดข้อมูล ที่มีความพร้อมในระดับประเทศแล้ว รอแต่จะมาขับเคลื่อนให้เป็นการปฏิบัติในระดับพื้นที่ และคอยสนับสนุนการให้ข้อมูลการดำเนินงาน โดยเฉพาะการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกับพื้นที่อื่น ทั้งในภูมิภาคเดียวกัน ที่อุบลราชธานี และระหว่างภูมิภาค ได้เห็นว่าในแต่ละพื้นที่ มีประสบการณ์ มีวิธีการทำงานในการทำงาน ขับเคลื่อนที่หลากหลาย สามารถนำมาประยุกต์การทำงานของโครงการในจังหวัดนครพนมได้

จากบทเรียนการทำงานของการขับเคลื่อนกลไกคุ้มครองเด็ก เพื่อปกป้อง เด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ในจังหวัดนครพนม ซึ่งคณะทำงานที่มีสภาเด็ก และเยาวชนเป็นแกนกลาง และได้รับการหนุนเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับ พื้นที่ ซึ่งทำให้เห็นวิธีการและบทเรียนที่จะนำไปขยายผลต่อไป และคณะทำงานได้ สรุปด้วย 3 ประโยค คือ มีความภาคภูมิใจในการดำเนินงาน หากมีโอกาสก็จะ ขอทำอีก เพราะการขับเคลื่อนประเด็นเด็กกับสื่อออนไลน์มัน (สนุก) ดีมาก

อุบลราชธานี :

สถานพลังเครือข่ายระดับจังหวัด **ปกป้องเด็ก และเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์**

การสำรวจข้อมูลสถานการณ์ทำให้เห็นความท้าทาย

จากการสำรวจสถานการณ์ภัยออนไลน์ในเด็กและเยาวชน ของมูลนิธิอินเทอร์เน็ตรวมพัฒนาไทยทั่วประเทศ พบว่า สถานการณ์ภัยออนไลน์ของเด็กและเยาวชน ได้แก่ การกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ การถูกติดตามคุกคามออนไลน์ เสพติดเกมและอินเทอร์เน็ต การพนันออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งสถานการณ์นี้ ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

เช่นเดียวกับรายงานการสำรวจสถานการณ์ออนไลน์ของอุบลราชธานี พบข้อมูลที่น่าสนใจในหลายประเด็น ได้แก่ ช่องทางที่ใช้รับสื่อออนไลน์มากที่สุด คือ โทรศัพท์สมาร์ทโฟน ร้อยละ 59 รองลงมาเป็นคอมพิวเตอร์ ร้อยละ 23 ส่วนใหญ่นิยมใช้เฟซบุ๊ก ร้อยละ 43 รองลงมา ยูทูป ร้อยละ 37 และไลน์ ร้อยละ 18 วัตถุประสงค์การใช้งานสื่อออนไลน์ส่วนใหญ่ ใช้เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน รองลงมาเล่นเกมออนไลน์ ร้อยละ 34 ตามด้วย อัปเดตสถานะ ร้อยละ 20 ระยะเวลาในการเข้าใช้งานต่อวัน ส่วนใหญ่ใช้งานมากที่สุด 1-2 ชั่วโมง ร้อยละ 24 รองลงมา 3-4 ชั่วโมง ร้อยละ 20 ส่วนใหญ่เข้าใช้งานในช่วงเวลากลางคืน ร้อยละ 21 รองลงมาช่วงเวลากลางวัน ร้อยละ 19 และช่วงเวลายื่น ร้อยละ 18 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเข้าใช้งานมากที่สุด คือ ครอบครัว ร้อยละ 37 รองลงมาเพื่อน ร้อยละ 22 และคนรู้จัก ร้อยละ 9

ในช่วงที่เข้าใช้งานสื่อออนไลน์พบว่า มีการเชิญชวนเล่นพนันออนไลน์ ร้อยละ 47 พบโฆษณาพนัน ร้อยละ 38 สื่อลามกอนาจาร ร้อยละ 32 เป็นสื่อลามกอนาจารเด็ก ร้อยละ 20 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจเคยถูกระทำสิ่งเหล่านี้ทางสื่อออนไลน์ ถูกชวนเล่นเกมออนไลน์ ร้อยละ 31 ถูกพุดจาล้อเลียน ดูถูก ต่ำ ทำให้เสียใจ ร้อยละ 24 ถูกชวนให้กดลิงก์ที่ไม่รู้จัก ร้อยละ 15 และถูกหลอกให้เสียเงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ร้อยละ 11

ข้อดีจากการใช้สื่อออนไลน์ คือ ติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว ร้อยละ 51 รองลงมา ประหยัดเวลาและไม่ตกข่าวสาร ร้อยละ 31 และสร้างรายได้ ร้อยละ

22 ข้อเสียจากการใช้สื่อออนไลน์มากที่สุด คือ พักผ่อนไม่เพียงพอ ร้อยละ 35 รองลงมา ไม่มีสมาธิ กระวนกระวายอยากใช้สื่อออนไลน์ ร้อยละ 30 และผลการเรียนตก ร้อยละ 23 ในส่วนของความสามารถในการจัดการแก้ไขปัญหาเมื่อเผชิญภัยหรือความเสี่ยงออนไลน์ สามารถจัดการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ ร้อยละ 24 รองลงมา ต้องให้ผู้อื่นจัดการแก้ปัญหาให้ ร้อยละ 20 และ ไม่แน่ใจ ร้อยละ 16 และเมื่อเพื่อนเผชิญภัยหรือความเสี่ยงออนไลน์ สามารถให้คำแนะนำเพื่อนได้ ร้อยละ 37 ช่วยจัดการ แก้ไขปัญหาให้เพื่อนได้ ร้อยละ 19 และไม่แน่ใจ ร้อยละ 4

จากผลสำรวจ ทำให้ทราบว่าเด็กและเยาวชนโดยส่วนใหญ่ใช้สื่อออนไลน์เพื่อความเพลิดเพลิน โดยเฉพาะการเล่นเกมออนไลน์ จึงจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการ การทำงานระหว่างภาคีเครือข่าย ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมและกลไกการส่งเสริมการปกป้องและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการติดเกมออนไลน์โดยการสร้างความตระหนักถึงผลกระทบหรือการสูญเสียโอกาสที่ดี

การสร้าง**ความตระหนัก**เสริมสร้าง**ความร่วมมือกับนโยบายรัฐ** ในพื้นที่

การขับเคลื่อนโครงการพัฒนาความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ จังหวัดอุบลราชธานี เริ่มต้นด้วย มูลนิธิเพื่อการวิจัยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอีสาน เห็นว่าต้องเริ่มต้นจากการแลกเปลี่ยนกับภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม ที่เป็นขบวนการในการขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคมร่วมกัน เพื่อช่วยกันคิด ช่วยกันมองว่าจะขับเคลื่อนในประเด็นนี้อย่างไร และจะมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางการขับเคลื่อนการป้องกันเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ จึงได้ใช้กระบวนการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เห็นถึงจำเป็นที่ต้องมีการดำเนินการ และเป็นการเสริมสร้างให้เกิดความร่วมมือในการทำงานขึ้น ดังนี้

1. **ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความตระหนัก และกำหนดให้มีกลไกร่วมขับเคลื่อนงาน** เพื่อสร้างการรับรู้ในสถานการณ์และผลกระทบที่เกิดจากการใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในภาพรวมของประเทศ ให้กับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ในจังหวัด จนเกิดความตระหนักร่วม และนำไปสู่แนวทางการรวมกลุ่มคณะทำงานขับเคลื่อนตามบริบทของพื้นที่ ใน 3 กลุ่มงาน ได้แก่ คณะทำงานด้านการสนับสนุนและประสานงาน คณะทำงานรณรงค์สาธารณะ และ คณะทำงานรณรงค์ในสถานศึกษา

(1) **คณะทำงานด้านการสนับสนุนและประสานงาน** องค์ประกอบของคณะทำงาน ได้แก่ บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคมที่รับผิดชอบงานด้านเด็กและเยาวชน หรือบุคคลแวดล้อมเด็กและเยาวชน รวมถึงแกนนำนักสื่อสารมวลชนมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ 1. การสนับสนุนความรู้การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความตระหนักรู้ มีทักษะในการเลือกรับและใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม โดยใช้ Active Learning เป็นเครื่องมือ 2. การสนับสนุนการประสานงานเพื่อการพัฒนาเครือข่ายองค์กรเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัด โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ด้วยกิจกรรมหลายลักษณะ เช่น การประชุม การเข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น 3. การนำเสนอรายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานต่อผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดเป็นระยะ รวมถึงกลไกในการกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง 4. ร่วมกับภาคีเครือข่ายในการพัฒนาองค์ความรู้ ข้อมูล บุคลากรเพื่อใช้ในการดำเนินงานส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ รวมถึงแผนงานโครงการ งบประมาณ

(2) **คณะทำงานรณรงค์สาธารณะ** องค์ประกอบของคณะทำงานกลุ่มนี้ เป็นนักสื่อสารมวลชนที่มีความรู้ สามารถผลิตสื่อสร้างสรรค์เพื่อใช้ในการรณรงค์สร้างความตระหนักสาธารณะ มีช่องทางการสื่อสาร การรณรงค์สร้างความตระหนักสาธารณะมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ 1. สนับสนุนความรู้ที่สำคัญ

และจำเป็นต่อการผลิตสื่อออนไลน์ให้กับแกนนำเด็กและเยาวชน ในและนอกสถานศึกษา เช่น คุณธรรม จริยธรรมการผลิตสื่อออนไลน์ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนจากภัยออนไลน์ 2. ผลิตสื่อสร้างสรรค์ เพื่อใช้ในการรณรงค์สร้างความตระหนักสาธารณะ โน้มน้าวเชิญชวนให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันปกป้องคุ้มครอง เด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์และจากภัยออนไลน์ ได้แก่ เกมออนไลน์ การกลั่นแกล้งออนไลน์ ข่าวลวง และพนันออนไลน์ เป็นต้น 3. เผยแพร่ข้อมูลความรู้ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เพื่อสร้างความตระหนัก สาธารณะ รวมถึงการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของภาคีเครือข่าย ในการดำเนินงานส่งเสริมการปกป้องคุ้มครอง เด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์

(3) คณะทำงานรณรงค์ในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะครู แกนนำสภานักเรียน และ แกนนำสมาคมหรือชมรมผู้ปกครองในสถานศึกษา (ถ้ามี) มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ 1. รณรงค์สร้างความตระหนัก ในสถานศึกษาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดย 1.1 การให้ความรู้ผ่านกิจกรรม หน้าเสาธง เสียงตามสาย บอร์ดประชาสัมพันธ์ในแต่ละสายชั้นเรียน 1.2 ผลิตสื่อ เช่น คลิปวิดีโอ ภาพยนตร์ สั้น เป็นต้น 2. สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพแกนนำนักเรียน โดยการสนับสนุนให้นักเรียนแกนนำ มีโอกาส และเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการกับภาคีเครือข่าย ส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อที่จะได้นำความรู้มาใช้ในการรณรงค์กับเพื่อนนักเรียนในสถานศึกษา

บทเรียนที่สำคัญที่โครงการสะท้อน คือ มี **“ทีมเจ้าภาพร่วม”** ที่มีความ หลากหลายความรู้ ประสบการณ์ทั้งที่เกี่ยวข้องกับกับเด็กและเยาวชน และ สื่อมวลชน จากคณะทำงานหลักเริ่มต้นดำเนินโครงการ 8 หน่วยงานหรือองค์กร (1) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุบลราชธานี (2) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี (3) สมาคมสื่อมวลชนจังหวัด อุบลราชธานี (4) ชมรมสื่อมวลชนสีขาว (5) สำนักประชาสัมพันธ์ เขต 2 กรมประชาสัมพันธ์ (6) โรงเรียนมูลนิธิวิวัตศรีอุบลรัตนาราม (7) โรงเรียนอนุบาล อุบลราชธานี (8) สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี ได้กระจาย ความร่วมมือและร่วมปฏิบัติการในโครงการไปยังหน่วยงานหรือองค์กร ที่มีบทบาท สำคัญในการทำงานด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัดอุบลราชธานี ให้ได้มีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการและรับรู้ความก้าวหน้าและผลงาน ร่วมวางแผนให้ข้อคิดเป็นระยะ อีก 6 หน่วยงานหรือองค์กร ได้แก่ (1) สถาบันสร้างการเรียนรู้อย่างยั่งยืน (SILC) (2) สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี (3) โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ (4) บ้านพักเด็กและครอบครัว (5) ประชาคมงดเหล้าจังหวัดอุบลราชธานี (6) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี โดยทีมงานทุก ๆ ภาคส่วนมีความ ตั้งใจและเจตนาารมณ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน และในความหลากหลายความรู้ ประสบการณ์ของทีมงานเจ้าภาพร่วม ได้มีการจัดวางบทบาทหน้าที่ ที่มีความ เหมาะสมกับภารกิจ เวลา และศักยภาพของแต่ละภาคส่วนได้อย่างดี อีกทั้ง หน่วยงานหรือองค์กรบางส่วนมีบทบาทเป็นคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด อุบลราชธานีด้วย จึงทำให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม

2. การเข้าพบผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยการนำเสนอข้อมูล การดำเนินงาน เช่น สถานการณ์และผลกระทบจากการพ่นออนไลน์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัด จากผลสำรวจสถานการณ์ภัยอื่น ๆ ในโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน และนำเสนอโครงการ ที่จะนำมาดำเนินงานในจังหวัดให้กับผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ทราบ และให้คำแนะนำที่เป็นแนวทางการที่สอดคล้องกับนโยบายของจังหวัด หน่วยงานภาครัฐ และกลไกในการ กำกับดูแลที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะนำมาเป็นหลักในการขับเคลื่อนงานในจังหวัด ทั้งนี้ อาจจะนำไปสู่การมอบหมาย ภารกิจให้กับหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจหรือโครงสร้างหลักได้ทำงานร่วมกัน

บทเรียนที่สำคัญคือ การนำภารกิจในโครงการไปเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ “เมืองน่าอยู่สำหรับเด็กและ เยาวชน” ในมิติเมืองแห่งความปลอดภัย และเชื่อมต่อกับโครงสร้างคณะกรรมการของจังหวัดที่มีอยู่เดิม เช่น คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีโครงการนี้ เป็นโครงการสนับสนุนบูรณาการขับเคลื่อน งานของกลไก

สร้างและพัฒนากลไกบูรณาการ โดยยึดหลักการประสานงาน และสื่อสารข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

หลังจากโครงการฯ ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานขึ้นมา 3 ชุด เพื่อดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายนั้น ก็ได้มีการดำเนินการตามแผนการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. **ประชุมคณะทำงาน** เพื่อสร้างความเข้าใจ และติดตามความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานของ ภาคีเครือข่าย ตลอดจนร่วมกันเรียนรู้เพื่อการพัฒนาแนวทางการดำเนินการส่งเสริมการปกป้อง คุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ของจังหวัด **จำนวนครั้งหรือความถี่ของการประชุม คณะทำงาน** ขึ้นอยู่กับบริบทและความจำเป็นของและพื้นที่ โดยมีขั้นตอนในการจัดประชุม คณะทำงาน ดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์และวาระการประชุมให้ชัดเจน 2) ประสานงานคณะทำงาน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการประชุมทั้งที่เป็นองค์กรหรือหน่วยงานเดิมที่เคยเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

ด้วยกัน และกลุ่มเป้าหมายจากองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีบทบาทในการดำเนินงานพัฒนาเด็ก และเยาวชนในจังหวัด การประสานงานอาจใช้ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ คือ หนังสือเชิญประชุม ซึ่งออกโดยหน่วยงานหรือองค์กรที่ได้รับมอบหมายเป็นหน่วยประสานงาน และรูปแบบไม่เป็นทางการ คือ การประสานงานทางโทรศัพท์ ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ โดยในการประสานงาน จะต้องมีความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของการเชิญกลุ่มเป้าหมาย และสิ่งที่กลุ่มเป้าหมายจะต้องเตรียมตัว สำหรับการเข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้ง

- 2. การจัดทำรายงานสรุปผลการประชุมส่งให้กับภาคีเครือข่าย** การจัดทำรายงานสรุปผลการประชุมส่งให้กับภาคีเครือข่าย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ นอกเหนือจากที่ภาคีเครือข่ายจะได้ใช้เป็นเอกสารในการทบทวนข้อสรุปต่อแนวทางของการประชุมแล้ว ยังเป็นการให้ภาคีเครือข่ายร่วมกันพิจารณาความถูกต้องในข้อสรุปที่จะนำไปดำเนินงานร่วมกันต่อไป
- 3. การพัฒนาช่องทางการสื่อสารออนไลน์ระหว่างภาคีเครือข่าย** เป็นการสร้างช่องทางสำหรับการติดต่อสื่อสารข้อมูล ความรู้ ความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย การส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ในจังหวัด เช่น Line Group ประโยชน์ของการมี Line Group นอกเหนือจากไว้ใช้ติดต่อสื่อสารข้อมูล ความรู้ ความเคลื่อนไหว รวมถึงการส่งไฟล์รายงานหรือสื่อออนไลน์แล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละภาคีเครือข่ายเชิญเพื่อนภาคีเครือข่าย ที่สนใจในเรื่องเด็กและเยาวชนกับการใช้สื่อออนไลน์เข้ามารวมกันใน Line Group เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันเป็นระยะ รวมถึงการนัดหมายเข้าร่วมกิจกรรม
- 4. การสนับสนุนให้เกิดการดำเนินกิจกรรมร่วมกันหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยภาคีเครือข่าย** จะต้องมีการจัดกิจกรรมร่วมกันเป็นระยะ โดยใช้ “พื้นที่เป็นฐานปฏิบัติการร่วม” (Area Based) และแม้บางหน่วยงานหรือองค์กรมีข้อจำกัดในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ก็สามารถที่จะมีพื้นที่การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในลักษณะที่เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยในบางกิจกรรมอยู่ในบทบาทการเข้าไปร่วมกิจกรรมของภาคีเครือข่ายก็ได้
- 5. การนำเสนอรายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงาน** โดยเฉพาะการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานต่อผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดเป็นระยะ รวมถึงกลไกในการกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการรับรู้การดำเนินงานเป็นระยะ

บทเรียนที่สำคัญที่คณะทำงานโครงการมองว่า การขับเคลื่อนกิจกรรมให้สำเร็จภายในระยะเวลาอันสั้น คือ การกำหนดให้มี “การสร้างเป้าหมายร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนร่วมกัน” ซึ่งการกำหนดเป้าหมายดังกล่าว มีผลให้หน่วยงานหรือองค์กรที่เข้ามา ซึ่งได้มีความเข้าใจในเป้าหมาย และมีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน

พื้นที่การทำงานร่วมเพื่อสร้างการเรียนรู้ ให้กับแกนนำเด็กและเยาวชน

การจัดทำกิจกรรมการพัฒนาไกลและเครือข่ายการพัฒนาเด็กและเยาวชน เป็นการดำเนินงานของกลไกการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ 3 กลไก คือ กลไกจังหวัด กลไกสถานศึกษา ต้นแบบ และกลไกสื่อมวลชน โดยทั้ง 3 กลไก มีการเชื่อมโยงการดำเนินงานภายใต้แผนกิจกรรมของแต่ละกลไก ดังนี้

- 1) การขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ จังหวัดอุบลราชธานี ของ “กลไกจังหวัดอุบลราชธานี” มีการดำเนินงาน ได้ร่างหลักสูตรการฝึกอบรม “เครียดได้ คลายใจเป็น เล่นเกมแต่พอดี” เพื่อนำไปเสนอ รับฟังข้อเสนอแนะจากคณะทำงานกลไกจังหวัด โดยมีทีมวิทยากรรับผิดชอบในการจัดกระบวนการฝึกอบรม รวม 6 คน จากสถาบันสร้างการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน (SILC)

- 2) ประชุมคณะทำงานกลไกภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์จังหวัดอุบลราชธานี รวม 20 คน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว สภาดังและเยาวชน โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ ชมรมสื่อมวลชนสีขาว สมาคมสื่อมวลชนจังหวัดอุบลราชธานี บริษัท SILC และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน โดยดำเนินการเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมการขับเคลื่อนในสถาบันการศึกษา อบรมเชิงปฏิบัติการคุณธรรม จริยธรรมการผลิตสื่อออนไลน์ และการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนจากภัยออนไลน์ ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 กลุ่มเป้าหมาย คือ แกนนำนักเรียนโรงเรียนเป้าหมาย 2 แห่ง โดยมีกลไกสื่อมวลชน (สมาคมสื่อมวลชนจังหวัดอุบลราชธานี และ ชมรมสื่อมวลชนสีขาว) เป็นเจ้าภาพในการดำเนินงาน ณ ห้องประชุมหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี และการอบรมเชิงปฏิบัติการ “เครียดได้ คลายใจเป็น เล่นเกมแต่พอดี” ในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 กลุ่มเป้าหมาย คือ แกนนำนักเรียนโรงเรียนเป้าหมาย 2 แห่ง โดยกลไกจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บริษัท SILC และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินงาน

- 3) กิจกรรมการสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเพื่อการใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการในหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกัน ผ่านกิจกรรม “เครียดได้ คลายเป็น เล่นเกมแต่พอดี” จำนวน 79 คน เป็นแกนนำนักเรียนชั้นประถมศึกษาตั้งแต่ปีที่ 4-5 จากโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม จำนวน 30 คน และโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี จำนวน 31 คน คณะครูผู้ดูแล 6 คน ทีมงานและทีมวิทยากร รวม 12 คน

- 4) การขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ จังหวัดอุบลราชธานี ของ “กลไกสถานศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี” กลไกที่ใช้ในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ในสถานศึกษา คือ กลไกสถานักเรียนร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ดูแล โดยมีกลไกสมาคมชมรมผู้ปกครองของโรงเรียนทั้ง 2 แห่งเข้ามาร่วมเรียนรู้การส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์ผ่านกิจกรรมในโครงการ กระบวนการส่งเสริมการปกป้องและคุ้มครองเด็กในสถานศึกษาของทั้ง 2 โรงเรียน จากโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม และ โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี รวม 30 คน ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้ดูแลนักเรียน แกนนำนักเรียน และทีมมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน

- 5) การจัดกิจกรรมส่งเสริมตามแผนกิจกรรมในสถานศึกษา ทั้ง 2 แห่ง กิจกรรมสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเพื่อการใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย แกนนำนักเรียน สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมความตระหนักรู้ และความเข้าใจในการใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการผ่านกิจกรรมหน้าเสาธง ช่วงเวลา 08.10-08.20 น. และเสียงตามสาย ช่วงเวลา 07.15-07.30 น. และ ช่วงเวลา 12.00-12.50 น. ปิดประกาศข้อมูลในโรงเรียนตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ของสายชั้นต่าง ๆ และเว็บไซต์ของโรงเรียนหรือสถานักเรียน เป็นต้น

- 6) กิจกรรมจัดทำสื่อออนไลน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ที่ขาดความตระหนัก มีหนังสือ 2 เรื่อง 1.1 เรื่อง Game Over ผลิตโดยแกนนำนักเรียนและแกนนำครู จากโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม ซึ่งเป็นหนังสือที่ผลิตขึ้นจากชีวิตจริง และ เรื่อง “นายอ้ายหนุ่มผู้ติดเกม” ผลิตโดยแกนนำนักเรียนและแกนนำครูโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี โดยมีการเผยแพร่ทาง YouTube Facebook ของโรงเรียน และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน

- 7) การขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ จังหวัดอุบลราชธานี ของ “กลไกสื่อมวลชน” มีคลิปวิดีโอ เน้นการสะท้อนคิด และเชิญชวนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ รวม 3 เรื่อง ได้แก่ Cyberbullying, Fake News และเด็กติดเกม และมีการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ YouTube และ Facebook มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน

บทเรียนที่สำคัญ คือ การมี “พื้นที่การทำงานร่วม” การที่เจ้าภาพร่วมมือเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานไว้เบื้องต้น หากในทางปฏิบัติทีมงานเจ้าภาพร่วมไม่มีพื้นที่การทำงานร่วมกันแล้ว อาจไม่เอื้อให้เกิดความเชื่อมั่นใจในการบูรณาการการทำงานร่วมกันโดยใช้พื้นที่เป็นฐานการลงมือปฏิบัติ

เทคนิคสำคัญในการดำเนินงาน

- 1.1 “วิเคราะห์หน้าที่” (Function Analysis) เป็นการวิเคราะห์เส้นทาง หรือ สายงานที่มีบทบาทหน้าที่หลัก หน้าที่สนับสนุนในการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ ประกอบรวมกับการวิเคราะห์ภายใต้โจทย์ของตัวโครงการที่นำมาดำเนินงาน เพื่อทำความเข้าใจเบื้องต้นว่าที่ผ่านมาและในปัจจุบันมีกลุ่ม องค์กร และโครงสร้างของหน่วยงานใดบ้างที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้
- 1.2 “มองหาผู้เล่น” (Player) เมื่อเราวิเคราะห์หน้าที่ของกลุ่ม องค์กร และหน่วยงาน ได้ในเบื้องต้นแล้ว ถึงเวลาของการมองหาผู้เล่นที่มีบทบาทสำคัญ ทั้งที่มีผลต่อการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ และคนปฏิบัติการที่มีใจอาสา เสียสละ และน่าจะมีทัศนคติที่ดีในการทำงานเชิงเครือข่ายการบูรณาการ
- 1.3 “เข้าหาให้ถูก” (Approach) เมื่อมองเห็นผู้เล่นสำคัญแล้ว จะต้องหาวิธีการ “เข้าหาให้ถูกคน” ทั้งในระดับการบริหารด้านนโยบาย ด้านการนำไปปฏิบัติ และด้านปฏิบัติการ โดยการประสานงาน ขอนัดหมาย หรือขอเข้าพบ เพื่อนำเสนอโครงการและรับฟังแนวทางการดำเนินงานที่มีความเป็นไปได้ และเกิดประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน

สรุปบทเรียนพื้นที่เพื่อกำหนดปฏิบัติของกลไกเฝ้าระวังและส่งเสริม การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์จังหวัดอุบลราชธานี

โครงการได้ดำเนินการจัดเวทีสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ในช่วงระยะเวลา 3 เดือน เพื่อจัดทำเป็นแนวปฏิบัติในการขยายผลการดำเนินงานต่อไป โดยดำเนินการในวันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 มี **กลุ่มเป้าหมายและจำนวนผู้เข้าร่วม** ได้แก่ แกนนำนักเรียนและครูจากโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี ตัวแทนสมาคม ชมรมผู้ปกครองและครูโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี แกนนำชมรมสื่อมวลชนสีขาว สำนักประชาสัมพันธ์ เขต

2 กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด อุบลราชธานี (กลุ่มงานลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจการนักเรียน) สถาบันสร้างการเรียนรู้อย่างยั่งยืน (SILC) สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน รวม 25 คน โดยได้สรุปผลการดำเนินงาน บทเรียนและข้อเสนอแนะ สำหรับการดำเนินงานต่อไป ดังนี้

ผลการดำเนินงาน

- 1) เกิดกระบวนการขับเคลื่อนกลไกบูรณาการการขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ของจังหวัดอุบลราชธานี โดยขับเคลื่อนบูรณาการกับยุทธศาสตร์ของจังหวัด “เมืองน่าอยู่สำหรับเด็ก จังหวัดอุบลราชธานี” ซึ่งมี 7 มิติ และในโครงการนี้อยู่ในมิติ “เมืองปลอดภัย” และ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุบลราชธานี เสนอรับเป็นเจ้าภาพหลักในการทำงานร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัย เพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสานและเครือข่ายการทำงานเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี
- 2) **ผลักดันให้กลไกปกป้องเด็กและเยาวชนที่มีอยู่ในพื้นที่ได้ดำเนินงานปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ คือ**
 - 2.1) กลไกคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดอุบลราชธานี ให้มีการดำเนินการ ส่งเสริมการปกป้องและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์
 - 2.2) กลไกสถานักเรียนในสถานศึกษานำร่อง 2 แห่ง โดยมีกลไกสถานักเรียนของโรงเรียน ได้มีบทบาทในการรณรงค์สร้างความตระหนักกับเพื่อนนักเรียนในโรงเรียน โดยมีคณะผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ และเอื้ออำนวยให้แกนนำสถานักเรียนสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมในสถานศึกษาได้
- 3) **พัฒนาให้เกิดกลไกใหม่ในการส่งเสริมการปกป้องและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์**
- 4) **มีสื่อออนไลน์สำหรับการสร้างความตระหนักรู้ต่อปัญหาและผลกระทบจากการใช้สื่อออนไลน์ที่ขาดความตระหนัก**
- 5) **แนวปฏิบัติของ “กลไกระดับจังหวัดเพื่อบูรณาการการเฝ้าระวัง ปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ จังหวัดอุบลราชธานี”**
- 6) **แนวทางการดำเนินกิจกรรม “เครือข่ายได้ คลายเป็น เล่นเกมแต่พอดี”**
- 7) **จุดประกายให้เกิดการต่อยอดงานส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยกลไกต่าง ๆ ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุบลราชธานี เกิดการต่อยอดงานส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยกลไกต่าง ๆ ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉพาะการขยายลงสู่ตำบลนำร่อง 17 แห่ง ซึ่งเป็นตำบลนำร่องในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยมีบ้านพักเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี เป็นเจ้าภาพ ในตำบลนำร่อง 17 แห่ง จะขยายผลเนื้อหาการส่งเสริมการปกครองคุ้มครองคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์ หรือ สื่อที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน**

บทเรียนการสร้างความตระหนักในการใช้สื่อออนไลน์ของไกล

1. กระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการนำมาใช้การสร้างความตระหนักในการใช้สื่อออนไลน์ให้กับเด็กและเยาวชน และจะต้องมีรูปแบบวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ความรู้ ความสนุก และจดจำในสิ่งที่ได้เรียนรู้ออกไปใช้ในชีวิตประจำวัน จะเห็นได้จากกิจกรรม “**เครียดได้ คลายได้ เล่นเกมแต่พอดี**” ที่ทางสถาบันสร้างการเรียนรู้อย่างยั่งยืน (SILC) ได้พัฒนากิจกรรมเพื่อนำมาทดลองจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน โดยใช้กิจกรรมละลายพฤติกรรม เกมเพื่อการประเมินตนเอง ฐานการเรียนรู้ที่มีการนำสื่อหลากหลายรูปแบบมาให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ เช่น คลิปวิดีโอ ภาพวาดโมเดลคณิตเกม เป็นต้น
2. เจาะจงเนื้อหาการเรียนรู้ที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็กและเยาวชน โดยการประเมินสถานการณ์ร่วม เด็กและเยาวชนเป้าหมาย หรือที่เรียกว่า “**ฟังเสียงของเด็ก**” ว่าสนใจปัญหาอะไรที่ใกล้ตัว อยากรู้อะไร เพราะอะไร อยากรู้แบบไหน เนื่องจากจะทำให้ทีมงานสามารถที่จะคัดเลือกเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม เช่น คุณธรรม จริยธรรมในการผลิตสื่อออนไลน์ และการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนจากภัยออนไลน์ และกิจกรรม “**เครียดได้ คลายได้ เล่นเกมแต่พอดี**” เป็นต้น
3. การสนับสนุน “**พื้นที่สื่อสร้างสรรค์**” ให้เด็กและเยาวชน มีบทบาทในการเป็นผู้สื่อสารข้อมูลกับกลุ่มเด็กและเยาวชนด้วยกัน ผ่านการผลิตสื่อออนไลน์ในหัวข้อที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจ โดยอาจจะสื่อสารในรูปแบบภาพยนตร์สั้น คลิปวิดีโอ หรือ อาจเลือกใช้ช่องทางสื่อสารที่ใกล้ตัว เช่น เสียงตามสายในโรงเรียน กลุ่มไลน์ เป็นต้น
4. การสนับสนุนทางวิชาการจากส่วนกลาง มสช. ได้มีเวทีกระบวนการ วิชาการให้กับภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาศักยภาพสำหรับเครือข่าย ชี้เป้าวิทยากรส่วนกลางที่จะไปให้ข้อมูลกับทางพื้นที่ มสช. สามารถทำได้ดีมาก มสช. มีสื่อสิ่งพิมพ์ มีข้อมูล ซึ่งทาง จ.อุบลราชธานีได้นำมาแปลงเป็นสื่อเพื่อใช้ในพื้นที่ และนำข้อมูลเผยแพร่ขยายการทำงานต่อในกลุ่มไลน์ทำงานอีกด้วย

ขยายผลการทำงานปกป้องเด็กและเยาวชนจากสื่อออนไลน์ต่อไป

1. การพัฒนาสถานศึกษาต้นแบบการส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์ ในสถานศึกษา 2 แห่งเดิม เพื่อให้เป็นสถานศึกษาสำหรับการเรียนรู้ให้สถานศึกษาอื่นในจังหวัด
2. การขยายผลการทำงานผ่านกลไกหน่วยงานหรือองค์กร
 - 2.1 ร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี ขยายพื้นที่การส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์ไปยังสถานศึกษาอื่นที่สนใจในจังหวัดอุบลราชธานี โดยนำร่อง 1 แห่ง
 - 2.2 ร่วมกับบ้านพักเด็กและเยาวชนในการขยายเนื้อหาการส่งเสริมการปกครองคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์ในตำบลนำร่อง การคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยคัดเลือกจาก 17 แห่ง เป็นตำบลนำร่อง 2 แห่ง
3. การเสริมความเข้มแข็งการดำเนินงานของกลไกบูรณาการ เช่น คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด หรือ คณะทำงานคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์จังหวัดอุบลราชธานี (ทั้งนี้ แม้กลไกคณะทำงานดังกล่าวจะได้รับ หรือ ไม่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดก็ตาม)
4. การสำรวจข้อมูลสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ของเด็กและเยาวชนของจังหวัด เพื่อเป็นฐานการทำงาน และพัฒนาระบบการติดตาม ประเมินผลของคณะทำงาน

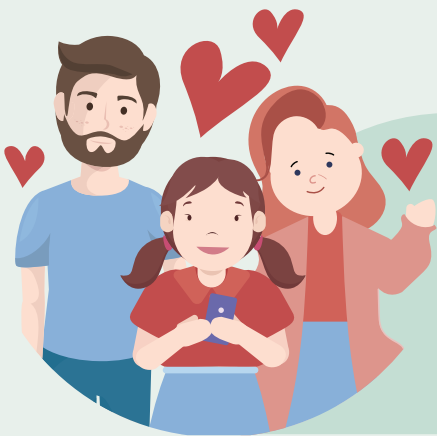

เมื่อทำงานแล้วเสร็จ ทีมงานได้สรุปว่า การขับเคลื่อนความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์จังหวัดอุบลราชธานี สามารถสำเร็จมีรูปธรรมในการดำเนินงาน และมีแนวทางที่จะดำเนินการก้าวต่อไปได้นั้น เพราะได้ร่วมคิดร่วมทำกันหลายภาคส่วน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ ทำงานเชื่อมโยงระหว่างองค์กร และยุทธศาสตร์แผนการทำงานกัน และมีการสื่อสารร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้การทำงานมีความสุข สนุก และสามารถขับเคลื่อนให้เกิดความร่วมมือในการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์ได้ และทิ้งท้ายไว้ว่า สำหรับประเด็นนี้คงยังที่ จะราบรื่นต่อไป (ทำงานร่วมกันอย่างแข็งขันต่อไป)

กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชานุกูล เพื่อเด็กพิเศษ.. **เหนื่อยแต่ทำได้**

สถานการณ์สื่อออนไลน์กับเด็กพิเศษ

พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของวัยรุ่นถือเป็นเรื่องปกติของสังคมไทย เพื่อการเข้าสังคม การหาเพื่อน หรือ ความต้องการได้รับการยอมรับ การเข้าถึงสังคมออนไลน์จึงเป็นการพัฒนาการไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ โลกดิจิทัลเป็นอนาคตที่ทุกคนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงต้องมีการใช้เทคโนโลยี โซเชียลมีเดียอย่างเข้าใจ และต้องทำให้เกิดประโยชน์มากกว่าโทษ เครือข่ายสังคมออนไลน์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกำลังเคลื่อนเข้าสู่ยุคสื่อหลอมรวม (Convergent Media) ซึ่งจะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการสื่อสารของคนในสังคม เช่น ผลต่อการศึกษา การเข้าสังคม อารมณ์ สุขภาวะ และการขาดภูมิคุ้มกันจากปัจจัยเสี่ยงที่มาจาก

สื่อออนไลน์ ลักษณะของเด็กพิเศษจะมีข้อจำกัด คือ มีความรู้ไม่เท่าทันสื่อ และไม่สามารถประเมินสถานการณ์ได้ด้วยตนเอง ประเด็นเด็กพิเศษกับสื่อออนไลน์พบว่าการล่วงละเมิดทางเพศถือเป็นประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นกับเด็กพิเศษ เนื่องจากเด็กพิเศษจะมีภาวะตามไม่ทันสื่อ ส่วนใหญ่มักจะใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงผ่านช่องทางยูทูปเพื่อดูคลิปวิดีโอต่าง ๆ อย่างตั้งใจ และมีการสั่งของทางออนไลน์บ้าง จึงต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างเครื่องมือที่ผ่านคลิปวิดีโอ เพื่อให้เด็กพิเศษสามารถเข้าถึงได้ การเฝ้าระวังและการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ผู้ปกครองเด็กพิเศษ จึงเป็นวิธีการแก้ไขปัญหา ที่มีผู้ปกครองเป็นผู้คอยชี้แนะและติดตาม

สถาบันราชานุกูล เป็นองค์กรหลักด้านพัฒนาสติปัญญาในระดับอาเซียน ซึ่งกลุ่มผู้รับบริการโดยมาก เป็นกลุ่มโรคพัฒนาการทางระบบประสาท (Neurodevelopmental Disorders; NDDs) เช่น ออทิสติก สมาธิสั้น ปัญหาการเรียนรู้ สติปัญญาบกพร่อง ดาวน์ซินโดรม และพัฒนาการล่าช้า รวมทั้ง โรคจิตเวชเด็กอื่น ๆ เป้าหมายสำคัญของสถาบันราชานุกูลมุ่งเน้นคือ การดูแลแบบองค์รวมภายนอกสถานพยาบาล โดยเฉพาะที่บ้าน ซึ่งเป็นสถานที่หลักในการใช้ชีวิตของผู้รับบริการ ดังนั้น การพัฒนาการจัดทำสื่อเพื่อส่งเสริมและปกป้องเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากการใช้สื่อออนไลน์นั้น จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ครูและผู้ปกครองที่ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เกิดความตระหนักรู้ถึงภัยของสื่อออนไลน์ และสามารถปกป้องเด็กเยาวชนจากภัยสื่อออนไลน์ที่อาจเกิดผลกระทบขึ้นได้

วิทยากรณ เอื้ออำนวย สถาบันราชานุกูล ผู้รับผิดชอบโครงการจัดทำสื่อเพื่อส่งเสริมและปกป้องเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาจากการใช้สื่อออนไลน์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนากลไกและเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาให้สามารถใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย และสร้างความตระหนักต่อสาธารณะเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและการปกป้องคุ้มครองเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาในการใช้สื่อออนไลน์ให้กับบุคคลแวดล้อมเด็กและเยาวชน ผู้ใช้สื่อ ผู้ผลิตสื่อ และผู้กำกับดูแลสื่อหรือองค์กรสื่อ ได้กล่าวถึงกลุ่มเป้าหมายหลักซึ่งเป็นเด็กพิเศษของโครงการว่า

เด็กพิเศษจะมีความบกพร่องทางสติปัญญา จะต้องเป็นผู้ปกครองคอยดูแล ตลอด รูปแบบกิจกรรมที่ขับเคลื่อนป้องกันน้อง ๆ จากสื่อออนไลน์ จัดทำสื่อ คลิปวิดีโอ ให้ผู้เชี่ยวชาญมาวิพากษ์ มีวิธีไหนบ้างที่เป็นอันตราย อะไรที่ควรตระหนักบ้าง ประชุมเครือข่ายสามารถจะนำคลิปไปใช้อย่างไรบ้าง คลิปวิดีโอ ไปสเตอร์ แผ่นพับ มีหลายประเด็นเท่าที่สอบถาม การล่องละเมิดทางเพศมากที่สุด เนื้อหาจะเป็นประมาณไหน ประวัติในยูทูปจะแนะนำมากขึ้นอีกรอบ ให้ความเห็นทั้งหมด หน่วยงานภาคีมีสมาคมผู้ปกครองคนพิการ ผู้ปกครองแกนนำ มูลนิธิคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย สำนักงานเขตฯ 1 กับ 2 สถาบัน ได้เผยแพร่ไปสเตอร์ แผ่นพับต่าง ๆ และได้สื่อเหล่านี้ไปปรึกษากับสมาคมผู้ปกครองแนะแนว เพื่อจะได้ทำงานเคลื่อนไปพร้อมกับผลิตสื่อเพื่อปกป้องเด็กที่มีภาวะบกพร่อง

รัชฎาภรณ์ กล่าวว่า บทบาทในสถาบัน ราชานุกูลจะทำหน้าที่เป็นนักจิตวิทยา และมีคณะทำงานร่วมกันประกอบด้วย นักจิตวิทยา และจิตแพทย์ สำหรับเรื่องการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมและปกป้องเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาจากการใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นการทำงานแรกของทีมงาน เพื่อพัฒนากลไก และเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาให้สามารถใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย

สำหรับแผนการดำเนินงานโครงการการจัดทำสื่อ เพื่อส่งเสริมและปกป้องเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาในการใช้สื่อออนไลน์ คือ (1) การปฏิบัติการเพื่อกำหนดทิศทางการจัดทำสื่อเพื่อส่งเสริมและ

ปกป้องเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาจากการใช้สื่อออนไลน์ (2) การวิพากษ์สื่อเพื่อส่งเสริมและปกป้องเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาจากการใช้สื่อออนไลน์ โดยมีการเชิญตัวแทนจากคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล ด้านจิตเวชเด็กและวัยรุ่น (3) การจัดกิจกรรมการสร้างความตระหนักของผู้ปกครองในการส่งเสริมและปกป้องเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาจากการใช้สื่อออนไลน์ มีการเชิญครู ผู้ปกครอง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่มีเด็กพิเศษร่วมเรียนอยู่ให้เข้าร่วมกิจกรรม และ (4) การประชุมปฏิบัติการเพื่อสรุปบทเรียนเพื่อทำแนวปฏิบัติของกลไกเครือข่ายเพื่อการขยายผล

ภาวะการณ์สุม่เสียงที่สุดสำหรับเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา คือ การถูกล่อลวงทางเพศ ผู้ปกครองค่อนข้างมีความวิตกกังวล การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่กับเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา กล่าวคือ ผู้ปกครองต้องออกไปทำงาน การดูแลเด็กด้วยการยื่นโทรศัพท์เคลื่อนที่ให้เล่น จึงเป็นการดูแลที่ง่ายที่สุดสำหรับการดูแล

ผู้ปกครองจะบอกว่า **“ลูกไม่ได้ทำอะไร ดูแลๆ กับ และคลิบรสมดา”**

แต่ในความเป็นจริงแล้ว การขึ้นพ้อพ้อต่าง ๆ จะขึ้นมาตลอดเวลา ที่มงานจึงเกิดความตระหนักรู้ว่าอันตรายที่อาจเกิดขึ้น หากได้มีการทำคลิปสั้น ๆ เพื่อสร้างความตระหนักให้กับผู้ปกครองได้คิดบ้าง คิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ เพราะผู้ปกครองเป็นผู้คอยสอดส่องดูแลเด็กเป็นหลัก ที่มงานได้ทบทวนเอกสารต่าง ๆ พบว่า สิ่งที่สามารถช่วยเหลือเด็กได้ดีที่สุด ก็คือ คนที่ใกล้ชิด **คิดว่าคนที่ใกล้ชิดที่ดูแลเด็กเอง จะสามารถลดความเสี่ยงในการปกป้องเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาจากการใช้สื่อออนไลน์ได้**

ประเด็นที่ให้ความสำคัญคือ ครอบครัว กล่าวคือ เรื่องของเวลา ความสัมพันธ์ที่ดี คำชมก็คือ พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะเป็นส่วนสำคัญ คำชมและวินัยเชิงบวกเป็นสิ่งที่ดี ในช่วงวัยเด็ก สมองส่วนหน้าของเด็กยังควบคุมไม่ได้ดีเท่าไร ดังนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครอง จึงเป็นส่วนสำคัญในการช่วยดูแลและการควบคุมตรงนี้ แต่การควบคุมได้อย่างไร และจะดูแลได้อย่างไร ก็มาจากคำว่า “วินัยเชิงบวก” วินัยเชิงบวก คือ การเลี้ยงลูกด้วยวิธีการสื่อสารเชิงบวก การสื่อสารด้วยคำชมจะเป็นการดีมาก ๆ จากการศึกษาและการทำงานพบว่า เด็กที่เล่นเกมหรือติดเกม เพราะเด็กต้องการได้รับชัยชนะ ต้องการความภาคภูมิใจจากเกม ถ้ามีการเติมเต็มจากที่บ้านแล้ว พ่อแม่ผู้ปกครองได้บอกแล้วว่า เขามีดีอะไร มีคำชมอะไร การใช้เวลาเล่นเกมจะลดน้อยลง คือ เป็นการดึงคุณลักษณะที่ดีในตัวเด็ก

ขึ้นมาได้ หรือพ่อแม่ผู้ปกครองบอกว่า “ชมแล้ว” ยังสามารถทำอะไรได้นอกเหนือจากนี้อีก เป็นตัวอย่างที่ดีที่จะไม่เล่น คือ การให้เราไม่เล่น ลูกก็ต้องเลียนแบบจากเรา เด็ก ๆ ที่เขาสนใจจะเล่นเพราะเขาเห็นเราอยู่หน้าจอโทรศัพท์อยู่ตลอดเวลา การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีจะนำมาซึ่งเวลาที่เด็กอยู่ในภาวะสุขุมเสี่ยง เขามีความกล้าที่จะเล่าให้เราฟัง เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะช่วยปกป้องคุ้มครองเด็กได้ พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญที่สุดในการดูแลเด็กและเยาวชน รัชฎาภรณ์ฯ กล่าวเสริมเพิ่มเติม

ใช้แนวคิดผลิตสื่อ : เพื่อเป็นเครื่องมือสกัดกั้นการตกเป็นเหยื่อ

การทำสื่อ คือ การผลิตคลิปวิดีโอ ที่มีเค้าโครงเนื้อหา และนำไปให้ผู้วิพากษ์ที่มีความเชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม โดยใช้รูปการ์ตูนเป็นตัวละคร เพื่อจะเป็นการแสดงถึงบุคลิกภาพที่แสดงถึงการเป็นตัวแทนเด็กที่ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้ ทีมงานมีการทบทวนเอกสารด้านเนื้อหาอะไรที่เป็นประเด็นสุมเสี่ยงที่สุดในเด็กว่ามีอะไรบ้าง เพื่อให้ผู้ปกครองได้เห็นแล้วเกิดความรู้สึกว่า แบบนี้น่าเป็นห่วง ตอนที่ 2 แนวทางการคุ้มครองป้องกันเป็นการนำเสนอเพื่อให้เด็กมีการตอบโต้ เช่น ถ้ามีคนมาขอคู่มือหรือเรื่องอื่นจะต้องทำอะไร โดยจะมีรายละเอียดบอกตามขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ผู้ปกครองควรทำอะไร ขั้นตอนที่ 2 การควรทำอย่างไรนั้น

จะออกมาเป็นรูปธรรม และทีมงานมีความคาดหวังว่า “ดูแล้วสามารถนำไปปฏิบัติแก่ลูกได้เลย” และการนำกิจกรรมไปให้ผู้ปกครองไปดำเนินการว่าได้หรือไม่ และตอนที่ 3 การรู้เท่าทันอันตรายที่แฝงมากับสื่อออนไลน์ เป็นการขมวดปมของทั้งตอนที่ 1 และตอนที่ 2 เข้าด้วยกัน โดยใช้ “หลัก 3 อยู่” คือ อยู่ที่ 1 อยู่ในสายตา ควรให้เด็กเล่นเครื่องมือสื่อสารในพื้นที่ที่พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถสังเกตการณ์ได้ อยู่ที่ 2 อยู่อย่างสอดส่อง หมั่นตรวจสอบประวัติการใช้งานและล้างประวัติการใช้งานอินเทอร์เน็ต และ อยู่ที่ 3 อยู่อย่างเข้าใจ เข้าใจพฤติกรรมของเด็กและพูดคุย เพื่อให้เข้าถึงความรู้สึกไว้วางใจ เมื่ออยู่กับพ่อแม่ผู้ปกครอง

ความท้าทาย ประสบการณ์ บทเรียน ในเวลาที่จำกัด ความคุ้มค่ากับงบประมาณ และเนื้อหา จะให้ขยายผลออกไปให้ได้มากที่สุดได้อย่างไร เพื่อให้เกิดข้อดีคือ การเรียนรู้ใหม่ และทีมงานก็เกิดความตระหนักรู้คือ เด็กปกติก็มีความเสี่ยงอยู่แล้ว แต่ด้วยเด็กที่ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา เขาไม่สามารถประเมินได้ว่า “สิ่งนี้เป็นอันตรายสำหรับเขา” ไม่สามารถชั่งน้ำหนักได้และเป็นสิ่งที่น่ากลัวมาก จะทำอย่างไรให้มีเนื้อหาที่ตรงใจกับพ่อแม่ผู้ปกครองได้มากที่สุด และหลัก 3 อยู่ นั้นสามารถนำไปใช้ได้จริง

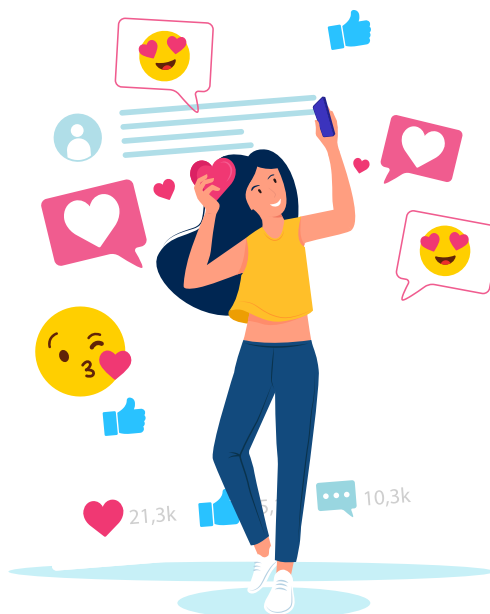
ลักษณะพิเศษของการผลิตสื่อสำหรับเด็กพิเศษ

แนวทางการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาจากการใช้สื่อออนไลน์ มีขั้นตอนการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาจากการใช้สื่อออนไลน์ โดยมีกระบวนการคือ 1) การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) เนื้อหาในการจัดทำสื่อ 3) การวิเคราะห์เนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 4) การจัดทำแผนกิจกรรมสร้างความตระหนักในการใช้สื่อออนไลน์ในเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา และ 5) แบบประเมินความรู้และความตระหนักในการใช้สื่อออนไลน์ในเด็กที่มีการบกพร่องทางสติปัญญา สำหรับการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายจากผู้มีส่วนได้เสียในการจัดทำแนวทางฯ

ตารางที่ 1 มุมมองการวิเคราะห์หัวข้อ เนื้อหาของกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มครูการศึกษาพิเศษ

หัวข้อ	กลุ่มผู้ปกครอง	กลุ่มครูการศึกษาพิเศษ
1. สถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ของเด็กเป็นอย่างไร ?	- เด็กรู้จักการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่หรือเครื่องมือสื่อสารออนไลน์ทุกคน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือเด็กที่มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ส่วนตัว และเด็กที่ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ร่วมกับผู้ปกครอง	- เด็กส่วนใหญ่มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ส่วนตัวเกือบทุกคน
2. ประเภทของสื่อออนไลน์ที่ใช้ 	- YouTube เช่น คลิปต่าง ๆ รายการอาหาร และรายการบันเทิง - Facebook ในการติดต่อสื่อสารกับเพื่อน	- เกม ได้แก่ ROV, Pub G - Facebook แชต และติดต่อกับเพื่อน - YouTube ดูการ์ตูน ดูรายการบันเทิง

หัวข้อ	กลุ่มผู้ปกครอง	กลุ่มครูการศึกษาพิเศษ
3. ปัญหาที่พบจากการใช้สื่อออนไลน์ในเด็ก	<ul style="list-style-type: none"> - การดูฉากเลิฟซีนในละคร - pop up ที่เกี่ยวกับเว็บไซต์ที่มีรูปภาพหรือคลิปทางเพศ - การสั่งซื้อของทางอินเทอร์เน็ต - การพูดคุยกับคนแปลกหน้าผ่านช่องทางต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กเชื่อ Fake News จากสื่อออนไลน์ - เด็กร่วมแสดงความคิดเห็นที่ไม่เหมาะสมผ่านสื่อออนไลน์ - การติดต่อพูดคุยกับคนแปลกหน้า - การถูกคนแปลกหน้าขูดรูปภาพส่วนตัว - การถูก Blackmail - การเล่นเกมและเลียนแบบพฤติกรรมในเกม - การดูคลิปโป๊ และเลียนแบบพฤติกรรมในคลิป
4. วิธีการที่ใช้ เมื่อพบว่าเด็กมีปัญหาจากการใช้สื่อออนไลน์ ?	<ul style="list-style-type: none"> - การจำกัดเวลาในการใช้สื่อออนไลน์ - การเข้าตรวจเช็คข้อมูลเว็บไซต์ที่เด็กใช้ หากพบเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม ผู้ปกครองจะทำการบล็อกไม่ให้เด็กเข้าถึง - การดูแลใกล้ชิด เมื่อเด็กใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้เด็กฝึกทบทวนโทรศัพท์เคลื่อนที่ไว้ที่ครูจนถึงเวลาเลิกเรียน - สื่อสารกับผู้ปกครอง เมื่อเด็กมีปัญหาและติดตามเฉพาะราย - ติดตามเด็กกลุ่มเสี่ยง สอดส่องชวนคุย และให้คำแนะนำ - จัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อคอยสอดส่องดูแลการใช้สื่อออนไลน์ในเด็ก
5. ลักษณะของสื่อเพื่อใช้ในการป้องกันที่ต้องการให้ผลิตและสร้างความเข้าใจ	<ul style="list-style-type: none"> - Application ที่สอนเรื่องการดูแลเรื่องเพศ - คลิปวิดีโอที่สอนพ่อแม่ผู้ปกครองเรื่องเพศในเด็กที่มีสติปัญญาบกพร่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - คลิปวิดีโอเพื่อสอนเด็กในการดูแลตนเองในการใช้สื่อผ่าน YouTube - เพจให้ความรู้ใน Facebook เพื่อให้ความรู้และสร้างความตระหนักในการใช้สื่อออนไลน์แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง

เนื้อหาการจัดทำสื่อ : เป็นเกราะป้องกัน ให้รู้เท่าทันเหลี่ยมผู้ไม่ประสงค์

“โลก (ละเมิด) ออนไลน์..กับเด็กพิเศษ”

บทที่ 1 ว่าด้วยเรื่อง “ภัยคุกคามฉบับไซเบอร์”

คุณรู้หรือไม่ การถูกล่วงละเมิดทางเพศออนไลน์ (Sexual Cyber-Solicitation) ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับเด็กทั่วไป แต่ยังเกิดขึ้นกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอีกด้วย ในยุคที่การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เป็นเรื่องง่ายสำหรับทุกคน แม้แต่เด็ก ๆ เหล่านี้ คุณมั่นใจได้ยังไงว่า สื่อในปัจจุบันปลอดภัยและเหมาะสมกับพวกเขา จากการสำรวจพฤติกรรมการใช้งานของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอาจทำให้เกิดความเสี่ยง ดังนี้ คือ 1) การถูกเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว 2) ถูกกลั่นแกล้ง รังแก หรือถูกก่อกวน 3) ถูกหลอกลวงในสื่อออนไลน์ และ 4) โหลดไวรัสเข้าคอมพิวเตอร์โดยไม่ตั้งใจ สิ่งที่สำคัญคือ มีเด็กที่ถูกคุกคามถึง 55.5% ที่แฝงมาในรูปแบบของการถูกล่วงละเมิดทางเพศออนไลน์ เช่น การชวนพูดคุยเรื่องเพศ การวิพากษ์วิจารณ์รูปร่าง หรือ การขออนุญาตส่วนตัวเกี่ยวกับเพศ อาจลามไปจนถึงการล่อลวงเพื่อทำอนาจารได้

จะดีกว่าไหม หากคุณรู้ทันและสามารถรับมือเพื่อลดความเสี่ยงจากสถานการณ์เหล่านี้

บทที่ 2 ว่าด้วยเรื่อง “สถานการณ์ตัวอย่าง”

การถูกล่วงละเมิดทางเพศออนไลน์เป็นเรื่องที่ต้องระวังเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เนื่องจากความบกพร่องของเด็กอาจทำให้เด็กอ่อนไหวต่อเนื้อหาได้ มาดูสถานการณ์จำลองที่อาจจะเกิดขึ้นกัน

คนแปลกหน้า : สวัสดีครับ น้องชื่ออะไร

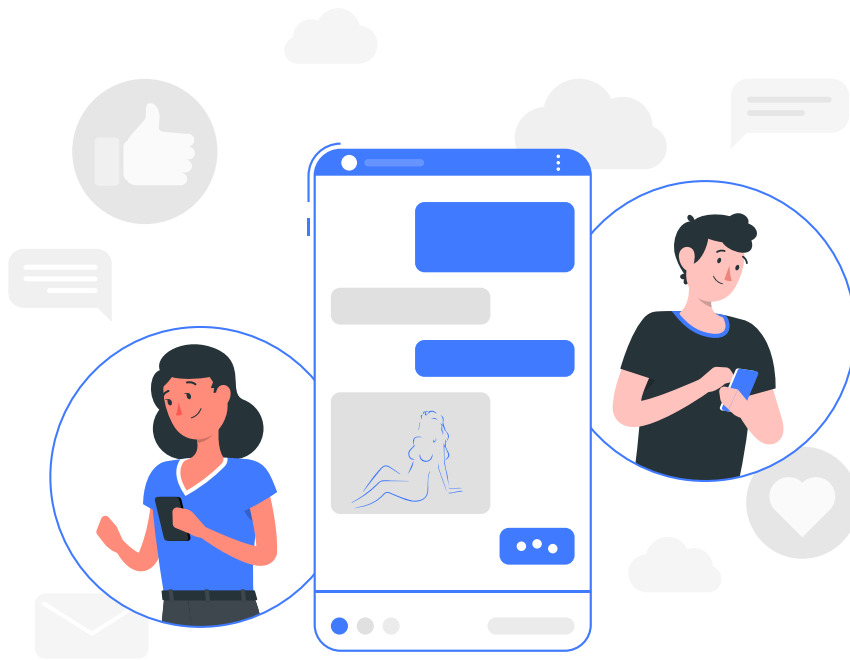
เด็ก : สวัสดีค่ะ A ค่ะ

คนแปลกหน้า : ผิวขาใหม่ถ่ายมาให้ดูหน่อย (ส่งรูปโป๊) สดส่วนเท่าไรครับ หุ่นอิมจัง ..ใหญ่จัง
ขอตมหน่อย

สถานการณ์ตัวอย่าง 1 เข้าข่ายการชวนพูดคุยเรื่องเพศและวิพากษ์วิจารณ์รูปร่าง

แนวทางการป้องกัน สอนให้เด็กสามารถแยกแยะการใช้คำพูดในการสื่อสาร

คนแปลกหน้า : เคยช่วยตัวเองไหม ขอดูหน้าอกหน่อย มีรูปทั้งตัวไหมครับ ชอบแบบไม่ใส่อะไรเลย
มากกว่า วิดีโอคอลคุยกันไหมครับ (กดวิดีโอคอล)

สถานการณ์ตัวอย่าง 2 มีการส่งข้อความภาพหรือคลิปยั่วทางเพศ

แนวทางการป้องกัน สอนให้เด็กรู้จักพื้นที่ส่วนตัวของตัวเอง และไม่เปิดเผยพื้นที่ส่วนตัวของตัวเองให้คนแปลกหน้า

คนแปลกหน้า : จีบนมให้ดูหน่อย แลบลิ้นหน่อย บ้านอยู่แถวไหนอะ ออกมาเจอกันไหม เดี่ยวเลี้ยงไอศกรีม แถมเงินให้ด้วย

สถานการณ์ตัวอย่าง 3 การขอให้แสดงท่าทางยั่วทางเพศและการเสนอให้เงินหรือของขวัญ หากยอมมีเพศสัมพันธ์ด้วย

แนวทางการป้องกัน สอนให้เด็กรู้จักปฏิเสธในสถานการณ์ที่ตนรู้สึกไม่ดีหรือไม่สบายใจ

เด็ก : ไม่ดีกว่าค่ะ (ปิด pop up)

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงสถานการณ์ตัวอย่างที่อาจจะเกิดขึ้นได้กับลูกหลานของคุณ

จะเห็นว่า เหตุการณ์ตัวอย่างเหล่านี้ ตกอยู่ในสถานการณ์ที่อันตรายมาก หากเกิดขึ้นจริงกับลูกหลานของท่าน หากท่านไม่สามารถปกป้องพวกเขาได้

การป้องกันโดยใช้หลัก 3 อยู่ คือ อยู่ที่ 1 อยู่ในสายตา อยู่ที่ 2 อยู่อย่างสอดส่อง หมั่นตรวจสอบ และอยู่ที่ 3 อยู่อย่างเข้าใจ ทั้งสามหลักการนั้น เป็นการเชื่อมโยงถึงกันและกัน เพราะเมื่อท่านสอนให้เขารู้ว่าส่วนไหนของร่างกายที่ไม่ควรให้คนแปลกหน้าเห็น พวกเขาก็จะเข้าใจต่อได้ว่า เมื่อมีการพูดหรือวิจารณ์ถึงอวัยวะส่วนนั้น ๆ ของเขา จะเป็นสัญญาณอันตรายต่อตัวเขาเองและจะทำให้กล้าที่จะพูดปฏิเสธในที่สุด

บทที่ 3 ว่าด้วยเรื่อง “มองให้ขาดผ่านหลัก 3 อยู่”

การได้มีส่วนร่วมในโลกโซเชียลของเด็กพิเศษนั้น จะช่วยให้ได้ฝึกทักษะในการอยู่ร่วมทางสังคม แต่สิ่งที่ยังขาดอยู่คือ ทักษะในการปฏิเสธและการแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง ดังนั้น ลองมาทำความเข้าใจกับ ‘หลัก 3 อยู่’ แบบง่าย ๆ ดังนี้

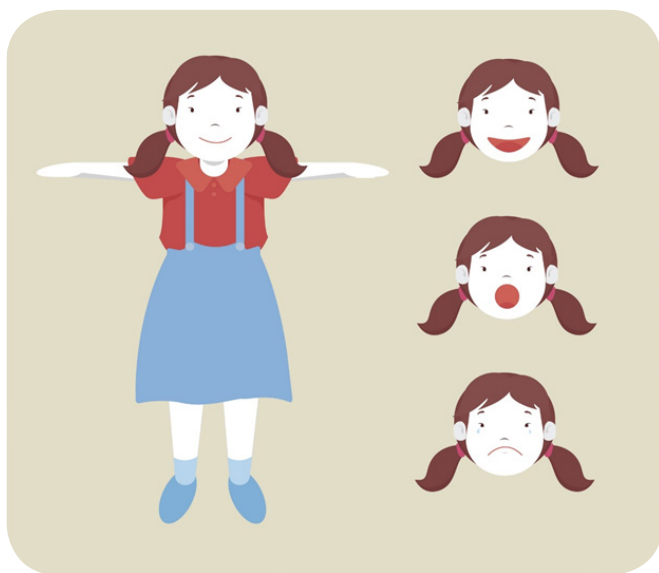
อยู่ที่ 1 “อยู่ในสายตา” พยายามมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่เด็ก ๆ ทำ อย่าปล่อยให้พวกเขารับมือเพียงลำพังกับโลกออนไลน์ หลีกเลี่ยงการตั้งคอมพิวเตอร์ไว้ในห้องส่วนตัว ควรตั้งในห้องนั่งเล่นหรือสถานที่ที่สามารถสังเกตการณ์ได้

อยู่ที่ 2 “อยู่อย่างสอดส่อง” หมั่นสอบประวัติการใช้อินเทอร์เน็ต หากพบว่าเป็นเว็บไซต์ที่เข้าข่ายทางเพศ หรือไม่เหมาะสม ควรเข้าไปลบทิ้ง เพื่อไม่ให้คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่นั้นจดจำและเปิดขึ้นมาอีก

อยู่ที่ 3 “อยู่อย่างเข้าใจ” เข้าใจที่จะเรียนรู้ในความเปลี่ยนแปลงทางเพศของเด็ก ๆ สอนให้รู้จักการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย และพยายามพูดคุยเพื่อให้เกิดความไว้วางใจเมื่ออยู่กับท่าน

อย่าละเลยปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศออนไลน์ สอนให้พวกเขาเรียนรู้ที่จะรับมือกับการถูกคุกคามได้อย่างปลอดภัย เรื่องง่าย ๆ ที่ท่านก็สามารถทำได้

บุคลิกตัวสื่อที่ใช้ในการนำเสนอ

ผลจากการทำโครงการมีผู้เข้าร่วมที่เป็นพ่อแม่ผู้ปกครองจำนวน 21 คน พบว่า ร้อยละ 97 มีความตระหนักถึงความเสี่ยงของการใช้สื่อออนไลน์ในเด็กบกพร่องทางสติปัญญาเพิ่มมากขึ้น และ ร้อยละ 9 มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในเด็กบกพร่องทางสติปัญญาเพิ่มขึ้น

แนวทางปฏิบัติเพื่อบุรณาการการเฝ้าระวังปกป้องคุ้มครองเด็ก และเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์

จากการที่สถาบันราชานุกูลได้จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดทำสื่อเพื่อปกป้องเด็กบกพร่องทางสติปัญญาจากการใช้สื่อออนไลน์ในระยะต่าง ๆ นั้น สถาบันราชานุกูลได้มีรูปการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนการเผยแพร่สื่อเพื่อปกป้องเด็กบกพร่องทางสติปัญญาจากการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อขับเคลื่อนขยายผลไปในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ โดยสถาบันราชานุกูลได้มีรูปแบบการพัฒนากลไกการทำงานออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับผู้ปกครอง

ภายใต้บริบทของความร่วมมือและการกำหนดเป้าหมายร่วมกันของกลุ่มผู้ปกครองผู้บกพร่องทางสติปัญญา ทำให้เกิดกลุ่มผู้ปกครองแกนนำการขับเคลื่อนการเผยแพร่สื่อ เพื่อปกป้องเด็กบกพร่องทางสติปัญญาจากการใช้สื่อออนไลน์ โดยมีแนวทางในการขับเคลื่อน คือ 1) เผยแพร่สื่อแผ่นพับและคลิปวิดีโอผ่านช่องทางการสื่อสารออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก หรือกลุ่มไลน์ ผู้ปกครองในโรงเรียนที่เด็กเข้าเรียนร่วม 2) เผยแพร่สื่อแผ่นพับและคลิปวิดีโอแก่คณะกรรมการโรงเรียนในโรงเรียนที่เด็กเข้าเรียนร่วม และ 3) เผยแพร่สื่อแผ่นพับและคลิปวิดีโอกับกลุ่มผู้ปกครองแกนนำในโรงเรียนที่เด็กเข้าเรียนร่วม

2. ระดับโรงเรียน

สำหรับกลไกการทำงานในระดับโรงเรียนได้ร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 และครูการศึกษาพิเศษในสังกัด โดยขอความร่วมมือในการเผยแพร่สื่อในโรงเรียนที่อยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 ทั้งหมด 116 แห่ง โดยมีแนวทางการขับเคลื่อน คือ 1) จัดโครงการกิจกรรมอบรมเพื่อสร้างความตระหนักในการใช้สื่อออนไลน์ในเด็กบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อสร้างความตระหนักถึงความเสี่ยงในการถูกละเมิดทางเพศให้แก่ นักเรียนครู และผู้ปกครอง 2) จัดเข้าเป็นวาระการประชุมในช่วงการประชุมผู้ปกครองของเด็กพิเศษ 3) จัดการประชุมสายการศึกษาพิเศษ ในช่วงการประชุมผู้ปกครองของเด็กพิเศษ และมีการต่อยอดการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเกิดความตระหนัก แล้วนำหลักการจากคลิปนี้ไปใช้ 4) แจกสื่อโครงการ และกระตุ้นผู้ปกครองให้เกิดความตระหนัก 5) นำเสนอโครงการต่อผู้บริหาร เพื่อเผยแพร่ให้ครูในโรงเรียนต่าง ๆ ในสังกัดให้นำไปใช้ เพื่อให้ผู้ปกครองทำให้เกิดความตระหนัก โดยบูรณาการเข้ากับกิจกรรมต่าง ๆ ของครูที่มีต่อผู้ปกครองและเด็ก เช่น การเยี่ยมบ้าน การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์โรงเรียน การเพิ่มจุดแนะนำเรื่อง

การใช้สื่ออย่างปลอดภัยในห้องแนะแนว รวมถึง การมอบหมายให้ครูแนะแนวนำไปใช้กับเด็กบกพร่อง ทางสติปัญญาในโรงเรียน 6) ศึกษานิเทศก์จัด โครงการประชุมดูแลเด็กอยู่ในระดับเขตการศึกษา โดยเน้นให้ครูได้นำไปใช้ตามช่องทางต่าง ๆ แล้วนำ กรอบแนวทางตามที่ผ่านพบแนะนำไปปฏิบัติไป ต่อยอดให้เกิดผลขึ้นมาจริงจัง 7) จัดทำต้นแบบ ตัวอย่างในการขับเคลื่อนภายในโรงเรียนในสังกัด ของกรุงเทพมหานคร

3. ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

3.1 สมาคมผู้พิการทางสติปัญญาและมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย

ถือเป็นภาคีเครือข่ายสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กบกพร่อง ทางสติปัญญา โดยการส่งเสริม ติดตามและดูแลเด็กบกพร่องทางสติปัญญา สำหรับการขับเคลื่อน โครงการการเผยแพร่สื่อเพื่อปกป้องเด็กบกพร่องทางสติปัญญาในการใช้สื่อออนไลน์ โดยจัดทำจดหมาย ขอความร่วมมือในการเผยแพร่สื่อ โดยมีแนวทางในการขับเคลื่อน

3.2 มูลนิธิเพื่อคนปัญญาอ่อน

ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านกลไกผู้บริหาร เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สื่อแก่ศูนย์ย่อยในสังกัด ทั่วประเทศ 10 ศูนย์ และ 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนปัญญาวิจิตร และทำการติดตามผลของ การใช้สื่อผ่านการประชุมประจำเดือน รวมทั้งจัดประชุมบุคลากรในมูลนิธิเพื่อสร้างความตระหนัก หลังจากบุคลากรรับทราบ จะจัดการประชุมผู้ปกครองเพื่อนำสื่อไปใช้

3.3 สมาคมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาแห่งประเทศไทย

สมาคมฯ นำสื่อไปเผยแพร่เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สื่อแก่ประธานชมรมในสังกัด 105 ชมรม และบูรณาการการสร้าง ความตระหนักในการใช้สื่อออนไลน์ในเด็กบกพร่องทางสติปัญญา เข้ากับกิจกรรมโครงการของสมาคมฯ ทั้งหมด 30 โครงการ 5 ภาคทั่วประเทศ เพื่อสร้างความตระหนัก รั้ว ให้แก่ผู้ปกครอง

ปัจจัยความสำเร็จ : การคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์

ความสำเร็จในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ประกอบด้วย ทีมงานที่มีความตั้งใจและความพร้อมในการทำงาน เพื่อช่วยเหลือเด็กบกพร่องทางสติปัญญาในการใช้สื่อออนไลน์ โดยได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้ปกครองที่แวดล้อมเด็ก ครูการศึกษาพิเศษและศึกษานิเทศก์ในการร่วมกันทำงานเป็นอย่างดี การมีที่ปรึกษาด้านวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมป้องกัน และมีทีมงานเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมป้องกัน ทั้งในรูปแบบของคลิปวิดีโอ แผ่นพับ และโปสเตอร์

ข้อพึงระวัง หรือ ปัญหาอุปสรรค ที่อาจเกิดขึ้นในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์และแนวทางการแก้ไขของกิจกรรมนี้ คือ การนำแนวทางจากสื่อไปใช้กับผู้ปกครองบางคนที่อาจจะไม่ค่อยมีเวลา หรือ ไม่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นได้ ทำให้การเฝ้าระวังถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สื่อออนไลน์ของเด็กเป็นไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร หากมีการติดตามถึงผลของการนำไปใช้อย่างสม่ำเสมอ จะทำให้การเฝ้าระวังความเสี่ยงมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กฎแห่งความสำเร็จที่ค้นพบ

❖❖ การผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมป้องกัน ควรนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนี้ เช่น ครู และผู้ปกครอง ที่แวดล้อมเด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการผลิต จะทำให้สื่อที่ผลิตสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้จริง การสอนเรื่องเพศศึกษา ในเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการสอน และเฝ้าระวังภัยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น หากสามารถสร้างความตระหนักและแนะนำแนวทางการแก้ไขที่ง่ายและใช้ได้จริงจะสามารถลดความเสี่ยงดังกล่าว ที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กได้ ❖❖

รวมทั้งบทบาทของมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.) ต่อการสนับสนุนการขับเคลื่อนของโครงการ คือ ได้เงินทุนสนับสนุน ได้สร้างแรงผลักดันที่ได้สร้างสื่อ และได้ใช้งานอย่างแท้จริง เครือข่ายที่ชัดเจนขึ้น เครือข่ายอื่น ๆ ที่ได้ร่วมงานกัน ข้อมูลฐานได้มาจาก มสช. และทำงานร่วมกับศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ (COPAT) กองคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ในฐานะคนทำงานยังคงทำงานเพื่อเด็กพิเศษ ได้กล่าวทิ้งท้ายว่า “เหนื่อยแต่ทำได้” เพราะทุกปัญหาของเด็กพิเศษ สถาบันฯ (ราชานุกูล) เราช่วยเหลือได้

จังหวัดสมุทรสงคราม :

สภาเด็กและเยาวชนพลังสร้างการเรียนรู้ เท่าทันสื่อออนไลน์

สถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่ : แม้ว่าจะยังไม่รุนแรง แต่ก็ไม่น่าไว้วางใจ

จังหวัดสมุทรสงคราม หรือ **เมืองแม่กลอง** เป็นจังหวัดหนึ่งในภูมิภาคกลางที่มีขนาดเล็กที่สุดของประเทศไทย ทั้งในด้านพื้นที่และจำนวนประชากร กล่าวคือ มีพื้นที่ทั้งจังหวัดเพียง 416.71 ตารางกิโลเมตร และจำนวนประชากรเพียง 193,305 คน อย่างไรก็ตามด้วยความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติจากการตั้งอยู่บริเวณใกล้ปากอ่าวทะเล และเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ทำให้แม่กลองเป็นแหล่งผลิตสินค้าทะเลที่สำคัญ และผลไม้อันลือชื่อ ทั้งมะพร้าว น้ำหอม ส้มโอ และลิ้นจี่ จนในสมัยโบราณได้รับขนานนามว่าเป็น สวนนอก ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณธัญญาหาร รองจากเมืองบางกอกหรือกรุงเทพฯ ที่เป็น สวนใน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญทั้งในเชิงธรรมชาติ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และเชิงประวัติศาสตร์ อันเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ จากองค์ประกอบดังกล่าว ทำให้จังหวัดสมุทรสงครามเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี โดยมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเฉลี่ยต่อประชากรที่ 142,808 บาท หรือ อยู่ลำดับที่ 27 ของประเทศ ขณะที่ด้านการพัฒนาสังคมได้รับการประกาศเป็นจังหวัดที่มีความมั่นคงของมนุษย์สูงเป็นอันดับสองของประเทศไทยในปี 2559 ด้วย (ที่มา : รายงานความมั่นคงของมนุษย์ของประเทศไทย ปี 2559 : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์)

นอกจากความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังที่กล่าวมาแล้ว วิวัฒนาการอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ต่างก็หลอมรวมบรรจบกันเข้าสู่ยุคหลอมรวมสื่อ เหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตและการสื่อสารของประชาชนอย่างมาก ประชาชนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตได้

อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนดูเหมือนจะเป็นกลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต หรือสื่อออนไลน์มากที่สุด ซึ่งผลจากการสำรวจเด็กไทยกับภัยออนไลน์ ของมูลนิธิอินเทอร์เน็ตรวมพัฒนาไทย ในปี 2561 พบว่าเยาวชนไทยใหญ่ส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน โดยส่วนใหญ่ใช้เพื่อพักผ่อนหรือเพื่อความบันเทิง เช่น ดูหนัง ฟังเพลง และเล่นเกมมากที่สุด รองลงมาคือ ใช้ติดต่อสื่อสารกับเพื่อนฝูงหรือญาติมิตร และสุดท้ายใช้เพื่อการเรียนหรือการทำงาน ทั้งนี้ ภาพรวมความคิดเห็นเยาวชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่าอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ แต่ก็มีภัยจากการใช้สื่อออนไลน์แฝงอยู่ แต่พวกเขาคิดว่าสามารถแก้ไขปัญหาหรือจัดการตนเองได้ อย่างไรก็ตามในโลกแห่งความเป็นจริงกลับพบว่า มีเด็กและเยาวชนไทยที่เผชิญภัยจากการใช้สื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย

และส่วนหนึ่งก็ไม่สามารถปกป้องหรือแก้ไขปัญหาดตนเองได้ เพราะขาดความรู้เท่าทัน จนนำมาซึ่งโศกนาฏกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เป็นข่าวให้สังคมได้รับรู้กันอยู่บ่อย ๆ สำหรับพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม แม้จะเป็นจังหวัดเล็ก ๆ แต่สถานการณ์ปัญหาจากการใช้สื่อออนไลน์ ที่เด็กและเยาวชนในพื้นที่พบก็ไม่แตกต่างจากภาพรวมของประเทศเช่นกัน โดยรูปแบบของภัยที่พบมากที่สุด คือ เรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางออนไลน์ในลักษณะต่าง ๆ ส่วนเรื่องการพนันและเกมออนไลน์มีอยู่บ้างแต่ไม่รุนแรงมากนัก เนื่องจากผู้ปกครองและหน่วยงานในพื้นที่คอยเฝ้าระวังดูแลอยู่ แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่สามารถละเลยได้เพราะเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์สื่อสารที่เป็นสมาร์ทโฟน และ แท็บเล็ต ซึ่งสามารถเข้าถึง หรือ ถูกหลอกลวงไปอยู่ในวงจรความเสี่ยงการพนันออนไลน์นี้ได้ง่ายดาย

สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนงานสิทธิเด็กอย่างเป็นทางการได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภัยจากการใช้สื่อออนไลน์ จึงได้ร่วมมือกับมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ศูนย์ประสานงานการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ (หรือ ศูนย์ COPAT : Child Online Protection Action Thailand) และสำนักกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ดำเนินงานโครงการผลิตสื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันรู้เท่าทันสื่อในยุคดิจิทัลขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ

- 1 เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนและเครือข่ายให้มีความตระหนักรู้ เข้าใจ เท่าทัน และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย
- 2 เพื่อสร้างความรู้และความตระหนักแก่สาธารณะ และผู้ที่แวดล้อมเด็กและเยาวชนในเรื่องการรู้และเท่าทัน และร่วมพัฒนาเทคโนโลยีในการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์

วิธีการสร้างความรู้และความตระหนัก : ค่ายเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความรู้เท่าทันการใช้สื่อออนไลน์

ในการดำเนินงานโครงการครั้งนี้ สภาเด็กฯ ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักที่ร่วมโครงการไว้จำนวน 50 คน โดยเน้นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีโอกาสหรือเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงจากการใช้สื่อออนไลน์ผ่านอุปกรณ์สื่อสารประเภทสมาร์ทโฟน หรือ แท็บเล็ต ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนท้ายหาด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 44 คน ที่เหลือเป็นเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่ คุณครู และเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการในพื้นที่ ส่วนกลุ่มเป้าหมายรองคือหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีบทบาทด้านการเสริมสร้างศักยภาพและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา ซึ่งภาคีเหล่านี้นอกจากจะช่วยสนับสนุนการดำเนินการโครงการในระยะแรกแล้ว ยังร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนฯ เป็นกลไกขับเคลื่อนขยายผลการดำเนินงานสร้างความรู้และเท่าทันสื่อออนไลน์ในอนาคตต่อไปด้วย

เนื่องจากระยะเวลาการดำเนินงานโครงการค่อนข้างสั้น คือประมาณ 4 เดือน (ธันวาคม 2562 - มีนาคม 2563) ดังนั้นสภาเด็กและเยาวชนฯ จึงเลือกวิธีการส่งเสริมความรู้ตามที่หน่วยงานตนเองมีความถนัด คือการจัดกิจกรรมค่ายส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชน โดยแบ่งช่วงระยะเวลาการดำเนินงานเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงแรก เป็นการเตรียมการ โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการผลิตสื่อเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันรู้เท่าทันสื่อในยุคดิจิทัล จังหวัดสมุทรสงคราม และประสานหน่วยงานราชการที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย มาร่วมประชุมรับฟังข้อมูลโครงการ ขอความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงาน ตลอดจนเตรียมการจัดค่ายส่งเสริมการเรียนรู้

ช่วงที่สอง เป็นการจัดกิจกรรมค่ายส่งเสริมการเรียนรู้ผลิตสื่อสร้างความตระหนักรู้เรื่องการใช้เท่าทันสื่อดิจิทัล และการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งมีเนื้อหาที่สำคัญ คือ

- ☞ การบรรยายให้ความรู้หัวข้อ **“การรู้เท่าทันสื่อบนโลกออนไลน์”** เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับความรู้เท่าทันการใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์ และมีองค์ความรู้ทักษะที่สามารถจัดการปัญหาและปกป้องคุ้มครองตนเอง รวมถึงไม่เป็นผู้ที่ไปละเมิดผู้อื่นทางโลกออนไลน์ด้วย
- ☞ กิจกรรมกระบวนการกลุ่มสร้างสรรค์การเรียนรู้ผลิตสื่อที่ปลอดภัย ได้แก่ การเรียนรู้การผลิตสื่อเบื้องต้น ทั้งการออกแบบ เขียนบท ถ่ายทำ และตัดต่อบนโทรศัพท์มือถือ จากวิทยากรผู้มีความรู้และความสามารถของจังหวัดสมุทรสงคราม
- ☞ กิจกรรมสร้างและขยายเครือข่ายแกนนำ เป็นกิจกรรมกลุ่ม เพื่อระดมความคิดเห็นแนวทางการสร้างและขยายแกนนำเครือข่ายสภาเด็กและเยาวชนฯ เพื่อสร้างความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์
- ☞ กิจกรรมนำเสนอผลงานการผลิตสื่อ โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละกลุ่มได้นำเสนอผลงานของกลุ่มตนเอง ผ่านเวทีประกวดคลิปวีดีโอที่แต่ละกลุ่มได้ผลิตขึ้น โดยมีกรรมการผู้มีความรู้ด้านการผลิตสื่อ เช่น ผู้แทนองค์การบริหารตำบลแหลมใหญ่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตหนังสือสั้นในนามกลุ่มแหลมใหญ่ฟิล์ม มาร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์และให้ข้อเสนอแนะผลงานการผลิตสื่อของน้อง ๆ

ช่วงที่สาม เป็นกิจกรรมถอดบทเรียนการดำเนินงาน เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มาร่วมสรุปบทเรียนการดำเนินงานโครงการทั้งในด้านผลสำเร็จ ข้อจำกัด หรือปัญหาที่ค้นพบ วิธีการแก้ไขปัญหา บทเรียนที่สำคัญ รวมถึงร่วมจัดทำแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมความรู้ และแนวทางการขยายผลการดำเนินงานโครงการในอนาคตด้วย

ภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินงาน : เน้นหน่วยงานราชการ ในพื้นที่เพื่อสร้างความต่อเนื่องและยั่งยืน

หน่วยงานภาคีหลักที่ร่วมดำเนินงานโครงการของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสงครามครั้งนี้ คือ

- ๘ บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการสภาเด็กและเยาวชนทุกระดับในจังหวัดสมุทรสงคราม รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชน และระบบคุ้มครองเด็กในชุมชน เนื่องจากเป็นครั้งแรกของสภาเด็กและเยาวชนฯ ที่ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโครงการจากหน่วยงานภายนอก บ้านพักเด็กและครอบครัว จึงได้เข้ามา มีบทบาทเป็นที่เล็งสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ ทั้งการออกแบบพัฒนาโครงการ การวางแผนกิจกรรม และช่วยประสานงานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่
- ๘ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสนับสนุนข้อมูลและความรู้แก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย เพื่อไม่ให้เกิดการเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรม ซึ่งในโครงการครั้งนี้ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้เข้ามามีบทบาทสนับสนุนด้านออกแบบกิจกรรม และสนับสนุนข้อมูลการดำเนินงานโครงการ
- ๘ องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมใหญ่ ตำบลแหลมใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งนอกจากจะดูแลคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแล้ว ยังเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบหนังสือ โดยมีทีมงานผลิตหนังสือ ชื่อว่า “แหลมใหญ่ฟิล์ม” ซึ่งมีชื่อเสียงในด้านการผลิตหนังสือและมีผลงานส่งเข้าแข่งประกวดในเวทีระดับต่าง ๆ จนได้รับรางวัลมาโดยตลอด สำหรับการดำเนินงานโครงการครั้งนี้ ทางทีมงานได้มาร่วมให้ความรู้และข้อเสนอแนะในการผลิตสื่อแก่เด็กและเยาวชนที่ร่วมโครงการ
- ๘ สถานศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนท้ายหาด ตำบลท้ายหาด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลางระดับมัธยมศึกษาประจำตำบลแห่งแรกของจังหวัดสมุทรสงคราม มีบทบาทหน้าที่ให้การศึกษาและความรู้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกหลานเกษตรกร และชาวประมง ซึ่งในการดำเนินโครงการครั้งนี้ ทางโรงเรียนท้ายหาดได้ให้ความอนุเคราะห์ส่งเด็กนักเรียนและคุณครูมาร่วมกิจกรรมในฐานะกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานราชการในพื้นที่ หน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายสภาเด็กและเยาวชนจากส่วนกลาง มาร่วมกิจกรรมและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการของสภาเด็กฯ ในครั้งนี้ด้วย

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ : ร่วมสนับสนุนข้อมูลวิชาการ และติดตามทุนเสริม

ช่วงก่อนหน้าประมาณ 3 ปีที่ผ่านมา มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ได้ร่วมงานกับเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ดำเนินงานโครงการป้องกันคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากภัยการพนันออนไลน์ จึงมีข้อมูลพื้นฐานและประสบการณ์ขับเคลื่อนงานในพื้นที่อยู่บ้าง สำหรับดำเนินงานโครงการผลิตสื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันรู้เท่าทันสื่อในยุคดิจิทัล ของสภาเด็กและเยาวชนสมุทรสงครามครั้งนี้ นอกจากทำหน้าที่ช่วยประสานด้านทรัพยากรแล้ว มูลนิธิฯ ยังได้มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านข้อมูลวิชาการเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ และติดตามทุนเสริมให้ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้

แก่คณะทำงานโครงการ ซึ่งถือเป็นหัวใจที่สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการให้ประสบความสำเร็จ ซึ่ง นายปริญญา วอกอง ประธานคณะทำงานโครงการ มีข้อเสนอว่า “ในอนาคตหากมีการขยายผลการดำเนินงานโครงการลักษณะเช่นนี้ต่อไป สภาเด็กและเยาวชนฯ และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ยังมีความต้องการให้มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติมาช่วยสนับสนุนด้านวิชาการ และข้อมูลสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในพื้นที่อาจมีไม่ครบถ้วน รวมถึงช่วยพัฒนาเทคโนโลยีพื้นที่ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศต่อไป”

ความสำเร็จและปัจจัยที่ความสำเร็จ : เน้นกระบวนการทำงานพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยเด็กและเยาวชน

ถึงแม้ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการจะค่อนข้างสั้น แต่ได้ก่อให้เกิดผลงานที่เป็นรูปธรรมหลายประการ ได้แก่

1 ด้านการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ร่วมโครงการมีความรู้และทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เบื้องต้น สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้แก้ไขปัญหาจากการใช้สื่อออนไลน์ของตนเองและแนะนำเพื่อน ๆ ได้ระดับหนึ่ง รวมถึงสามารถผลิตสื่อที่เป็นคลิปสั้น วรรณคดีความรู้เท่าทันสื่อผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้

2 ด้านการผลิตสื่อ คณะทำงานโครงการได้กำหนดกรอบเนื้อหาสำหรับการผลิตสื่อวรรณคดีไว้ 2 ประเด็น คือ (1) **ชีวิตติดโซเชียลเสี่ยงติดโรคนอนไลน์** ซึ่งมุ่งเน้นสร้างความรู้ความตระหนักแก่เด็กและเยาวชนต่อผลกระทบติดเล่นโซเชียลมีเดียบนโลกออนไลน์ และ (2) **STOP Bullying : เลวไว้แล้วไม่รังแกกัน** ที่มุ่งเน้นสร้างความรู้ความตระหนักแก่เด็กและเยาวชนถึงผลกระทบจากการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ ซึ่งเด็กและเยาวชนที่ร่วมโครงการสามารถผลิตสื่อเป็นคลิปสั้นความยาว 5-7 นาที ได้จำนวน 5 ชิ้น โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่สะท้อนปัญหาภัยออนไลน์ที่น้อง ๆ พบในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งผลงานสื่อเหล่านี้ได้ถูกนำไปเผยแพร่บนเว็บไซต์เกิดมาเป็นเด็กกิจกรรม เว็บไซต์สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสงคราม และ Facebook บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดสมุทรสงครามแล้ว

3 ด้านภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินงาน เกิดเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งจากหน่วยงานภาคีหลักที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการโดยตรง ได้แก่ สภาเด็กและเยาวชนฯ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาร่วมให้ความรู้ และโรงเรียนท้ายหาด ที่นำนักเรียนมาร่วมโครงการ ส่วนหน่วยงานอื่น ๆ ที่เป็นภาคีสนับสนุน ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในระดับจังหวัดและพื้นที่ และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ในรอบนี้ยังอาจไม่ได้มีบทบาทส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานมากนัก แต่ก็มีศักยภาพที่จะช่วยสนับสนุนการขยายผลโครงการได้ในอนาคต

4 ด้านกลไกปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนระดับพื้นที่ ผลลัพธ์จากการดำเนินงานโครงการที่สำคัญคือ ความร่วมมือระหว่างสภาเด็กและเยาวชนฯ กับหน่วยงานราชการภาคีหลัก ทำให้เกิดกลไกระดับพื้นที่ร่วมปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ขึ้นมา ซึ่งนอกจากช่วยสนับสนุน

งานโครงการที่ผ่านมาแล้ว ยังมีแผนงานความร่วมมือขับเคลื่อนขยายผลต่อ โดยการผลักดันประเด็นการพัฒนาปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ ไปบรรจุอยู่ในแผนงานพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนของจังหวัดสมุทรสงครามในปีงบประมาณหน้า เพื่อสร้างความต่อเนื่องและสามารถขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีผลทำให้การดำเนินงานโครงการของสภาเด็กและเยาวชนฯ ประสบความสำเร็จที่สำคัญ คือ

- ๑. **การเลือกกลุ่มเป้าหมายการดำเนินงานโครงการที่เหมาะสม** ทั้งกลุ่มเป้าหมายหลัก ซึ่งได้แก่ นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงจากภัยออนไลน์ และมีประสบการณ์ตรงจากในเรื่องนี้ กับกลุ่มเป้าหมายรอง ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการในพื้นที่ที่มาสนับสนุนการดำเนินงานโครงการและร่วมเป็นกลไกขยายผลในอนาคต
- ๒. **มีกระบวนการส่งเสริมความรู้ที่ดี** โดยนำความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนฯ เรื่องการจัดค่ายเด็กและเยาวชนมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้ไม่เคร่งเครียด และมีความสนุกสนานแทรกอยู่เป็นระยะอย่างเหมาะสม
- ๓. **มีทีมงานที่ดี** แม้จะมีประสบการณ์ดำเนินงานโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกค่อนข้างน้อย แต่คณะทำงานของสภาเด็กและเยาวชนฯ ก็มีความมุ่งมั่นและร่วมมือกันในการขับเคลื่อนโครงการนี้ให้ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย รวมถึงเป็นใช้โครงการนี้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ฝึกฝนสร้างประสบการณ์สร้างทีมงานที่ดีเพื่อปฏิบัติงานอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต
- ๔. **มีกระบวนการจัดการที่ดี** ทั้งในด้านการทำความเข้าใจกับรายละเอียดโครงการ การวางแผนงาน การมอบหมายภารกิจทีมงานอย่างเหมาะสม การตัดสินใจแก้ไขปัญหา และการสื่อสารที่ดีสม่ำเสมอทั้งระหว่างภายในทีมงานและกับหน่วยงานภาคีที่มาร่วมงาน
- ๕. **มีผู้ใหญ่ใจดีสนับสนุน** หน่วยงานภาคีหลักที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนงานและหน่วยงานภาครัฐอง ทั้งสองส่วนได้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชนฯ เสมอ ทำให้คณะทำงานมีความเชื่อมั่นและสามารถขับเคลื่อนงานบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

ความท้าทายและปัญหาที่ค้นพบ : ปัญหาไม้ไผ่พุ่งชน

ดังที่กล่าวไว้แล้วว่า การดำเนินงานโครงการครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกที่สภาเด็กและเยาวชนฯ ได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก จึงถือเป็นความท้าทายที่สำคัญที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายและข้อตกลงที่มีอยู่ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาโครงการที่ค่อนข้างสั้นทำให้มีเวลาเตรียมงานน้อยลง ประกอบกับในช่วงเวลาปลายปีถึงต้นปีใหม่ 2563 ที่ผ่านมา หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายต่างมีภารกิจงานค่อนข้างมาก เพราะเป็นช่วงเทศกาลที่สำคัญของจังหวัด ทำให้มีเวลาสนับสนุน

การจัดกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนฯ น้อยลง ซึ่งทางสภาเด็กและเยาวชนฯ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยการแต่งตั้งคณะทำงานโครงการซึ่งประกอบด้วยสมาชิก และผู้แทนหน่วยงานสนับสนุนมาช่วยขับเคลื่อนโครงการ มีการวางแผนงานและแบ่งความรับผิดชอบทีมงานอย่างชัดเจน รวมถึงการประชุมหารือแนวทางการดำเนินงานกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อสื่อสารข้อมูลระหว่างกัน เหล่านี้จึงทำให้สามารถคลี่คลายแก้ไขปัญหาลดข้อจำกัดต่าง ๆ ลงไปได้ และทำให้การดำเนินงานโครงการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวทางและวิธีการขยายผล : เน้นบูรณาการสู่แผนปฏิบัติงานปกติของสภาเด็กและเยาวชน

จากความสำเร็จและประสบการณ์ทำงานที่สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสงครามได้รับจากดำเนินงานโครงการ ทำให้คณะทำงานโครงการ และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มีแผนจะขยายผลการดำเนินงานต่อ โดยจะบรรจุแผนกิจกรรมพัฒนาโลกปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ไว้ในแผนงาน และแผนงบประมาณพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสงครามในปีงบประมาณหน้า ซึ่งจะมีผลให้การดำเนินงานโครงการมีความต่อเนื่องและยั่งยืน โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานเบื้องต้นไว้ ดังนี้

- 🕒 กลุ่มเป้าหมาย** ในส่วนกลุ่มเป้าหมายหลักของการดำเนินงาน ยังคงเน้นกลุ่มนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเช่นเดิม เพราะถือเป็นเด็กและเยาวชนกลุ่มใหญ่ที่มีความเสี่ยงจากการใช้สื่อออนไลน์มากที่สุด ส่วนกลุ่มเป้าหมายรอง คือ กลุ่มผู้ที่แวดล้อมเด็กและเยาวชน เช่น คุณครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน และสื่อมวลชนในพื้นที่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและร่วมปกป้องคุ้มครองบุตรหลานจากภัยออนไลน์
- 🕒 พื้นที่การดำเนินงาน** จะมีการขยายพื้นที่การดำเนินงานให้ครอบคลุมทั้ง 3 อำเภอของจังหวัดสมุทรสงคราม คือ อำเภอเมือง อำเภอบางคนที และ อำเภออัมพวา
- 🕒 กิจกรรมส่งเสริมความรู้** ยังคงเน้นกิจกรรมส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ แต่การผลิตสื่อรณรงค์จะมีการพัฒนายกระดับความรู้และทักษะจากการผลิตคลิปสั้น ไปสู่การผลิตหนังสือ ซึ่งได้มีการประสานงานกับทางทีมงานแหลมใหญ่ฟิล์ม และองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมใหญ่มาร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้ โดยรูปแบบกิจกรรมอาจเป็นทั้งค่ายส่งเสริมความรู้ และการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งจะมีการพิจารณาตามความเหมาะสมของสถานการณ์ตามลำดับต่อไป
- 🕒 ภาครัฐร่วมดำเนินงาน** จะมีการขยายภาคีหลักที่จะเป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน จากเดิม คือ บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาในพื้นที่ ไปสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ให้ครอบคลุมการดำเนินงานในทุกด้าน ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จะมาช่วยให้ความรู้ด้านผลกระทบด้านสุขภาพอนามัยจากใช้สื่อออนไลน์ ทั้งการติตโซเชียลมีเดีย ติตเกม และการพนันออนไลน์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่อาจมาช่วยสนับสนุนด้านทรัพยากรการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์รณรงค์ และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดที่มาช่วยสนับสนุนข้อมูลวิชาการและการประสานงานกับสถานศึกษาในพื้นที่ เป็นต้น รวมถึงจะขอรับการสนับสนุนจากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ช่วยสนับสนุนข้อมูลวิชาการและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนกลางมาร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชนฯ ด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ : หนทางยังอยู่อีกไกล

ต้องใช้บทเรียนนำทาง

การดำเนินงานโครงการผลิตสื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันรู้เท่าทันสื่อในยุคดิจิทัล ของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสงครามครั้งนี้ ถึงแม้จะเป็นโครงการนำร่องเล็ก ๆ แต่ก็ประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ เพราะเป็นกิจกรรมที่สร้างให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ และมีความเท่าทันการใช้สื่อออนไลน์ รวมทั้งได้ฝึกทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และกล้าแสดงออกทางความคิดผ่านการผลิตสื่อรณรงค์ นอกจากนี้ยังเป็นการจุดประกายให้เครือข่ายเด็กและเยาวชน ตลอดจนหน่วยงานราชการภายในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของภัยจากการใช้สื่อออนไลน์ ร่วมเฝ้าระวังและหาทางคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนจากภัยดังกล่าว ดังนั้นจึงควรมีการสนับสนุนให้มีดำเนินการโครงการลักษณะนี้ต่อไปในหลาย ๆ พื้นที่ เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันทั้งการสื่อสาร การศึกษา และการจัดการป้องกันตนเองเมื่อประสบปัญหา รวมถึงสามารถเผยแพร่ความรู้แก่เพื่อน ๆ ครอบครัว หรือคนใกล้ชิดให้มีความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ต่อไป

อย่างไรก็ตามบทเรียนสำคัญบางประการที่สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสงครามค้นพบ และอยากสื่อสารแลกเปลี่ยนกับภาคีเครือข่าย คือ การจัดกิจกรรมให้ความรู้ ในลักษณะนี้จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับสถานการณ์ และบริบทกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน กล่าวคือ ในด้านกลุ่มเป้าหมายควรเป็นเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงจากการใช้สื่อออนไลน์ มีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต หรือ อุปกรณ์สื่อสารได้ดีในระดับหนึ่ง ที่สำคัญการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ไม่ควรมีผู้เข้าร่วมจำนวนมากเกินไป เพราะอาจไม่สามารถดูแลคุณภาพการให้ความรู้ได้อย่างทั่วถึง ด้านกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ไม่ควรเน้นเนื้อหาวิชาการผ่านการบรรยายเป็นหลัก แต่ควรมีรูปแบบการนำเสนอความรู้ที่น่าสนใจ รวมถึงจะต้องเป็นกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสแสดงออกความคิดสร้างสรรค์ และมีการฝึกปฏิบัติจากโจทย์ข้อมูลสถานการณ์หรือประสบการณ์จริงที่พบ รวมถึงควรแบ่งผู้เข้าร่วมเป็นกลุ่มย่อย ๆ และ จัดพี่เลี้ยงที่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาคอยดูแลให้คำแนะนำด้วย สุดท้ายด้านอุปกรณ์การอบรมให้ความรู้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีเรื่องเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงต้องมีการตรวจสอบความพร้อมด้านอุปกรณ์สื่อสารของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม และจัดกิจกรรมเรียนรู้ให้สอดคล้องกับอุปกรณ์ที่กลุ่มเป้าหมายใช้อยู่ เช่น เน้นการผลิตสื่อผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ไม่ใช่บนเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น หรือถ้าจำเป็น ควรมีการจัดเตรียมอุปกรณ์สำรองไว้ให้ยืมสำหรับการฝึกปฏิบัติเรียนรู้ด้วยจะเป็นการดี

นครนายก :

ประสานกลไกจังหวัดและบูรณาการภาคีเครือข่าย

ป้องกันเด็กเยาวชนจากภัยสื่อออนไลน์

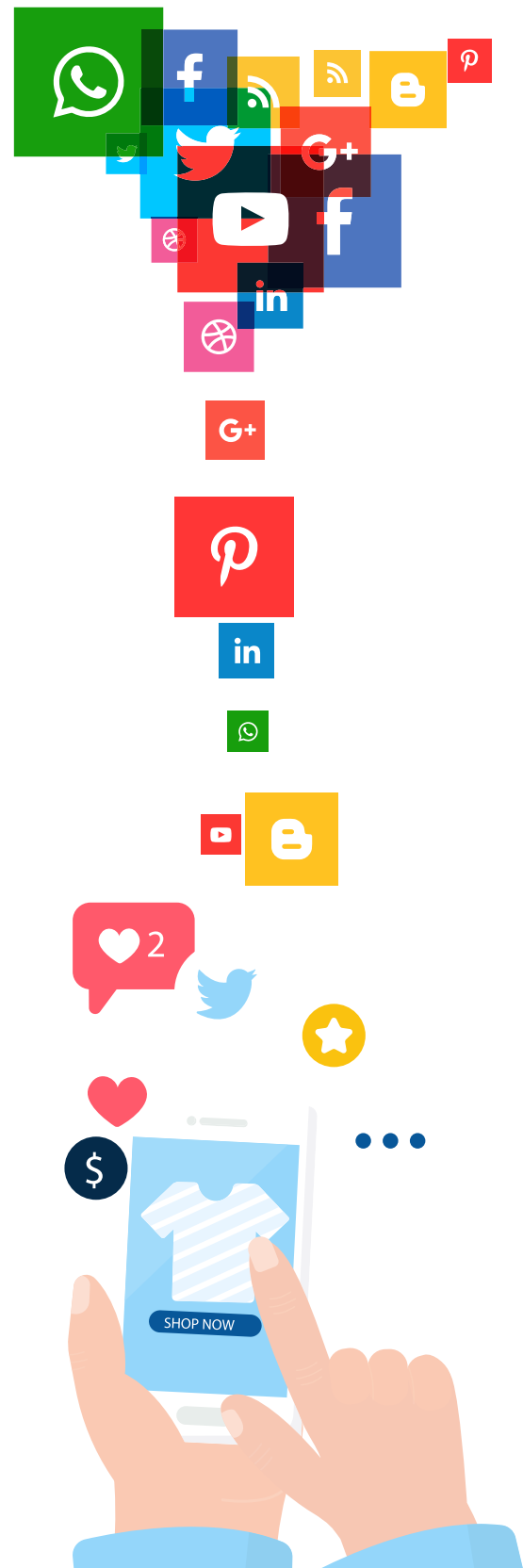

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตกับพฤติกรรมเด็กและเยาวชน

การใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อออนไลน์เข้ามามีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา สิ่งจำเป็นคือจะทำอย่างไรให้การเสพสื่อเหล่านี้ให้เกิดความรู้เท่าทัน

พฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตของคนไทย มีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยนานขึ้นเป็น 10 ชั่วโมง 5 นาที ต่อวัน เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ถึง 3 ชั่วโมง 41 นาที ต่อวัน ซึ่งเด็กรุ่นใหม่หรือกลุ่ม Gen Y ถือเป็นแชมป์การใช้งานอินเทอร์เน็ตสูงสุด ติดต่อกันมาถึงปีที่ 4 (ข้อมูลจากกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 2561)

การขยายตัวของสื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคสื่อของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กลุ่มเด็กและเยาวชนถือเป็นหนึ่งในกลุ่มที่ใช้ อินเทอร์เน็ตเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ หากเด็ก และเยาวชนใช้สื่ออินเทอร์เน็ตไปในทางที่ไม่เหมาะสม อินเทอร์เน็ตจะกลับกลายเป็นช่องทางของปัญหาอย่างหนึ่ง ต่อกระบวนการเรียนรู้โดยที่เด็กไม่รู้ตัว จากข้อมูลของกรม สุขภาพจิต (2561) พบว่า ปัญหาจิตเวชเด็กและวัยรุ่นที่พบบ่อย ในอายุระหว่าง 6-18 ปี มีความสัมพันธ์กับชนิดของเกม ประเภทที่มีการต่อสู้ทางออนไลน์แบบมีผู้ลงแข่งเป็นทีมเป็นหลัก และเกิดโรคร่วมทางจิตเวช เช่น โรคสมาธิสั้น วิตกกังวล ซึมเศร้า อารมณ์แปรปรวน โรคติดสารเสพติด โรคจิต และ โรคลมชัก โดยเฉพาะเด็กและวัยรุ่นจะใช้เวลาเล่นเกมนาน 5 ชั่วโมง ต่อวัน และเล่นเกมแข่งขันต่อสู้ออนไลน์ 1-4 เกม สลับกันไป ซึ่งเกินระดับความปลอดภัยในการเล่น 9 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ เด็กมักแสดงอาการหงุดหงิด ก้าวร้าว เมื่อให้เลิกเล่น และมักไม่ทำหน้าที่ตามความรับผิดชอบของตนเอง ก่อให้เกิด ผลกระทบตามมา ได้แก่ ปัญหาการเรียน สอบตก ไม่ยอมไป โรงเรียน เรียนช้าขั้นหรือเรียนไม่จบ จากการเรียนนานเกิน 4 ชั่วโมง ต่อวันขึ้นไป และนำมาซึ่งปัญหาพฤติกรรมอื่นติดตามมา เช่น ปัญหาการเงิน การซื้อขายและการพนัน พฤติกรรมก้าวร้าว ทางวาจา เช่น การด่าทอด้วยภาษาหยาบคาย พฤติกรรม ก้าวร้าวทางกาย เช่น การทุบตีคนอื่น อาละวาดทำลายของ คุกคามคนใกล้ชิด รังแกกันทางสื่อสังคมออนไลน์ ใช้สารเสพติด ฆ่าตัวตาย พฤติกรรมกระทำความผิด ลักขโมยเงิน และ ย่องเบา เพื่อให้ได้สมาร์ทโฟน การข่มขู่เพื่อให้ได้เงินและ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในวัยรุ่น นอกจากนี้ ยังมีการใช้สื่อ อินเทอร์เน็ตในการเสฟเว็บลามกที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศ เช่นกัน ทำให้เกิดความอยากรู้อยากลอง และพฤติกรรมเลียน แบบ ในช่วงความเป็นเด็กและเยาวชนจะก่อให้เกิดปัญหา ติดตามมา เช่น การรุมโทรมหรือการข่มขืน จนเป็นเหตุให้ ถูกจับดำเนินคดี และเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในที่สุด

สุภาภรณ์ ชมชัย ผู้อำนวยการสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครนายก กล่าวว่า

จังหวัดนครนายกได้วิเคราะห์ปัญหาภัยจากออนไลน์ของเด็กเยาวชน คือ การถูกรังแกทางออนไลน์และถูกติดตามคุกคามทางออนไลน์ การถูกติดต่อสื่อสารเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสม การเล่นเกมออนไลน์ เสพติดเกมและอินเทอร์เน็ต การใช้สื่อโดยที่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ และเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวจนอาจเกิดอันตราย จากนั้นจึงได้กำหนดเป็นข้อบ่งชี้ปัญหา เพื่อจะได้นำไปวางแผนกิจกรรม โดยให้ความสำคัญกับประเด็นการถูกรังแกทางออนไลน์เป็นเนื้อหา ซึ่งเป็นประเด็นที่เด็กเยาวชนมีประสบการณ์ตรงจากกลุ่มเพื่อนของตนเอง

ผู้อำนวยการสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครนายก กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า

พื้นที่การดำเนินการโครงการในจังหวัดนครนายกถือเป็นจังหวัดขนาดเล็กประกอบไปด้วย 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครนายก บ้านนา ปากพลี และองครักษ์ ซึ่งมีพื้นที่ไม่กว้างขวางนัก มีการเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีไม่สูง เมื่อเทียบกับจังหวัดขนาดใหญ่ จึงทำให้งานการเฝ้าระวังเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ภายในพื้นที่ยังไม่มีมีการดำเนินงาน จึงใช้วิธีการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่ร่วมกับกลุ่มเด็กและเยาวชน หลังจากนั้นจึงได้นำสถิติการสำรวจสภาพปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ในระดับประเทศ นำมาวิเคราะห์ร่วมกันและได้นำมาเป็นแผนในการดำเนินงานเชิงรุก โดยเน้นการป้องกันและงานด้านการเฝ้าระวังปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและแผนการดำเนินงานของโครงการ

กลุ่มเป้าหมายต้อง**ตอบโจทย์การป้องกันเด็กเยาวชน** จากสื่อออนไลน์

การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานโครงการและเป็นแกนนำในการร่วมผลักดันงานโครงการ ถือเป็นหัวใจที่สำคัญ กลุ่มเป้าหมายที่ขับเคลื่อนงาน จะต้องเป็นเครือข่ายที่ต้องตอบโจทย์ มีความหลากหลาย และมีทรัพยากรที่สนับสนุนการขับเคลื่อนงาน เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายรองที่เป็นผู้ได้รับผลลัพธ์จากการดำเนินกิจกรรม

ในการดำเนินงานของสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดนครนายก ได้พิจารณาคัดเลือกเครือข่ายในการเข้าร่วมโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายเครือข่ายในการร่วมกันปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ โดยมีการขยายเครือข่ายทั้งในด้านนโยบายของหน่วยงาน และขยายด้านประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ต่าง ๆ

การคัดเลือกกลุ่มเครือข่ายในการขับเคลื่อนโครงการ จึงคัดสรรหน่วยงานราชการที่ดำเนินการเกี่ยวกับแผนงานและนโยบาย เพื่อให้สามารถบรรจุโครงการที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ หรือ ตระหนักให้เห็นถึงปัญหาของสื่อออนไลน์ให้อยู่ในแผนดำเนินงานตามปีงบประมาณของแต่ละหน่วยงาน เช่น สำนักงานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการในเชิงนโยบายและให้ส่วนงานในสังกัดลงพื้นที่ปฏิบัติการต่อเนื่องได้ อันเป็นการขยายเครือข่ายในชั้นถัดไป ทั้งยังสามารถบรรจุในแผนงานในระดับจังหวัด ซึ่งอาจจะทำให้เกิดเป็นงานขับเคลื่อนที่ชัดเจนโดยหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การดูแลของจังหวัด นอกเหนือจากหน่วยงานที่สถานพินิจฯ ได้เชิญเข้าร่วมเป็นเครือข่าย จะได้รับนโยบายจากจังหวัดในการขับเคลื่อนต่อ ซึ่งเป็นการขยายเครือข่ายในวงกว้างและมีความหลากหลาย

ผู้อำนวยการสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครนายก กล่าวเสริมอีกว่า

❗❗ **การขยายเครือข่ายประชาสัมพันธ์ในด้านองค์ความรู้ สถานพินิจฯ ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายและทั่วถึงทั้งจังหวัดได้ จึงเลือกใช้วิธีการจัดแกนนำในการประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ต่อจากหลากหลายเครือข่าย ใช้หลักการ “มอบหนึ่งได้ถึงร้อย” หมายถึงการอบรมแกนนำเพียงคนเดียว สามารถนำไปขยายต่อให้กลุ่มเป้าหมายรองๆ อื่น ๆ ได้อีกจำนวนหลักร้อย** ❗❗

ในการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้เท่าทันสื่อ สถานพินิจฯ ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายร่วม ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลลัพธ์จากการดำเนินกิจกรรม คือ เด็กเยาวชนที่มีช่วงอายุที่พบปัญหาเด็กติดสื่อออนไลน์ สถานะทางการศึกษาว่าอยู่ในหรือนอกระบบการศึกษา ทำให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ เป็นกลุ่มที่พบกับปัญหาโดยตรง และจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมให้เปลี่ยนไปได้

! ! **การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งกลุ่มเป้าหมายหลักและรอง จะช่วยให้สถานพินิจฯ สามารถขับเคลื่อนงานได้ตรงกับตัวปัญหาและสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม** ! !

กิจกรรมการเสริมสร้างความรู้และทักษะแก่เด็กเยาวชนได้เริ่มต้นจากสถานพินิจฯ ในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการ คือ การวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกระบวนการทำงาน รวมทั้งการให้ภาคีเครือข่ายในจังหวัดได้เข้าร่วมกิจกรรม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและเสนอแผนงานการดำเนินงานผ่านการจัดประชุมเพื่อยกร่างแผนการดำเนินงานของแต่ละเครือข่าย โดยมีคณะทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่ายช่วยกันพิจารณาร่างแผนการดำเนินงาน เพื่อให้แผนงานสามารถดำเนินการได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้

สุภาวี ศรีวรรณ ผู้รับผิดชอบโครงการ สถานพินิจฯ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครนายก กล่าวว่า

! ! **จะเชิญเครือข่ายไหนบ้างที่เข้ามาร่วมทำโครงการนี้ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน มีการอบรมโดยการเชิญวิทยากรสื่อออนไลน์ มาให้ความรู้แก่แกนนำสถานศึกษา จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ตระหนักรู้ถึงสื่อออนไลน์ ด้านการผลิตสื่อ นื่อง ๆ จากสภาเด็กและเยาวชนได้เสนอความคิดเห็นรวบรวมองค์ความรู้ ออกแบบรูปแบบสื่อ ผลิตโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ อินโฟกราฟิก มีการจัดกิจกรรมเสียงตามสายในหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้ปกครองสังเกตพฤติกรรมของบุตรหลาน และ สรุปถอดบทเรียนอีกครั้ง** ! !

บูรณาการทำงานผ่านเครือข่ายจังหวัด : หลอมรวมภาคีเครือข่าย เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

สถานพินิจฯ ได้วางแผนการทำงานที่ขับเคลื่อนงานผ่านภาคีเครือข่ายการดำเนินงานเชิงนโยบาย เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ภาคีเครือข่ายการดำเนินงานในภาคปฏิบัติ เช่น วิทยาลัยเทคโนโลยีวีรพัฒน์ สภาเด็กและเยาวชนจังหวัด

ผู้นำชุมชน เครือข่ายภาคประชาชน บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด และสถานีตำรวจภูธร ภาคีเครือข่ายการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัด และสถานีวิทยุและสื่อสิ่งพิมพ์ โดยบูรณาการขั้นตอนการทำงานออกเป็น 3 ขั้นตอนสำคัญ คือ

1. ขั้นตอนเริ่มต้น

เป็นการเริ่มต้นการดำเนินงานสถานพินิจฯ ในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการและเป็นคณะทำงานในการดำเนินงาน เห็นว่าสิ่งที่สำคัญที่ทำให้การดำเนินงานสามารถเข้าถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างเป็นระบบ จุดเริ่มต้นจะเริ่มจากการประชุม เพื่อวางแผนการดำเนินงานและพิจารณาเครือข่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้แต่ละในงานภาคีเครือข่ายได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและนำเสนอพิจารณาแผนการในการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้สามารถตอบโจทย์ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ จึงได้กำหนดการจัดประชุม ก่อนที่จะมีการดำเนินการในภาคปฏิบัติ 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 การประชุมคณะทำงานของสถานพินิจฯ เพื่อยกร่างแผนการดำเนินงาน สำหรับให้เครือข่ายได้พิจารณา และกิจกรรมที่ 2 คณะทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายพิจารณาร่างแผนการดำเนินงานและพิจารณาเครือข่ายที่เห็นประโยชน์ในการเข้าร่วมโครงการเพิ่มเติม เมื่อมีการประชุมวางแผนในการดำเนินงานและกำหนดแผนการดำเนินงานของโครงการที่ชัดเจน จะทำให้สามารถดำเนินการตามแผนงานได้และเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

2. ขั้นตอนการดำเนินการ

คณะทำงานร่วมกับเครือข่ายวางแผนการดำเนินงานในภาคปฏิบัติ โดยเน้นการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขยายเครือข่ายในด้านการเฝ้าระวังการใช้สื่อออนไลน์ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ ในเด็กและเยาวชน และการผลิตสื่อเพื่อรณรงค์การใช้สื่อออนไลน์และสร้างสรรค์ จึงมีการวางแผนร่วมกันในภาคปฏิบัติแบ่งออกเป็น 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเครือข่ายเด็กและเยาวชน (สภาเด็กฯ) และหน่วยงานในจังหวัดนครนายก เพื่อพัฒนากลุ่มแกนนำและขยายเครือข่ายงานด้านการเฝ้าระวังและส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ โดยการให้องค์ความรู้เกี่ยวกับด้านสื่อออนไลน์แก่ผู้แทนวิทยากร

จากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ต่อได้ กิจกรรมที่ 2 สร้างความตระหนักรู้และเข้าใจเพื่อการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยและเป็นประโยชน์ในสถานศึกษา โดยจัดกิจกรรมบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยให้แก่นักเรียนในสถานศึกษานำร่องเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้และสามารถนำไปปรับใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และ กิจกรรมที่ 3 จัดทำสื่อเพื่อรณรงค์การใช้สื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์และปลอดภัย เพื่อป้องกันอาชญากรรมในสังคม โดยเป็นการทำงานของสภาเด็กฯ ในการรวบรวมแนวคิดในการผลิตสื่อจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายและนักศึกษาในวิทยาลัยนาร่อง ในการนำมาผลิตสื่อสำหรับใช้ในการรณรงค์การใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่จังหวัดนครนายก การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ในส่วนของภาพการดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติพบว่า หน่วยงานและกลุ่มเป้าหมายมีการนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ต่อและมีผลการดำเนินงานที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

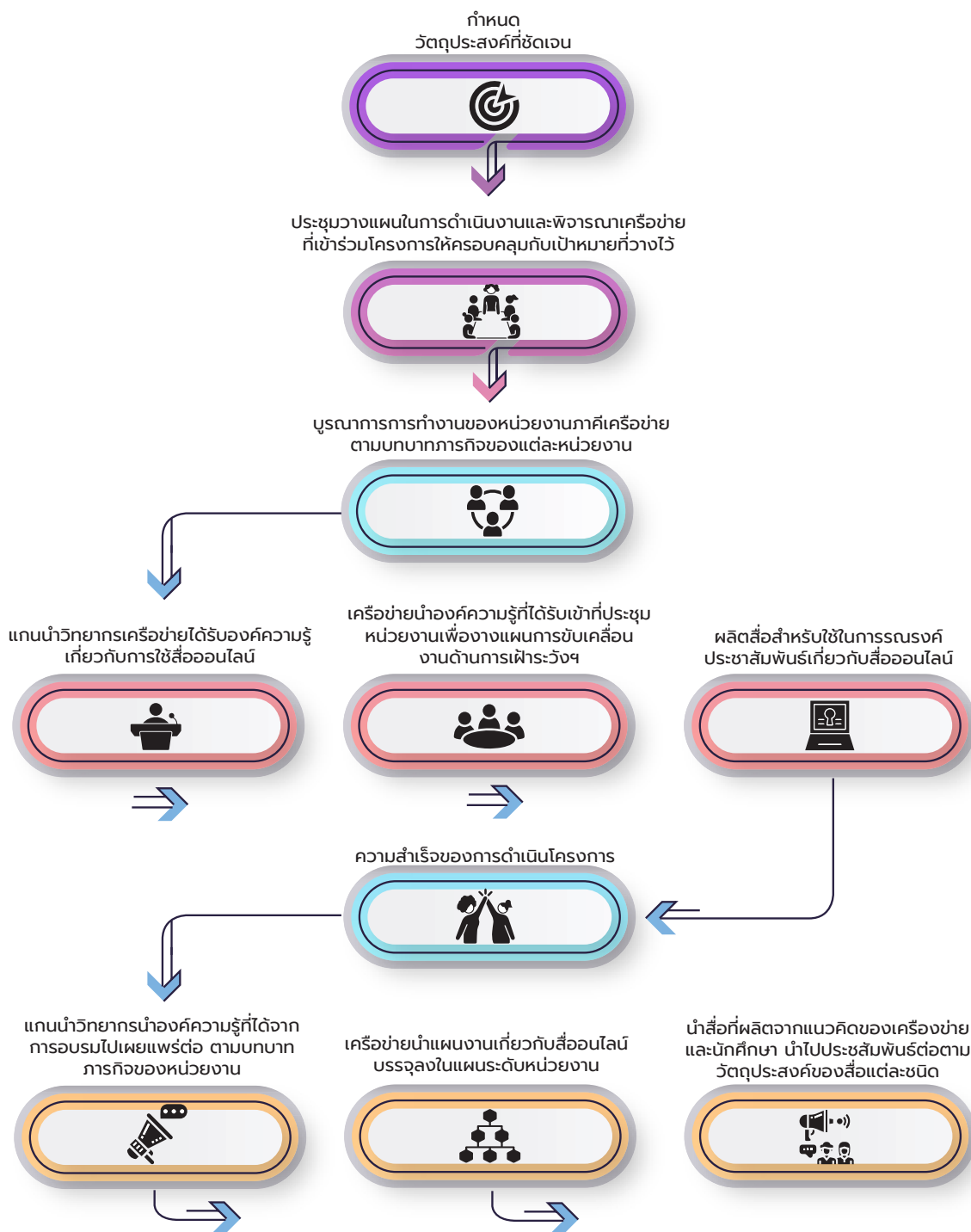
3. ขั้นตอนสรุปผล

การจัดประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรมและถอดบทเรียนในพื้นที่การปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานภาคีเครือข่ายให้ความร่วมมือในการดำเนินงานจนเสร็จครบตามแผนที่วางไว้ ทั้งยังมีแผนการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนงานด้านการเฝ้าระวังการใช้สื่อออนไลน์ให้ต่อเนื่องจากโครงการในครั้งนี้ โดยมีข้อเสนอแนะและแนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณในการจัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อออนไลน์ในเด็กและเยาวชน มีแผนการบรรจุโครงการขับเคลื่อนงานด้านการเฝ้าระวังการใช้สื่อออนไลน์เข้าในแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณในระดับจังหวัดและหน่วยงานในพื้นที่ โดยหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด พร้อมวางแผนการเขียนโครงการเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณในการจัดโครงการรวมทั้งหน่วยงานสนับสนุนที่เป็นหน่วยงานภาคีเครือข่าย พร้อมให้การสนับสนุนผลการดำเนินงาน ประชาสัมพันธ์และลงพื้นที่ปฏิบัติดำเนินงานด้านการเฝ้าระวัง

แนวทางปฏิบัติเพื่อบูรณาการเฝ้าระวังปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์

แนวทางปฏิบัติเพื่อบูรณาการเฝ้าระวังปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์มีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน

การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน โดยการทำงานของสถานพินิจฯ คณะทำงานได้กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายแกนนำเครือข่ายในการขับเคลื่อนงานด้านการเฝ้าระวังและการใช้สื่อออนไลน์ และสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในกลุ่มเด็กและเยาวชน ดังนั้น เมื่อมีเป้าหมายที่ชัดเจนจะทำให้สามารถวางแผนในการดำเนินงานและคัดเลือกภาคีเครือข่ายที่จะเข้ามา ร่วมขับเคลื่อนในแผนการดำเนินงานได้ชัดเจน การดำเนินงานในส่วน ของขยายแกนนำเครือข่ายในการขับเคลื่อนงานด้านการเฝ้าระวังและการใช้สื่อออนไลน์ คณะทำงานได้คัดเลือกหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องและแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน จึงทำให้หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่คัดเลือกเข้ามา สามารถร่วมดำเนินงานในการจัดทำโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ส่วนงานด้านการตระหนักถึงปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ คณะทำงานมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนเกิดความตื่นตัวและตระหนักเห็นถึงผลกระทบจากการใช้สื่อออนไลน์ที่ไม่เหมาะสม จึงได้เลือกดำเนินการในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในระบบการศึกษา เพื่อเป็นตัวอย่างในการนำร่องการดำเนินโครงการ เมื่อมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน จะทำให้มีการกำหนดแผนการดำเนินงานง่ายขึ้นและสามารถจัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้

2. คัดเลือกภาคีเครือข่ายในการร่วมดำเนินการ

คณะทำงานของสถานพินิจฯ ได้วางแผนดำเนินงานร่วมกับเครือข่าย ในกิจกรรมที่ 2 ได้ร่วมกันวิเคราะห์ภาคีเครือข่ายที่จะมาเข้าร่วมโครงการ โดยเลือกบุคคลที่แวดล้อมและเกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับเด็ก และเยาวชนและการใช้สื่อออนไลน์ให้ครอบคลุมมากที่สุด ทั้งใน การดำเนินงานในส่วนของนโยบายและแผน รวมถึงการลงพื้นที่ในการปฏิบัติ เพื่อให้เห็นภาพที่เป็นรูปธรรมและเป็นประโยชน์มากที่สุด ต่อการขับเคลื่อนงานของโครงการ

3. ทำงานแบบบูรณาการ

การทำงานแบบบูรณาการของเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดนครนายก เป็นการทำงานบูรณาการร่วมกันในส่วนหนึ่งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือแวดล้อมกับเด็กและเยาวชน จำนวนทั้งสิ้น 13 หน่วยงานด้วยกัน แต่ละหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่ ในการขับเคลื่อนโครงการแตกต่างกันไปตามบทบาท และภารกิจหลักของหน่วยงาน ที่จะทำให้โครงการดำเนินมาจนกระทั่งสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เริ่มต้นจากการประชุมหัวหน้าส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานในการขับเคลื่อนโครงการ หลังจากนั้นหัวหน้าส่วนราชการซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายได้นำแผนการขับเคลื่อนงาน เข้าประชุมต่อในส่วนหน่วยงานของตนเอง เพื่อให้มีการขยายงานและขับเคลื่อนงาน

อย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนของแผนงานนโยบายในการบรรจุกิจกรรมเกี่ยวกับสื่อออนไลน์ที่จะมีการขับเคลื่อนต่อไปในอนาคต แล้วนำเข้าสู่ในส่วนงานภาคปฏิบัติได้มีการลงพื้นที่ขยายองค์ความรู้ไปสู่ชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายที่วางไว้ตามบทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงาน จึงทำให้มีผลการดำเนินงานของโครงการสัมฤทธิ์ผลตามที่ได้วางไว้

4. ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและครอบคลุมต่อกลุ่มเป้าหมาย

ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย ซึ่งมีการดำเนินการผลิตออกมาใน 4 รูปแบบ เพื่อให้ครอบคลุมและตอบโจทย์กับกลุ่มเป้าหมายทุกประเภท โดยมีเนื้อหาครอบคลุม 4 หัวข้อ ได้แก่ เกมออนไลน์ สื่อลามกออนไลน์ การกลั่นแกล้งกันผ่านโซเชียล และพนันออนไลน์ ได้แก่ 1) แผ่นโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อออนไลน์ทั้ง 4 หัวข้อ เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนในสถานศึกษา และประชาชนที่มาใช้บริการในหน่วยงานราชการ 2) อินโฟกราฟิก มีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อออนไลน์ทั้ง 4 หัวข้อ เน้นกลุ่มเป้าหมายคือประชาชนทั่วไป นักเรียน นักศึกษาที่มีสมาร์ตโฟน และมีการใช้สื่อออนไลน์ในชีวิตประจำวัน 3) มอบองค์ความรู้ผ่านเสียงตามในหมู่บ้านแต่ละตำบลในเขตพื้นที่นครนายก โดยเน้นแนวทางป้องกันและเฝ้าระวังบุตรหลานที่มีความเสี่ยงต่อการเสพสื่อออนไลน์ที่ไม่เหมาะสม โดยเน้นกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ปกครอง หรือ ปู่ย่าตายายที่เป็นผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน หรือ หมู่บ้านของตนเองเป็นหลัก ซึ่งมีโอกาสได้รับฟังองค์ความรู้ผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้าน และชุมชน

กล่าวได้ว่า หน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานในภาคปฏิบัติทั้งสถานศึกษา สถานีตำรวจภูธร เครือข่ายภาคประชาชน บ้านพักเด็กและเยาวชนจังหวัดนครนายก สภาคเด็กและเยาวชนฯ สำนักงานอัยการฯ ผู้นำชุมชน โดยมีแผนการนำองค์ความรู้ไปเผยแพร่ต่อไปในพื้นที่จังหวัด เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานเชิงประจักษ์ เช่นเดียวกับการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโครงการหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ โดยประชาสัมพันธ์จังหวัดและสื่อวิทยุท้องถิ่น พร้อมสนับสนุนนำองค์ความรู้ไปประชาสัมพันธ์ต่อ เพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้ สร้างการตระหนักรู้ และขยายการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

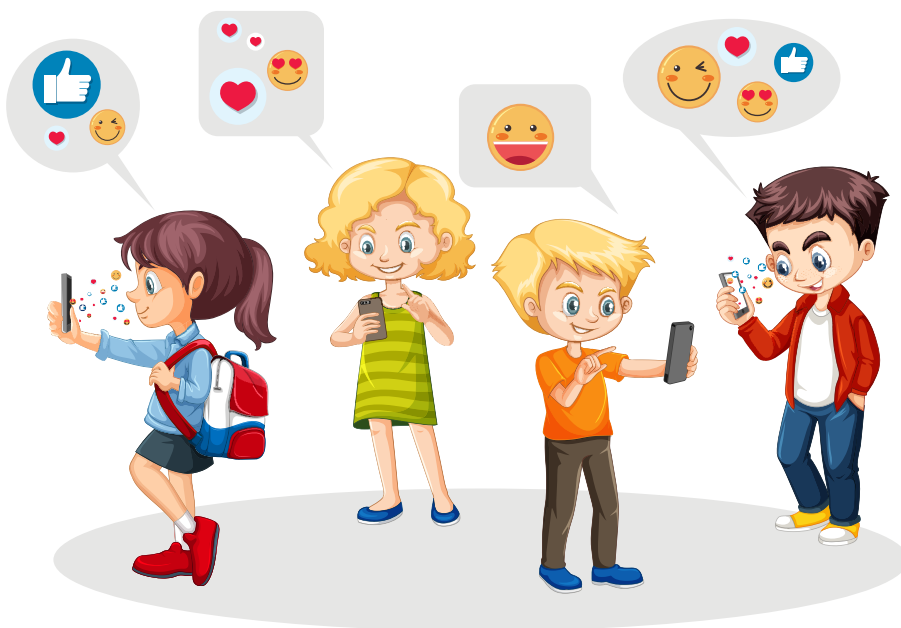
สุภาวี ศรีวรรณ ผู้รับผิดชอบโครงการ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครนายก ได้มีข้อเสนอแนะว่า

❖ ❖ **สถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่จังหวัดนครนายก ควรมีการวิเคราะห์หรือสำรวจสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์ ปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ในกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงช่วงอายุที่มีความเสี่ยง และความต้องการของชุมชน หรือ ผู้ปกครอง เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนในการดำเนินงานต่อไปในอนาคต ให้ตรงกับสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง แนวทางในการแก้ไขคือ การใช้แบบสำรวจสถานการณ์ปัญหา การใช้สื่อออนไลน์ในกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกัน โดยมีการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในสถานศึกษาและนอกระบบการศึกษา โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อยู่ในชุมชน หรือที่อยู่ในการควบคุมของสถานพินิจ เมื่อได้ข้อมูลจะทำให้สามารถประเมินได้ว่า ควรมีการดำเนินแผน หรือจัดกิจกรรมออกมาในรูปแบบใด ให้ตรงกับสภาพปัญหาและจะให้เกิดประโยชน์สูงสุด** ❖ ❖

ความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนโครงการนั้น เนื่องจากการดำเนินโครงการมีระยะเวลาในการดำเนินงานสั้น จึงควรมีการบรรจุการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ลงในแผน ทั้งแผนนโยบายหรือยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด และในระดับหน่วยงานราชการภาคปฏิบัติ เพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีการปฏิบัติจริงตามแผนการดำเนินงานในเชิงประจักษ์ ส่วนปัญหาการเข้าถึงองค์ความรู้เรื่องการใช้สื่อออนไลน์ในกลุ่มเป้าหมายจะต้องให้ครอบคลุมทุกระดับ ทั้งในส่วนประชาชน ในชุมชน สถานศึกษา หน่วยงานราชการ ในด้านการนำสื่อประชาสัมพันธ์ไปใช้จริง ควรมีการวางแผนในการสำรวจประเภทการเข้าถึงสื่อออนไลน์และความสนใจของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดตามบริบทต่าง ๆ เพื่อให้การรณรงค์เกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์สามารถครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจเกี่ยวกับสื่อที่ผลิต ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มเป้าหมายที่วางไว้

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและขยายผล

1. การจัดทำต้นแบบการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อออนไลน์ เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการงานของแต่ละหน่วยงาน แต่ละหน่วยงานควรมีต้นแบบ แผนการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้มีแผนการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมสำหรับไปใช้ตามบริบทของแต่ละหน่วยงาน เช่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดนครนายก จัดทำต้นแบบสำหรับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยนำต้นแบบดังกล่าวเสนอต่อผู้บริหารเพื่อกำหนดเป็นนโยบายและแผนการดำเนินงานสำหรับสถานพินิจ ที่อยู่ภายใต้สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 77 จังหวัดทั่วประเทศ หรือในส่วนของหน่วยงานสถานศึกษา ควรมีแผนในการบรรจุหลักสูตรเกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองตนเอง จากการได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ลงในแผนการเรียนการสอน เพื่อนำไปใช้ในการสอนนักเรียนในสถานศึกษา
2. การนำแผนการดำเนินงานไปบรรจุในยุทธศาสตร์หรือแผนงานของจังหวัด เพื่อให้มีการขับเคลื่อนในวงกว้าง
3. ศูนย์ประสานงานการขับเคลื่อนการใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่จังหวัด ควรมีหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ดำเนินงานเกี่ยวกับศูนย์ประสานงานการขับเคลื่อนการใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่จังหวัดด้วย เพื่อเป็นการเฝ้าระวังการใช้สื่อออนไลน์ และประสานพันธ์การขับเคลื่อนงานด้านการเฝ้าระวังฯ เช่น ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งมีบทบาทภารกิจในการดูแลงานเกี่ยวกับสื่อออนไลน์โดยตรงเป็นหน่วยงานหลักเพื่อการอำนวยความสะดวก ประสาน กำกับ และติดตาม เพื่อบูรณาการร่วมกับหน่วยงานสนับสนุนอื่นในการดำเนินงาน เพื่อให้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

คณิ่ง ไชลือนาม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครนายก กล่าวว่า

โครงการต้นแบบที่จะเป็นกลไกการทำงานขับเคลื่อนพัฒนาสื่อปลอดภัยระดับจังหวัด แต่ขณะนี้ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ครึ่งนี้ถือเป็นครั้งแรกที่ได้ทำงานกับ มสช. อยากให้บรรจุเรื่องนี้ลงในแผนพัฒนาจังหวัดในโอกาสถัดไป สภาเด็กและเยาวชนถือเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะนำความรู้ที่ได้รับมาสู่เพื่อนคนอื่น ๆ รวมทั้งจังหวัดและโรงเรียนระดับประถมศึกษา สิ่งที่สำคัญที่สุดในการทำงานให้สำเร็จครั้งนี้ คือ ภาคเครือข่ายภาคีทั้งจากผู้ใหญ่สู่เด็ก เด็กสู่ผู้ใหญ่ เป็นการประสานงานให้สภาเด็กและเยาวชนมาร่วมทำงานด้วยกัน ผ่านมุมมองเด็กและผู้ใหญ่ที่ผสานเข้าด้วยกัน

พัทธ์กษณ์ ทองแสง ผู้รับผิดชอบโครงการ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครนายก ได้กล่าวปิดท้ายว่า

กุญแจแห่งความสำเร็จที่ค้นพบ คือ การพูดคุยแลกเปลี่ยน บูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานภาคีเครือข่าย ที่เล็งเห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนการดำเนินทุกกิจกรรม และลงมือปฏิบัติจริงตามแผนการดำเนินงาน จึงจะทำให้โครงการสำเร็จลุส่งไปด้วยตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้

สงขลา :

เด็กออทิสติกโรงเรียนสอนศาสนา ส่งเสริมเยาวชน นักสร้างสรรค์สื่อปลอดภัย

กลุ่มกาวันกัตอ เป็นกลุ่มที่ดำเนินการกิจกรรมด้าน
เด็กและเยาวชน ในโรงเรียนสอนศาสนา ในจังหวัดสงขลา
ได้ร่วมกับมูลนิธิสธารณสุขแห่งชาติ และกองทุนพัฒนา
สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ดำเนินโครงการพัฒนา
เยาวชนนักสร้างสรรค์สื่อปลอดภัย โดยมี บุรดี ลาตะ
เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

จากสถิติการสำรวจสถานการณ์การใช้สื่อออนไลน์
ระดับชาติ จะเห็นได้ชัดชัดเจนว่า เด็กและเยาวชนเป็น
กลุ่มประชากรหลักที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต และสื่อสังคม
ออนไลน์ ซึ่งปัจจุบันสื่อออนไลน์มีกระบวนการทำงาน
ที่ซับซ้อนและยากต่อการควบคุม นอกจากนี้จะต้อง
พึงระวังในการใช้สื่อออนไลน์แล้ว เด็กและเยาวชน
ยังเป็นผู้ที่ผลิตสื่อต่าง ๆ และนำเข้าไปในระบบออนไลน์
ไปพร้อม ๆ กันด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฝึกให้เด็ก
และเยาวชน ให้มีทักษะในการผลิตและใช้สื่อออนไลน์
ไปในทางที่ถูกต้อง เกิดประโยชน์สูงสุดกับตัวเอง และ
ไม่ส่งผลเสียต่อผู้อื่น เพราะสื่อออนไลน์เป็นทั้งเครื่องมือ
ในการสื่อสาร และแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของเด็กและ
เยาวชนในยุคปัจจุบัน หากใช้ไปในทางที่ถูกต้องก็จะ
สามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนได้อย่าง
เต็มที่ ดังนั้น การพัฒนาและเสริมสร้างเด็กและเยาวชน
ให้มีทักษะในการผลิตสื่อที่สร้างสรรค์และปลอดภัย

จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน
และเป็นการปกป้องเด็กและเยาวชนจากภัยร้ายที่
แฝงมากับสื่อและเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ
ได้อีกด้วย ดังที่มีการกำหนดในพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 24
กำหนดให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการฝึกทักษะ
กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และ
การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและ
เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง และแผนพัฒนาการศึกษา
ของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)
ที่กำหนดวิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้
คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม”

สำหรับการสำรวจความคิดเห็นของเด็กและเยาวชน และคณาจารย์ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 100 คน จากโรงเรียนสอนศาสนาใน 5 พื้นที่ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) พบว่า เป้าหมายของการใช้อินเทอร์เน็ต 6 อันดับแรก คือ 1) เป้าหมายของการใช้อินเทอร์เน็ต คือ ผู้ตอบแบบสอบถามใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อพักผ่อน เช่น ดูหนัง ฟังเพลง มากที่สุด อันดับที่ 2) หาความรู้ และใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Line ลำดับที่ 3) เพื่อติดตามข่าวสาร ลำดับที่ 4) ชื่อของออนไลน์ ลำดับที่ 5) ใช้เพื่อทำงาน เช่น ตอบอีเมล ลำดับที่ 6) คือ เล่นเกมออนไลน์

สำหรับพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สื่อออนไลน์ 5 อันดับแรก ได้แก่

 <p>เคยแชร์ Location หรือ Check in สถานที่ต่าง ๆ</p>	 <p>เคยพูดคุยกับคนที่ไม่รู้จักผ่านสื่อออนไลน์</p>	 <p>เคยให้ข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ วันเดือนปีเกิด ภาพถ่ายของตัวเองหรือครอบครัวผ่านสื่อออนไลน์</p>	 <p>เชื่อ หรือไม่เชื่อ และแชร์ข่าวสารข้อมูลจากเพื่อนทางออนไลน์</p>	 <p>เคยโพสต์ข้อความหรือรูปภาพโดยไม่กันยั้งคิด และกลับมาคิดได้ว่าไม่ควรโพสต์</p>
---	--	---	---	--

พฤติกรรมที่แสดงการรู้เท่าทันในการใช้สื่อออนไลน์ 1) ที่ยังไม่เชื่อข่าวสารทางออนไลน์ จะต้องตรวจสอบก่อน หรืออาจแจ้งเตือนคนอื่นหรือแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ลบออก หากพบข้อมูลเป็นที่จหรือไม่เหมาะสม (2) จะบอกเพื่อนหากมีการนัดพบเพื่อนออนไลน์ (3) จะบอกพ่อแม่หรือผู้ปกครองหากมีการนัดพบเพื่อนออนไลน์ (4) เมื่อได้รับข่าวสารทางออนไลน์ จะอ่านแล้วเฉย ๆ ไม่ทำอะไร

ภาคีร่วมขับเคลื่อนงาน

- 1) กลไกการจัดกระบวนการในพื้นที่ คือ เจ้าหน้าที่จากสำนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพันธกิจสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และกลุ่มนิโอมายด์
- 2) กลุ่มในการทำงานเครือข่ายพื้นที่ที่ร่วมทำงานกับ การพัฒนาเยาวชนนักสร้างสรรค์สื่อปลอดภัย ประกอบไปด้วย คุณครูและนักเรียนนักศึกษา ของโรงเรียนสอนศาสนา ใน 5 จังหวัด ได้แก่ สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส จำนวน 20 โรงเรียน เช่น โรงเรียนดารุสสาลาม โรงเรียนดินนียะห์ อิสลามียะห์ โรงเรียนผดุงศีลวิทยา เป็นต้น
- 3) มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และ กลุ่มนิโอมายด์ ปัตตานี ร่วมสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ เอกสาร สื่อชุดความรู้การปกป้องเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ และการสนับสนุนงบประมาณสำหรับการขับเคลื่อน

กลไกการดำเนินงาน

- 1) การดำเนินงานเกิดแกนนำเด็กและเยาวชนนักสร้างสรรค์สื่อปลอดภัย จำนวน 70 คน ที่มาจากโรงเรียนสอนศาสนา ใน 5 จังหวัดชายแดนใต้
- 2) สื่อรณรงค์ให้ความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ด้วยฝีมือเด็กและเยาวชน
ทั้งสิ้นจำนวน 9 คลิป ทีมเยาวชนได้แบ่งเวลาจากการเรียน โดยการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน และครูพี่เลี้ยง ที่อนุญาตให้มีการถ่ายทำ และนำอุปกรณ์มาใช้ (บางโรงเรียนมีกฎหมายห้ามนำโทรศัพท์มือถือเข้ามาโรงเรียน) ขั้นตอนการผลิต เริ่มจากการคิดเรื่องที่ทางคณะทำงานชวนระดมความคิดและสิ่งที่ทีมเยาวชนสนใจ จากนั้นแลกเปลี่ยน และหาตัวอย่างสื่อที่ดีและเป็นประโยชน์ รวมถึงเทคนิค และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการถ่ายทำ สื่อสารทางไลน์กลุ่ม และลงพื้นที่ไปที่โรงเรียน สำหรับบางทีมที่ขอความช่วยเหลือ ซึ่งการนัดหมายส่งครั้งแรก พบว่า หลายคลิปวิดีโอยังต้องแก้ไขหลายส่วนเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะ คณะทำงาน ส่งข้อพิจารณาที่ต้องปรับแก้ไปให้ เช่น การตรวจสอบคำผิด การใช้ภาพที่ไม่เหมาะสม จะต้องปิดหรือเบลอ และจะต้องมีคำเตือนต่าง ๆ บางคลิปทีมเยาวชนเริ่มแก้โดยเขียนบทใหม่ ถ่ายทำ ลงเสียงใหม่ เพื่อให้เป็นคลิปที่สร้างสรรค์และปลอดภัย ที่สามารถเผยแพร่สู่สาธารณะได้ จำนวน 19 คลิป
- 3) การเผยแพร่สื่อได้เผยแพร่ผ่าน Facebook Fanpage ของกลุ่ม Kawankita เป็นเวลา 13 วัน พบว่า มีการมีส่วนร่วมถึง 15,869 คน โดยร่วมแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น หรือแชร์วิดีโอ

ผลการดำเนินงานที่สำคัญ คือ “เกิดแกนนำเยาวชน นักสร้างสรรค์สื่อออนไลน์”

การจัดทำโครงการ “พัฒนาเยาวชนนักสร้างสรรค์สื่อปลอดภัย จังหวัดสงขลาและเครือข่าย” ได้เป็นกิจกรรมที่พัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ให้มีทักษะในการผลิตสื่อสร้างสรรค์และปลอดภัย เกิดความตระหนักรู้ เข้าใจ และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งเป็นการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์และปลอดภัย ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม นำไปสู่การนำไปใช้และเสนอสู่พื้นที่สื่อออนไลน์ ซึ่งใช้กระบวนการ

เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง และถอดความรู้จากประสบการณ์ที่เยาวชนได้รับ มาสื่อสาร ส่งต่อองค์ความรู้ที่มีความหมาย และผลลัพธ์ที่สำคัญอีกหนึ่งประการ คือ การสร้างความตระหนักรู้เรื่องการใช้สื่อ และการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้อินเทอร์เน็ตให้กับบุคคลแวดล้อมเด็กและเยาวชน ผู้ใช้สื่อ ผู้ผลิตสื่อ

ข้อมูลสถานการณ์ เป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

กลุ่มกาวันก็ต่อได้รวบรวมข้อมูล จัดทำแบบสำรวจ การใช้สื่อออนไลน์ และการรู้เท่าทันสื่อ ทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ และค้นหาวิธีการและแนวทางที่สร้างสรรค์ในเสริมสร้างความตระหนักสาธารณะเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ และการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ได้ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ประกอบด้วย 1) นักเรียน เด็กและเยาวชน จากสถานศึกษาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) ตัวแทนครู นักวิชาการ หน่วยงานรัฐ ภาคประชาสังคม ผู้ปกครอง และ 3) ตัวแทนภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ตัวแทนจากสื่อต่าง ๆ ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายเห็นว่าอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อบุคคลและส่วนรวม เพราะช่วยให้ผ่อนคลายความเครียด สร้างความสุข ความบันเทิงทางใจ เช่น เล่นเกม สามารถค้นหาความรู้ ได้มากมาย ใช้ในการเรียนรู้ ง่ายต่อการค้นหาในสิ่งที่อยากรู้ เช่น ใช้ในการแปลภาษา เพื่อหาความหมายของคำที่อยากรู้ ทำหน้าที่เสมือนเป็นห้องสมุดขนาดใหญ่ หรือคลังหนังสือมหาศาล ค้นหาสิ่งที่ต้องการได้ สามารถติดต่อสื่อสารระหว่างกันได้รวดเร็วและสะดวก รู้ทัน

ข่าวสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถใช้ในการทำงาน ใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคม สามารถเผยแพร่สิ่งที่ดี ๆ ประหยัดเวลาในการซื้อของ ทำให้เกิดความสะดวกรสบายในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายยังสะท้อนว่าประโยชน์จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ใช้จะต้องรู้จักแบ่งเวลา สามารถถ่วงถ่วงข่าวสาร ควบคุมการพฤติกรรมกรรมการใช้งานของตนเอง มีทักษะรู้เท่าทัน ระวังระมัดระวัง รอบคอบ ใช้ในทางที่ดี ทางที่ถูกต้อง และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ในประเด็นเกี่ยวกับโทษของสื่อออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ตนั้น กลุ่มเป้าหมายเห็นว่า มีโทษหากใช้ไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ผิดต่อกฎหมาย ใช้มากเกินไปอาจส่งผลเสียต่อร่างกาย เช่น มีผลต่อสายตา อาจเกิดภาวะสมาธิสั้น อาจเสพติดจนเสียการเรียน หรือเสียเวลาการทำงาน ใช้ไปในลักษณะที่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น อาจเป็นภัยต่อตัวเอง เสียทรัพย์สิน ค่าใช้จ่ายค่าอินเทอร์เน็ตสูง ใช้อย่างไม่มีความรับผิดชอบ ระบบคอมพิวเตอร์อาจจะเสียหาย หากไม่มีการป้องกัน หรือเปิดสื่อที่แฝงไวรัส ขโมยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เลขประจำตัวประชาชน ข้อมูลบัตรเครดิต

กลุ่มเป้าหมายยังสะท้อนถึงสื่อที่ดีและปลอดภัยว่าเป็นสื่อที่ทำให้เกิดความคิดที่ดี มีประโยชน์ต่อผู้ใช้ เป็นข้อมูลที่เป็นความจริง สามารถระบุได้ว่าเหมาะกับวัยใด เป็นแบบอย่างที่ดี ให้ข้อคิดในการใช้ชีวิต มีสาระ ไม่สร้างความแตกแยก ไม่มีการละเมิดสิทธิของผู้อื่น ไม่ละเมิดทางเพศ ไม่ผิดกฎหมาย เนื้อหาสาระที่ไม่ล่อแหลม ใช้ภาษา ใช้ภาพที่เหมาะสม ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคในทุกช่วงวัย ไม่อนาจาร ไม่โก่ง สะท้อนสังคมและส่งผลทางบวก มีการอ้างอิงถึงแหล่งที่มาของสื่อ สื่ออย่างเป็นกลาง ใช้คำที่เหมาะสมดูแลให้แง่คิดต่าง ๆ สอดแทรกด้วยเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ ทำให้คนดูสื่อมีความสุข ทันทสมัย และสร้างสรรค์ เป็นสื่อที่น่าเสนอในแนวใหม่ ๆ ตามสังคมนิยม มีการรับรองถูกต้องตามความจริง นำเสนอข้อเท็จจริงสื่อที่สามารถทำให้คนดูเข้าใจง่าย รับรู้ได้ง่าย มีข้อคิดแทรกในเนื้อเรื่องเป็นสื่อที่น่าสนใจสื่อที่ดีส่งผลดีในทางบวก นำเสนอเรื่องราวจริงโล่งสังคม มีหลักฐานอ้างอิงข้อมูล ผ่านการตรวจสอบจาก

หน่วยงานต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับ มีประโยชน์และแฝงแง่คิดต่าง ๆ และสามารถเป็นแนวทางในการปรับใช้ชีวิตในสังคมได้ สื่อที่ให้ข้อมูลสารสนเทศในทางที่ดีเชิญชวนให้ผู้รับสื่อได้ทำความดีและไม่เสียดสีใคร ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน สื่อที่ให้ความรู้พร้อมแนะนำสื่อที่อัดแน่นไปด้วยข้อมูลความรู้ข่าวสารที่ก่อให้เกิดพัฒนาการที่ดีขึ้นในสังคม สื่อสารในทิศทางที่ดี มีการนำเสนอที่น่าสนใจ ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการใช้ถ้อยคำที่สุภาพ และเข้าใจง่าย มีความเหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรม ไม่ขัดแย้งกับหลักการของศาสนา ให้ข้อคิดและคติเตือนใจแก่ผู้รับชม

การป้องกันที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายปลอดภัยจากสื่อร้าย คือ ควรตรวจสอบว่าสื่อนั้นเป็นจริงหรือไม่ชัดเจน ตรวจสอบได้ ก่อนที่จะตัดสินใจหรือแชร์ เช็กให้ดีกว่าก่อนตัดสินใจซื้อ ไม่ควรเชื่อโฆษณามากเกินไป ตรวจสอบข้อมูล ต้องรู้จักคิดวิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผล ทุกคนช่วยกัน ไม่แชร์สื่อที่ไม่สร้างสรรค์ ห้ามแชร์ภาพ หรืออะไรที่เป็นสิ่งไม่ดีไม่มีที่มา

บทเรียนที่สำคัญเพื่อยายผล

1. **ต้องใช้การปฏิบัติจริง** การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะการเข้าถึงสื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ จำเป็นต้องสร้างโอกาสการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและเกิดผลงานอย่างทันที่ ซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าและมีความรู้สึกริ่กอยากทำให้สำเร็จ จนได้ผลงานที่พิสูจน์ให้ผู้ใหญ่ได้ปรับทัศนคติมาส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เข้าถึงสื่อออนไลน์อย่างถูกต้อง มากกว่าการบังคับไม่ให้เข้าถึงสื่อออนไลน์ ซึ่งหมายถึงการจำกัดสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะได้เรียนรู้ตามความสนใจ

2. **สื่อสำหรับเยาวชนต้องทำโดยเยาวชน** การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนสร้างสื่อวิดีโอเป็นกระบวนการที่สามารถเข้าถึงเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง (กลุ่มเด็กหลังห้อง) พัฒนามาเป็นเด็ก เยาวชนแกนนำดีเพื่อน ๆ ออกจากพื้นที่เสี่ยงที่จะเผชิญกับภัยสื่อออนไลน์

3. **ครูพี่เลี้ยงที่จะให้คำแนะนำเด็กและเยาวชน** ต้องมีทักษะ ต้องพัฒนาครูให้มีทักษะการออกแบบการสอนพัฒนาทักษะการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ และขับเคลื่อนให้ทางโรงเรียนกำหนดมาตรการพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์

บทบาทของ มสช. ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนของเครือข่าย

- 1) จุดประกายให้เห็นสถานการณ์ปัญหาในระดับประเทศ และในพื้นที่ ได้สำรวจปัญหาของพื้นที่ เพื่อให้เห็นสถานการณ์ปัญหาเด็กกับสื่อออนไลน์ในระดับพื้นที่ และเห็นว่าต้องจัดการกับปัญหาภัยออนไลน์ต่อเด็กและเยาวชนอันไหนก่อน ในกรณีของโครงการจังหวัดเห็นว่า ภัยออนไลน์ ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน คือ เรื่องการกลั่นแกล้งออนไลน์ และ Fake News ในพื้นที่
- 2) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพื้นที่ทั้งจากช่องทางการสื่อสาร การดำเนินงานของพื้นที่ต่าง ๆ ผ่านกลุ่มไลน์ ซึ่งช่วยเติมเต็มและเห็นว่ามีความร่วมมือที่ร่วมดำเนินงานในพื้นที่อื่น ๆ ไม่ได้ทำงานโดดเดี่ยว
- 3) การสนับสนุนด้านวิชาการ การเสริมกำลังใจในการทำงาน การกระตุ้นคนทำงานในพื้นที่ให้ทำงานโดยการส่งข้อมูลวิชาการ นโยบายจากส่วนกลาง แนวปฏิบัติ และชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงการทำงานในพื้นที่ กับการขับเคลื่อนในระดับนโยบายในส่วนกลาง

- 4) แนวทางการสนับสนุนการทำงานที่ทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการในพื้นที่ และกลไกเครือข่ายของพื้นที่ รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ ชี้ให้เห็นถึงการหนุนเสริมกลไกในพื้นที่ ในการขับเคลื่อนการพัฒนา นักสื่อสาร สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำให้สามารถขยายผลการทำงานกับกลไกในพื้นที่ได้

ปัจจัยความสำเร็จ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของโครงการ คือ

- 1) การส่งเสริมให้เยาวชนได้ลงมือทำด้วยตนเอง เริ่มต้นจากสิ่งที่เขาสนใจ ชวนคุยชวนคิดแบบเป็นเพื่อน ให้เยาวชนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือประสบการณ์จริง จะทำให้เยาวชนสามารถพัฒนาตนเอง และเกิดความตระหนักในการใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมมากกว่าการนั่งฟังบรรยาย แต่ความคุ้มค่าสูง เพราะช่วงวัยนี้ชอบที่จะเรียนรู้ ทดลองทำด้วยตนเอง ค ไม่ชอบทำตามคำสั่ง แต่การเข้าถึงโดยการสร้างความเป็นเพื่อน และพร้อมเรียนรู้ไปด้วยกัน จะทำให้เด็กและเยาวชนเปิดใจ รับฟัง และพร้อมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เหมาะสม
- 2) ใช้กลไกโรงเรียนในการส่งเสริมให้เยาวชนในโรงเรียนได้ดำเนินกิจกรรม ได้มีโอกาสเข้าถึงกิจกรรม การส่งเสริมความรู้ให้กับเยาวชนที่เป็นนักเรียนในเครือข่ายโรงเรียนสอนศาสนา 5 จังหวัดชายแดนใต้ได้
- 3) มีกลไกคณะทำงาน ที่มีองค์ประกอบไปด้วย ทีมงานกลุ่มกาวันกิตอ ที่มีความประสบการณ์การทำงาน เรื่องสื่อสร้างสรรค์ในพื้นที่ และครูพี่เลี้ยง ซึ่งเข้าใจบริบทของพื้นที่ ร่วมวางแผนการดำเนินกิจกรรม และเป็นโค้ชให้กับกลุ่มนักเรียนในการผลิตสื่อรณรงค์อย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอน และหนุนเสริมให้สามารถ ดำเนินการได้ทันเวลา

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาหรือการขยายผลโครงการต่อไป
อนาคต กิจกรรมส่งเสริม และปกป้องเด็กและเยาวชนในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ในกลุ่มโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่จังหวัด สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำเป็นต้องขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องเพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อย 3-5 ปี

ข้อค้นพบที่สำคัญจากการทำโครงการ ที่เป็นกระบวนการให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้เท่าทันภัยสื่อออนไลน์ ผ่านการปฏิบัติโดยกำหนดบทบาทให้เป็นผู้ผลิตสื่อเอง โดยใช้เกณฑ์ของสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์เป็นตัวตั้ง และมีครูและคณะทำงานโครงการเป็นโค้ช ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้ตระหนักถึงความสำคัญในการใช้สื่อออนไลน์อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การพัฒนาหรือการขยายผลโครงการต่อไปในอนาคต คือ ควรให้ออกาสเยาวชนทุกคนได้มีบทบาท และฝึกทักษะผ่านการปฏิบัติจริง โดยผู้ใหญ่คอยหนุนเสริมและเป็นพี่เลี้ยงอย่างจริงจัง ที่คอยสอดแทรกความรู้ความเข้าใจ และเชื่อมโยงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เอื้ออำนวยให้เยาวชนได้เข้าถึงโอกาส และรับฟังเสียงเยาวชนให้มากที่สุด เพราะเขาจะสามารถสื่อสารกับเพื่อนวัยเดียวกัน จะทำให้การสร้างความตระหนักขยายไปในวงกว้าง โดยผู้ใหญ่หรือผู้แวดล้อมจะต้องเชื่อมั่นในความคิดของเด็กและเยาวชนว่า เขาจะสามารถสร้างสรรค์สังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ตกเป็นเหยื่อภัยสื่อออนไลน์และไม่เป็นภัยทางออนไลน์เสียเอง

ปิตตานี :

เสียงเยาวชนในสถานศึกษา

ปลุกเท่าทันสื่อออนไลน์

กลุ่ม NM Neo-Mind เป็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนในสถาบันการศึกษา จังหวัดปิตตานี ได้ร่วมกับ มูลนิธิสารารณสุขแห่งชาติ และกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ เพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือในการปกป้องเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์ ในจังหวัดปิตตานี ภายใต้โครงการ Save Online World to Young โดยมี นางสาวรอฮานี ดาโอ๊ะ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันเป็นพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบ ยังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาในเชิงต้นทุนทางสังคมถือเป็นพื้นที่ที่ผู้คนมีความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม (Multicultural) ทั้งนี้ ในภาวะความรุนแรงของสถานการณ์ ผู้คนในพื้นที่ล้วนได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มผู้เปราะบาง เช่น เด็ก เยาวชนในพื้นที่

ซึ่งนอกเหนือจะเผชิญภาวะความเสี่ยงและได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ การดำรงอยู่ในวิถีแห่งการปรับตัวให้ทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการใช้การสื่อสารทางเทคโนโลยี สังคมออนไลน์ ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างคู่ขนานกับการเผชิญสภาพปัญหาจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่

จากข้อมูลทะเบียนราษฎรกระทรวงมหาดไทย เกี่ยวกับจำนวนสถิติเด็กและเยาวชน พบว่า ในปี 2559 มีเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 0-25 ปี ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำนวนทั้งสิ้น 314,104 คน (ที่มา : รายงานบรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี ปี 2561) ซึ่งถือเป็นสัดส่วนประชากรที่มีจำนวนมาก ที่สมควรได้รับการดูแลที่เหมาะสมในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งในการให้ความรู้ ความตระหนักสาธารณะเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ และการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ให้กับเด็ก เยาวชน บุคคลแวดล้อมเด็กและเยาวชน ผู้ใช้สื่อ ผู้ผลิตสื่อ ทั้งนี้ การใช้สื่อออนไลน์ยังมีความเชื่อมโยงทั้งในเรื่องข่าวปลอม (Fake News) เพื่อล่อลวงให้เกิดความหลงเชื่อซื้อสินค้าที่ไม่เหมาะสมหรือไม่มีคุณภาพ การแชร์ข้อมูลที่ไม่เหมาะสม อันก่อให้เกิดการเข้าใจผิดหรือการตกเป็นเหยื่อ IO หรือ Information Operation อันเป็นยุทธการทางข้อมูลข่าวสาร โดยการใช้โครงข่ายอินเทอร์เน็ตและอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างอิทธิพลในการตัดสินใจของฝ่ายตรงข้าม โดยการควบคุมข้อมูลข่าวสารเพื่อให้สามารถสามารถถูกชักจูงไปในทางที่เสียหาย ฯลฯ

นอกจากนี้การถูกล่อลวง หรือการนำเสนอสื่อที่เป็นภัย เช่น การโฆษณาแฝงต่าง ๆ ที่นำเยาวชนไปสู่วงจรการรู้จักและเล่นการพนันออนไลน์ ถือเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบแก่เยาวชน โดยผลการสำรวจสถานการณ์พนันออนไลน์จากเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ปี 2562 พบว่า เด็กและเยาวชนร้อยละ 68.9 รู้จักพนันออนไลน์ และร้อยละ 21.7 รู้จักการพนันออนไลน์ครั้งแรกผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน (ที่มา : โครงการสร้างพื้นที่สาธารณะและแนวทางปฏิบัติที่ดีสำหรับการขับเคลื่อนกลไก และลดผลกระทบจากการพนันออนไลน์ในสถานศึกษาจังหวัดปัตตานี โดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี)

โครงการฯ ได้จัดให้การสำรวจข้อคิดเห็นของเด็กและเยาวชน ที่เข้าร่วมสัมมนาในโครงการ ถึงสถานการณ์ปัญหาสื่อออนไลน์ในพื้นที่ พบว่าปัญหาการได้รับข้อมูล ข่าวเท็จ ข่าวลวง (IO) เป็นปัญหาในลำดับที่ 1 คิด ลำดับที่ 2 สื่อออนไลน์ที่มีเนื้อหาสำหรับเด็กและเยาวชนมีน้อย ลำดับที่ 3 เนื้อหาสื่อออนไลน์ที่

สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ วัฒนธรรมหาได้ยาก ลำดับที่ 4 ปัญหาเคยได้รับการกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ (Cyberbullying) ลำดับที่ 5 ปัญหาถูกชักชวนเล่นการพนันออนไลน์ และลำดับที่ 6 คือ ปัญหาเคยถูกคุกคามทางเพศ

จากข้อมูลสภาพปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์และสภาพปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็ก เยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ในยุคปัจจุบัน โครงการฯ จึงเห็นความสำคัญในการให้ความรู้ สร้างความตระหนักรู้เรื่องการใช้สื่อออนไลน์ และการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในสถานศึกษา ชุมชน ในการใช้สื่อออนไลน์ให้กับบุคคล แวดล้อมเด็กและเยาวชน ผู้ใช้สื่อ ผู้ผลิตสื่อ รวมทั้งการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความตระหนักรู้ เข้าใจ และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย โดยการพัฒนาศือที่สอดคล้องกับวิถี วัฒนธรรมของผู้คน และความต้องการของเยาวชนในพื้นที่อันนำไปสู่การนำไปใช้ในการรณรงค์ และเสนอสู่พื้นที่สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยต่อไป

การดำเนินงานของโครงการ

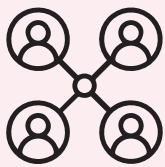
โครงการ Save Online World to Young ได้มีการดำเนินกิจกรรมการขับเคลื่อนการปกป้องเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ ดังนี้

- 1) คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ โดยมีองค์ประกอบมาจาก ผู้แทนคณาจารย์ ในสถาบันการศึกษา มัธยมศึกษา โรงเรียนสอนศาสนา กลุ่มองค์กรที่ทำงานกับเด็กและเยาวชน เพื่อให้สามารถประเมินสถานการณ์ ประเด็นสื่อออนไลน์กับเด็กและเยาวชน และสามารถกำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องในการดำเนินงานในโรงเรียนได้ รวมถึงการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการประกวดการทำสื่อ ในรูปแบบต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชน
- 2) ประชาสัมพันธ์เชิญชวนเด็กและเยาวชนในโรงเรียนต่าง ๆ ให้เข้าร่วมประกวดสุนทรพจน์ ใน 3 ภาษา และการโต้วาที ในประเด็นเด็กและเยาวชนกับสื่อออนไลน์ ซึ่ง คณะทำงานประเมินว่า เด็กและเยาวชนในพื้นที่ สนใจกิจกรรมในลักษณะดังกล่าว และเป็นโอกาสที่ให้เด็กและเยาวชนที่ร่วมประกวด ได้เรียนรู้ปัญหาภัยออนไลน์ ผ่านศึกษาข้อมูล ประกอบการประกวด
- 3) สืบสวนสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนกับสื่อออนไลน์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสื่อสาร และสร้างความตระหนักในการทำงาน ให้กับเด็กและเยาวชน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
- 4) เวทีกิจกรรม Save Online World to Young โดยมีเป้าหมายเพื่อการประกวดการกล่าวสุนทรพจน์ ซึ่งกำหนดจัดในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยมี รองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี มาเป็นประธานเปิดงาน และร่วมแลกเปลี่ยนปัญหาภัยออนไลน์ กับเด็กและเยาวชน ร่วมกับ เจ้าของเพจ Yes I Go เพจวัยรุ่นยอดนิยมในจังหวัดปัตตานี และมีการมอบรางวัล ประกาศเกียรติบัตร ให้กับแกนนำเด็กและเยาวชน ที่เข้าร่วมโครงการ 94 คน

ผลการดำเนินงานของโครงการ

- 1) **เครือข่ายการทำงานการปกป้องเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์ ในสถานศึกษา** ซึ่งประกอบไปด้วย หน่วยงานเครือข่าย หน่วยงานรัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี สำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่ จังหวัดปัตตานี สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สถานศึกษา ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี สภาเด็กและเยาวชนพื้นที่จังหวัดปัตตานี และตัวแทน จากสำนักสื่อต่าง ๆ จำนวน 5 หน่วยงาน 23 สถานศึกษา จำนวน 72 คน

- 2) **แกนนำนักเรียน เยาวชน รู้เท่าทันสื่อออนไลน์** จากสถานศึกษาในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี จำนวน 94 คน

- 3) **สื่อสำหรับการสร้างความตระหนักต่อสื่อออนไลน์** ที่สอดคล้องกับบริบท ของพื้นที่ เช่น คลิปวิดีโอสุนทรพจน์ที่ชนะการแข่งขัน (ภาษาไทยและมลายู) ผู้ชนะการแข่งขันการกล่าวสุนทรพจน์ 3 ภาษา (ไทย มลายู อังกฤษ) เพื่อนำไปเผยแพร่ต่อในยูทูบ จำนวน 9 คลิป บทความข่าวเผยแพร่ ผลการดำเนินงาน 4 ข่าว ชุดนิทรรศการประโยชน์เพื่อการรณรงค์ โดยคัดเลือกจากสุนทรพจน์ที่ชนะการแข่งขัน และจากผู้เข้าร่วมโครงการที่ เขียนบ่นป้ายรณรงค์ในงาน จำนวน 12 ประโยค เป็นต้น

บทเรียนการดำเนินงาน

- 1. การเตรียมงาน การวางแผนงาน และคัดเลือกคณะทำงานโครงการ** การเตรียมงาน การวางแผนงาน และคัดเลือกคณะทำงานโครงการ เป็นปัจจัยเบื้องต้นในการทำให้โครงการฯ สามารถขับเคลื่อนได้อย่างราบรื่น เนื่องจากโครงการต้องมีการวางแผน ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และแก้ไขปัญหา ร่วมกันอย่างทันท่วงทีเมื่อเกิดปัญหาหรือความท้าทาย การมีคณะทำงานหรือทีมงานที่เข้าใจ ทุ่มเท จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยคณะทำงานโครงการที่คัดเลือกนั้นเป็นเครือข่ายสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ ในการทำงานร่วมกันในประเด็นการปกป้องเด็กและเยาวชนจากการพนันออนไลน์ ซึ่งถือว่า มีพื้นฐาน ในการทำงานกับเยาวชนและการทำงานด้านสื่อมาแล้วในระดับหนึ่ง รวมทั้งการกำหนดเป้าหมาย ร่วมกันของคณะทำงาน เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเดียว และดำเนินงานให้ตรงตาม วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน
- 2. กุณิบัติในการทำงาน โดยเฉพาะเครือข่าย คณะทำงาน** ที่ได้มีการทำงานกันมาแล้วเป็นต้นทุน ที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น มีความเข้าใจในการทำงาน และก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน
- 3. ช่วงเวลาในการรับสมัคร** ทั้งนี้ การคัดเลือกช่วงเวลาให้เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะหากทำงานร่วมกันกับเครือข่ายสถานศึกษา ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมควรเลือก ช่วงวันราชการ ไม่ติดกับช่วงปิดเทอมหรือสอบ เพื่อความสะดวกแก่ครู นักเรียน เยาวชนที่เข้าร่วม โครงการ
- 4. การวางแผนเพื่อขับเคลื่อนงานเชิงยุทธศาสตร์** โดยการวางแผนเป้าหมาย กลไกในการขับเคลื่อน เรื่องการงานป้องกันเด็กและเยาวชน ในการใช้สื่อออนไลน์อย่างเป็นระบบ ภูมิธรรม ภายใต้ความร่วมมือ จากภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญ ที่ต้องคำนึงถึงเพื่อความยั่งยืน และต่อเนื่องของการทำงาน
- 5. การสนับสนุนด้านงบประมาณ และการหนุนเสริมเรื่องข้อมูลด้านวิชาการ** การสนับสนุน ด้านงบประมาณ และการหนุนเสริมเรื่องข้อมูลด้านวิชาการจากแหล่งทุนที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะสื่อเพื่อการรณรงค์ คู่มือเพื่อการทำงานในพื้นที่ ๆ มีความเปราะบางและหลากหลาย ทางวัฒนธรรม เนื่องจากปัจจุบันยังมีหน่วยงาน องค์กรที่ทำงานในประเด็นการป้องกันเด็ก เยาวชนใน การใช้สื่อออนไลน์ที่ปลอดภัยไม่มากนัก การหนุนเสริมในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในระยะต้น ทั้งนี้ สื่อที่ได้รับการหนุนเสริมจากแหล่งทุนเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นแนวทางในการใช้ และประยุกต์ ปรับใช้ เพื่อรณรงค์ในการปกป้องเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ในพื้นที่ เนื่องจากในปัจจุบัน หน่วยงาน องค์กร ที่ทำงานในประเด็นนี้ยังมีน้อยและยังขาดสื่อในการประชาสัมพันธ์และขับเคลื่อน เพื่อการทำงานในเรื่องการปกป้องเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์

6. **ความโปร่งใส รวดเร็วในการจัดการแข่งขัน** โดยเฉพาะการประกาศผลทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการแข่งขัน
สุนทรพจน์ คือ จุดเด่นในเรื่องความโปร่งใส รวดเร็ว ที่สร้างความชัดเจนและเชื่อมั่นต่อเครือข่าย
ผู้เข้าร่วมการแข่งขัน
7. **การเปิดพื้นที่ เปิดโอกาสให้แก่สถานศึกษา** เยาวชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ โดยไม่จำกัด
เฉพาะกลุ่ม เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มีสถานศึกษาและเยาวชนเข้าร่วมโครงการฯ เกินกว่าเป้าหมาย
ที่กำหนดไว้
8. **รูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในโครงการ** เช่น การ Talk Show การประกวดสุนทรพจน์ 3 ภาษา สอดคล้อง
เหมาะสมกับความถนัด บริบทของพื้นที่ รวมทั้งกิจกรรม Talk Show สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย
ความสนใจที่เป็นเด็ก เยาวชน โดยการนำเยาวชนเช่นเดียวกันมาร่วมพูดคุย สะท้อนประสบการณ์
การใช้สื่อออนไลน์จากประสบการณ์ตรง
9. **รูปแบบการใช้สื่อประชาสัมพันธ์** ที่มีความหลากหลายทั้งสื่อเอกสาร การบอกปากต่อปาก
การทำสื่อโปสเตอร์ โปสต์ทางออนไลน์ สื่อวิทยุ เฟซบุ๊ก การกระจายข้อมูลผ่านทางไลน์ เป็นต้น

กุญแจแห่งความสำเร็จ (Tip and Trick) 10 เทคนิค ๆ ที่ค้นพบ และต้องการเปลี่ยน

1. ทีมงานที่เข้าใจ และมีเป้าหมายและใจในการทำงาน
2. สื่อเพื่อเสริมสร้างทักษะ ความรู้ในการปกป้องเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ให้ปลอดภัย ที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และบริบทวิถี วัฒนธรรม ความเชื่อ ภาษาของพื้นที่
3. เครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งและพร้อมขับเคลื่อนการทำงานในการปกป้องเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ให้ปลอดภัย
4. กองหนุนในการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ งบประมาณในการขับเคลื่อนงาน
5. การเชื่อมโยงงานฯ โครงการในระดับยุทธศาสตร์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อความยั่งยืน และชัดเจน ในการขับเคลื่อนงานในอนาคต
6. การร่วมลงขัน ลงทุน เพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ให้ปลอดภัยร่วมกันของ เครือข่าย เพื่อสร้างความยั่งยืนในการทำงาน
7. ความต่อเนื่องในการทำงานในการปกป้องเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ให้ปลอดภัย ทั้งในรูปแบบการรับภาระหนุนเสริมงบประมาณ หรือการบูรณาการเชื่อมโยงกับกิจกรรม โครงการ ที่เป็นต้นทุนเดิม
8. ประชาสัมพันธ์ และขับเคลื่อนประเด็นการทำงานในการปกป้องเด็กและเยาวชน จากการใช้สื่อออนไลน์ ให้ปลอดภัยผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อความประหยัด รวดเร็ว และกระจายในระดับวงกว้างมากขึ้น
9. การพัฒนาหลักสูตร คู่มือเพื่อการใช้งานในสถานศึกษา หรือ กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการทำงาน

1. ควรมีการพัฒนาคู่มือ หลักสูตร หรือสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยการนำข้อมูลสู่โซเชียลมีเดีย เพื่อให้สะดวกแก่การนำไปใช้งาน
2. ข้อมูล เอกสาร สื่อ หรือคู่มือต่าง ๆ ควรทำในลักษณะมีชีวิต คือ เป็นการทำงานร่วมกันของผู้ใช้งานที่สามารถร่วมโพสต์ พัฒนาข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้เกิดการทำข้อมูลให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้ร่วมใช้งานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และสามารถนำไปใช้งานได้จริง
3. Node ปัตตานี ควรเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน ข้อมูล อพเดทสถานการณ์เกี่ยวกับงานการใช้สื่อออนไลน์ของเด็ก เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
4. ควรจัดทำศูนย์กลางข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างการเรียนรู้แก่เด็ก เยาวชน และนำข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก เยาวชนที่เกี่ยวข้องมานำเสนอเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน เช่น ข้อมูลสิทธิเด็ก
5. ควรมีการสำรวจสถานการณ์ใช้สื่อของเด็กและเยาวชนในพื้นที่เป็นระยะ เพื่อนำไปสู่วางแผนการขับเคลื่อนงานให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้น
6. ควรมีการจัดกิจกรรม โครงการ เพื่อสร้างความตระหนักในการใช้สื่อออนไลน์ที่เหมาะสมและปลอดภัยแก่เด็ก เยาวชน ตลอดจนครอบครัว โดยการนำองค์ความรู้ หลักการศาสนาเข้ามาในกิจกรรมดังกล่าวด้วย
7. ในอนาคตควรมีการขยายเครือข่ายการทำงานร่วมกับผู้เกี่ยวข้องที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น
8. ควรมีการสนับสนุนการจัดทำสื่อสร้างสรรค์ที่รังสรรค์จากความสนใจของเด็ก และเยาวชน ในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง
9. ควรมีการจัดทำค่ายอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเยาวชนที่จะเข้าร่วมการแข่งขันการประกวดสุนทรพจน์ก่อนการแข่งขัน เพื่อพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ และสร้างความมั่นใจแก่เยาวชนที่เข้าร่วมการแข่งขัน
10. ควรมีการจัดทำหลักสูตร หรือ คู่มือการใช้สื่อออนไลน์ ที่ปลอดภัยแก่เด็ก เยาวชนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

พวงอบคุณ

1. มูลนิธิพัฒนาลุ่มน้ำแม่คำ จังหวัดเชียงราย
2. ART FARM โรงเรียนบ้านไร่ จังหวัดสุโขทัย
3. องค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด จังหวัดพิจิตร
4. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี
5. มหาวิทยาลัยนครพนม จังหวัดนครพนม
6. สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
7. สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กรุงเทพมหานคร
8. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครนายก จังหวัดนครนายก
9. กลุ่มกาวันกิตอ จังหวัดสงขลา
10. องค์กรหัวใจดวงใหม่ (NM Neo-Mind) จังหวัดปัตตานี

มูลนิธิสารานุกรมสุขแห่งชาติ 1168 ซอยพหลโยธิน 22 ถนนพหลโยธิน
แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 โทรศัพท์ 02-511-5855.
Website : <https://www.thainhf.org>